

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Πρὶν λίγες μέρες, κάποιος «ἀντιπνευματικός» συμπατριώτης μας, ξεκινώντας ποιός ξέρει ἀπὸ ποιὲς σκέψεις, μᾶς διεμήνυσε, ὅτι τὸ περιοδικό μας «εἶναι φτωχό» γιατί ἔχει ἕναν περιορισμένο ἀριθμὸ συνεργατῶν ποὺ δὲν ἀντιπροσωπεύουν στὸ σύνολό τους τὸ σύγχρονο πνευματικὸ καὶ θρησκευτὸ στοιχεῖο.

Ἐὼν εὐχαριστοῦμε καὶ τὸν λυπούμεθα. Πρῶτον, διότι ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖ τὶς θέσεις μας, ποὺ στερεότυπα ἀναπτύσσουμε ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια ἀπὸ αὐτὴ τὴ στήλη, καὶ δεύτερον γιατί ἔσως ἡ μονοθεϊστικότητά του, τὸν ἔχει στερεῶ προσηλωμένο σὲ περασμένους καιροὺς ποὺ ἡ ρεαλιστικὴ λογοτεχνία εἶχε κάποια πέραση, εἰδικὰ στοὺς συμπατριώτες μας.

Ὅμως οἱ καιροὶ ἄλλαξαν. Καὶ κοντὰ στοὺς παληοὺς ρεαλιστοὺς, ἐμφανίστηκαν καὶ καθημερινὰ παρουσιάζονται, καὶ ἀπὸ τὶς στήλες μας, νέοι λογοτέχνες ποὺ πραγματικὰ τιμοῦν τὴν μικρὴ μας Πεντρίδα. Κοντὰ στὸν Πιερρό-Χαίλο, τὸν Κρίθαρη, τὸν Λευθέρη, τὸν Βαρδάρη, τὸν Ἐλευθεροπούλο, τὴν Φριλιέγκου, τὸν Κουλεντιανό κάθε φορά καὶ κάποιοι καινούριοι θὰ φανεῖ.

Καὶ ἐρωτᾶμε τὸν «ἀμφισβητή» μας. Ἡ «ΝΕΑ ΕΒΔΟΜΑ», ἓνα ἀπὸ τὰ κορυφαῖα περιοδικὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας, πόσους συνεργάτες ἔχει; Ἐμεῖς τουλάχιστον, δὲν δημοσιεύουμε καίμενα ἀναδημοσιευθέντα κατ' ἐπανάληψιν. Εἶναι ὅλα πρωτότυπα καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν τὴν ἰδιαιτέρη ἀξία τους. Καὶ ἐνῶ ἔχομε τὸ ἐλεῦθερο, ἀπὸ φτασμένους Καυθήριους, νὰ ἀναδημοσιεύσουμε πνευματικὲς τοὺς ἐργασίες, δὲν τὸ κάνομε, γιατί πιστεύομε ὅτι οἱ σελίδες μας εἶναι ἓνα ζωντανό θῆμα παρουσίας τῶν καινούριων πνευματικῶν μας ἀνθρώπων.

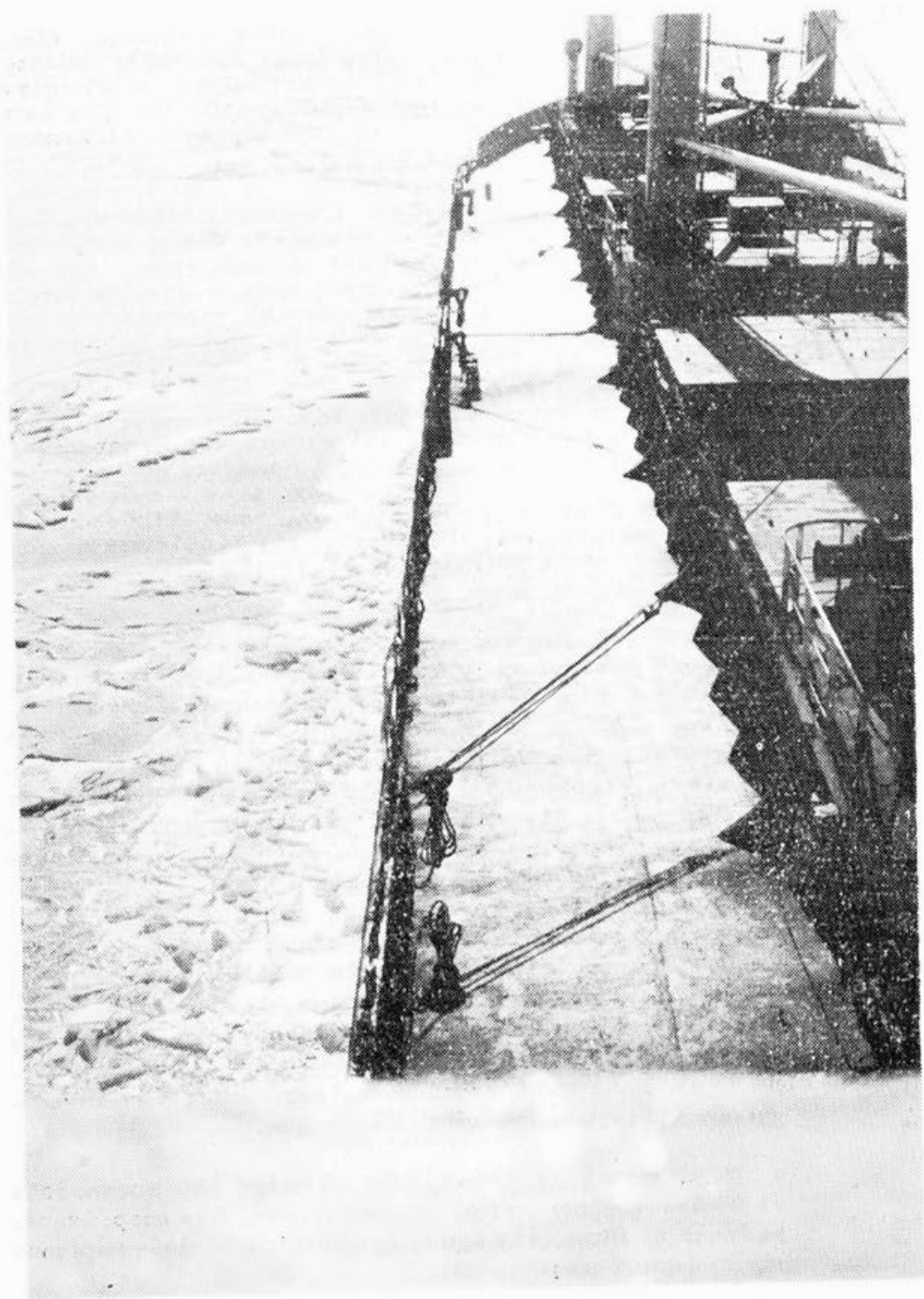
Βέβαια, εἶναι γνωστοὶ ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ μονοπωλήσουν τὴν πνευματικὴ παρουσία τοῦ Νησιοῦ μας, στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο. Δὲν τοὺς ἀδικοῦμε, ἀλλὰ στέρεψαν πρῶτ. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ μπρός, τὸν λόγο ἔχουν οἱ σελίδες τῶν «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ», τὸ μόνον ἐλεῦθερο θῆμα πρὸς κάθε κατεύθυνση, ἐκφράσεως τῶν λογοτεχνικῶν ἀνησυχιῶν τοῦ κάθε Ἑσπεριώτη.

Καὶ πιστεύομε ἀκόμη, ὅτι τὰ τεῖχη ποὺ προσπαθοῦν νὰ ὑψώσουν γύρω μας οἱ «ἀρνητές» μας, δὲν στεριώνουν. Εἰκόπτε οἱ ἴδιοι, ἐὰν ἔχουν ἐντιμότητα, θ' ἀναγνωρίσουν τὴν προσφορά μας.

Ἐμεῖς, θ' ἀντέξομε. Αὐτοὶ ὡς πότε;

Ἄρης Π. Τσιτσίκας

Φωτογραφικά παιχνίδια

«ΓΑΞΙΔΕΜΑ ΣΤΟΥΣ ΠΛΟΥΣ»

«ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΔΕΥΘΕΡΗ»

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Ἀγάπη και ἐλευθερία

Τοῦ ΒΑΣΙΛΗ ΛΕΥΘΕΡΗ

ΑΓΑΠΗ(*)

Τί εἶναι ἡ Ἀγάπη τὸν ρώτησε.
Κι ὁ σοφὸς διδάσκαλος τὸν κοίταξε στὰ μάτια
καὶ τοῦ εἶπε:
Ἀγάπη παιδί μου, εἶναι τὸ λευκὸ φῶς
τῆς δημιουργίας.
Τί εἶναι ἐλευθερία τὸν ξαναρώτησε.
Κι ὁ σοφὸς διδάσκαλος τὸν κοίταξε βαθιά στὰ
μάτια καὶ τοῦ ἀπάντησε:
Ἐλευθερία παιδί μου,
εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς Ἀγάπης.

Τὸ ποίημα βραβεύτηκε στὸ
διαγωνισμὸ τῆς ΠΕΛ στὶς 17.12.82

Ἀπὸ τὸ περασμένο καλοκαίρι πού πήρα τὸ δι-
γλίο σου καὶ διάβασα τὰ ποιήματά σου, ἐνίωσα
μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνησυχία: σκέψεις, αἰσθήματα συ-
νειδητὰ καὶ ὑποσυνειδητὰ, ἀρχισαν μιὰ μουρμου-
ρα, μιὰ ὑπόδαθρη δόνηση ἀπ' αὐτές πού ἀργά ἢ
γρήγορα ξεσκεπάζονται σάν κάτι νέο, δημιουργι-
κὸ, κάτι πού σέ σπρώχνει νὰ μιλήσεις, ἢ νὰ γρά-
ψεις σέ κάποιον πού σέ καταλαβαίνει.

Τὸ κέντρο τῆς δόνησης ἦταν τὸ ποίημά σου «Ἀ-
γάπη». Πρῶτα ὅμως λίγα λόγια κατανόησης. Ἐ-
χοντας ὑπόψη ὅτι ποιητὲς γράφουν συνήθως γιὰ ἄλ-
λους ποιητὲς, δέν μπορῶ νὰ κρίνω τὴ δομὴ τῆς ἐρ-
γασίας σου. Ἀπ' ὅτι διαβάζω, ἔχεις βρεῖ τὴν ἀνα-
γνώριση γιὰ τὴν ἐνδόμυχη ικανότητά σου νὰ συνθέ-
τεις ἀπλές λέξεις πού μεταδίδουν μεγαλόπνοες ἰ-
δέες: Μπράβο σου.

Ξεχωριστὰ, ὅμως ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀναγνώριση, τὰ
ποιήματά σου βρίσκουν μιὰ ἀπήχηση, φέρνουν
μιὰ ζεστασιά ἀνθρώπινης κατανόησης σέ ἀνθρώ-
πους σάν καὶ μένα· ἡ νοσταλγία μου μὲ κάνει «θύ-
μα» τῆς ἀνθρώπινης ἀγάπης, μονταρισμένη ὅπως
εἶναι στὰ ποιήματά σου μὲ μητρικά λόγια μιὰς
«Μάνας» πού ἄφησα πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Μό-
νο μιὰ μάνα, ἡ δημιουργὸς μιὰς ἀνθρώπινης ὑπαρ-
ξης μπορεῖ νὰ γράψει αὐτὸ τὸ ποίημα. Ἡ ἐπίδρα-
σή του γίνεται πολλαπλὴ γιατί ἀφοπλίζει αὐτοὺς
πού βάζουν ταμπούρια τὴν ὕλη, τοὺς ξεγυμνώνει,
τοὺς ὑποτάσσει στὴ θέληση μιὰς αὐθεντικῆς ἀξί-

ας. Ἐτσι ἡ ἀγάπη συνοδευμένη μὲ τὴν ἐλευθερία
γίνεται ὄπλο πού ἀφοπλίζει. Μιά βαθυστόχαστη ἐν-
νοια τοῦ γνήσιου Χριστιανισμοῦ.

Δεύτερο, «εἶναι μιὰ φλόγα πού δέν εἶναι δεμέ-
νη στὴν ἀφτα τοῦ φυτιλιού, ἀλλὰ πετάει τ' ἀψη-
λού», ὅπως θάγραφε ὁ Μυριβήλης. Τοῦτη τὴν ὑπε-
ράνθρωπη ἐννοια, ἐπιτρεψέ μου νὰ τὴν ἐξηγήσω
μὲ τίς δικές μου συγκρίσεις.

Γιὰ λόγους ἀκόμη ἀγνωστους, ἡ ψυχικὴ μας ὑ-
πόσταση διέπεται πότε ἀπὸ φθόνο, καὶ πότε ἀπὸ
ἀγάπη. Ὁ φθόνος γκρεμίζει, σκοτώνει, ἐνῶ ἡ ἀγάπη
ἐπουλῶνει, κτίζει, ξαναζωντανεύει. Μόνο στὴ μάνα
κυριαρχεῖ πάντα ἡ αὐθόρμητη καὶ ἀπαράμιλλη ἀ-
γάπη γιὰ τὸ νεογέννητο. Σ' ὅλους μας εἶναι ἐπίσης
γνωστὸ ὅτι ἡ ἐννοια τῆς ἀγάπης συνδέεται πάντα
ἀπὸ τὴ σφοδρὴ ἐπιθυμία τῆς κυριαρχίας. Γι' αὐτὸ,
ὅταν ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀγάπης εἶναι ἀποτέλεσμα
τῆς ἐλευθερῆς ἐπιλογῆς, εἶναι μιὰ αὐθεντικὴ ἀξία.
Εἶναι ἐπίσης γνωστὸ, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι κάτι τὸ
αὐθόρμητο πού ἀναυλίζει ἀπὸ τὴν ὑπαρξή μας ἀφε-
αυτοῦ της: εἶναι ἀδύνατο νὰ τὴν ἀντλήσωμε μὲ φοβέ
ρες, βάσανα, τιμωρίες καὶ γενικά μὲ τὸ ζόρι.

Δυστυχῶς, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλευθερία δέν ἔχουν τὴν
σύμπνοια πού νιώθει ἡ μάνα στὴ σύλληψη τῆς δη-
μιουργίας τῆς.

Σέ πολλές περιστάσεις ζωῆς ἡ ἀνθρώπινη ἀγάπη
μας ὑποτάσσει τὴν ἐλευθερία κάποιου ἄλλου: σέ
πολλές περιπτώσεις τὴν λνίγει στὸ αἷμα τῆς ἀφο-
σίωσης καὶ τότε ἡ ἐννοια τῆς μηδενίζεται. Ἀντί-
στροφα, ἡ ἐλευθερία μας μὲ τὴ πολυδιάστατη κίνη-
σή της στὴ τροχιά τῆς ζωῆς, διασπᾷ τοὺς δεσμοὺς
τῆς ἀγάπης καὶ πολλές φορές τὴν σπρώχνει στὴν
αὐτοκτονία πού φέρνει ἡ μοναξιά: καὶ πάλι ἡ ἐννοια
τῆς ἀγάπης μηδενίζεται.

Πῶς θὰ ἰσοσκελίσει ὁ καθένας μας αὐτές τίς
δυὸ ἐννοίες εἶναι κατόρθωμα ἀνώτερου ἀνθρώπου.
Ἐδῶ τὸ ποίημα σου γίνεται ἐπίγραμμα φωτοστολι-
σμένο σέ μιὰ κορφή γιὰ νὰ μᾶς καθοδηγεῖ στὸ
δρόμο τῆς ζωῆς μας.

Ἄν μᾶς ἐπιτρέψεις, θὰ προσθέσω πῶς ἡ ἐννοια
τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλευθερίας πρέπει νὰ ἐκτείνε-
ται σ' ὅλη τὴν οἰκογένεια τῆς γῆς, τὰ πουλιά, τὰ
ζῶα καὶ τὴ μαύρη ἀράχνη ἀκόμη πού ἀγαπᾷ τὸ δι-
κὸ της. Ἀραγε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, οἱ δυνατοὶ τῆς

(*) ΝΑΝΣΥ ΚΟΤΡΟΤΣΟΥ, Συλλογὴ ποιημάτων
«ΠΙΝΕΛΙΕΣ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ» ΑΘΗΝΑ 1984.

γής έχομε τὸ δικαίωμα νὰ σκοτώνομε χωρὶς τὴν αἰτία τῆς πείνας ἢ τῆς ἀμυνας; Ἡ ἐλευθερία τους εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀγάπης μας γιὰ τὸ σύνολο τοῦ πλανήτη μας.

Συνεχίζοντας θὰ πρέπει νὰ μιλήσωμε γιὰ τὴν ἀλ-
ληλοεξάρτηση τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς
πνευματικῆς δημιουργίας.

Τὸ κάθε ἀνθρώπινο δημιούργημα κτίζεται μὲ τὴν
ἐλεύθερη σκέψη καὶ ὑποτάσσει κάθε μας ἐνέργεια
στὴν αἰχμὴ τῆς ἐπιτυχίας του. Ὁ καθένας μας ποῦ
ἀρχίζει ἓνα δημιούργημα, σκλαβώνεται ἀπὸ τὸ φό-
βο τῆς ἀποτυχίας, μαραζώνει στὴν ὁδὸν τῆς ἐμμο-
νῆς τοῦ νὰ ξεσκεπάσει ἓνα μυστικὸ τοῦ Δημιουργοῦ.
Ὁ πόνος τῆς γέννησης δὲν κρατᾷ λίγα λεπτά, ἢ
λίγες ὥρες, ἀλλὰ μῆνες καὶ χρόνια. Ὁ δρόμος τῆς
ἐπιτυχίας δὲν προδιαγράφεται ἀλλὰ δημιουργεῖται
στὰ ἐργαστήρια τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου.

Τελικὰ ἐπιτυχία δὲν εἶναι τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα
ὅσο χρήσιμο κι' ἂν εἶναι, ἀλλὰ ἡ ἱκανοποίηση ποῦ
φέρει ἡ ἀντοχή.

Στὴν ἑλληνικὴ παράδοση, ἡ ἀνθρώπινη δημιου-
ργία μεσουράνησε πρὶν τὴν ἐννοια τῆς Χριστιανι-
κῆς ἀγάπης. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος
ἐγίνε τὸ ὁρόσημο μεταξύ χάους καὶ συνείδησης. Ἡ
ἀνθρώπινη σκέψη λευτερώθηκε τότε ἀπὸ τοὺς φό-
βους τῆς καθημερινότητος.

Οἱ Βυζαντινοί, ἀντίθετα, δίδαξαν τὴν ἀνελευ-
θερη καὶ καθολικὴ ὑπόταξή μας στὴν ἀγάπη τοῦ
Θεοῦ ἀνθρώπου. Ἀν κάποιος ξένος μας ρωτοῦσε: «εἰ-
σαι ἀπόγονος τοῦ Ὁδυσσεᾶ ἢ ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ»
τί θ' ἀπαντοῦσαμε; Ξέρομε πῶς ὁ νεοῦ ἑλληνας δε-
σμεύεται ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ παράδοση τῶν Βυ-
ζαντινῶν, ἀλλὰ συνάμα εἶναι ρέμπελος καὶ ζητᾷ
τὴν ἐλευθερία του κρυφὰ ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, ὅπως τὸν
Ὁδυσσεᾶ.

Ἐδῶ τὸ ποίημά σου ἀντιπροσωπεύει ἓνα δίλη-
μα ἱστορικῶν διαστάσεων.

Ὅταν ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς
ἀγάπης, ἡ τῆς δημιουργίας, στίς ἐπιλογές τῆς ὑ-
πάρχει καὶ ἡ τυραννία.

Πέρυσι, στὸ Κεντρικὸ Πάρκο τῆς Νέας Ὑόρκης,
κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρο μιὰ νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ,
ἓνας νέος 20 χρόνων, ψηλὸς λεβέντης, ἀπὸ πλούσια
οἰκογένεια μὲ τίς ἀρχές τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας,
ἐπνίξε τὴ δεκαοκτάρηνη ἀγαπημένη του στὸ ἀπο-
κορύφωμα τῆς σεξουαλικῆς πράξης. Ἦταν καὶ κεί-
νη ἀπὸ τὸ ἴδιο περιβάλλον. Ἡ ὑπόθεση συζητιέται
ἀκόμη στίς ἐφημερίδες. Ὅλοι ἀναρωτιώνται, πῶς
εἶναι δυνατό νὰ ὑπάρχει ἡ ἐκδίκηση κι ὄχι ἡ ἀπο-
θέωση τῆς ἀγάπης σὲ τοῦτο τὸν προαιώνιο ἀνθρώ-
πινο αὐθορμητισμὸ;

Οἱ γονεῖς του τὸν ἀνέθρεψαν μὲ τὴν αἰσθηση
τῆς ἀνεξέλεκτης ἐλευθερίας. Εἶναι κάτι ποῦ τώρα
τελευταία συνταυτίζεται μὲ τὴν ἀλαζονεία τῆς ἀν-
θρώπινης ἐπιτυχίας.

Τοῦτη ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία ὑπάρχει καὶ στοὺς

τρωγλοδύτες τῆς Νέας Ὑόρκης. Στούς σκοτεινοὺς
διαδρόμους τοῦ ὑπόγειου σιδηροδρόμου, καὶ στίς
ἐγκαταλειμμένες πολυκατοικίες τῆς πόλης ὑπάρ-
χουν τὰ παιδιὰ ποῦ μεγάλωσαν χωρὶς τὴ μάνα, χω-
ρὶς ἀγάπη, χωρὶς ρίζες χωρὶς παράδοση. Οἱ συνε-
χεῖς κοινωνικὲς ἀλλαγές ἀφῆσαν τὰ θύματά τους.
Γι' αὐτὰ τὸ ἐγκλημα δὲν φέρνει τύψεις, ἀλλὰ τὴν
τυραννία τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀ-
γάπης εἶναι ἡ μὴ σωτηρία, εἶναι ἡ πραγματικὴ
ἐλευθερία. Πολλοὶ ἀμερικανοὶ ὅταν βλέπουν αὐτοὺς
τοὺς ἀτυχούς λένε μεταφορικὰ πῶς «οἱ ἅγιοι ἔχουν
παρελθόν καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ μέλλον».

Πῶς γίνεται ἡ ἐπιλογή γιὰ τὴ σωστὴ ἐννοια τῆς
ἐλευθερίας;

Δύσκολο νὰ βροῦμε τὴν ἀπάντηση. Πιὸ εὐκολο εἶ-
ναι νὰ ἀναγνωρίσουμε πῶς μέσα μας ὑπάρχει καὶ
«ὁ Θεὸς καὶ ὁ διάβολος». Ποιὸς ἐπικρατεῖ στὴ κά-
θε στιγμή ἐξαρτᾶται ἀπὸ τί ἀντιμετωπίζωμε καὶ
ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ «Κέντρου», τοῦ ἐσωτερικοῦ, τοῦ
ψυχολογικοῦ. Ἐνας φιλόσοφος τῆς Ἰσπανίας (JO-
SE GASSET) ὑποδεικνύει πῶς πρέπει νὰ κρίνωμε
«τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν περιστάσή του», μαζί κι ὄχι
χωριστὰ. Δηλαδή ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλευθερία μεθο-
δεύονται ἀπὸ τίς βασικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου.

Ὡστόσο ἡ ἐννοια τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τοῦ
Θεοῦ καὶ τοῦ διαδόλου εἶναι κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ-
λοὶ μας ἔχομε κάτι νὰ πούμε.

Γιὰ μένα τοῦτη ἡ σύγκρουση ἦλθε στὰ παιδικὰ
μου χρόνια, ὅταν ἐμείνα γι λίγους μῆνες μὲ τὴ γιά-
γιά μου στὸ νησί τῶν Κυθῆρων. Κάθε φορὰ ποῦ ἐ-
βλεπε παπὰ ἔδενε κόμπο στὸ μαντήλι τῆς. Τὸ βρά-
δυ μὲ μιὰ προσευχὴ παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ τὴν
βοηθήσει νὰ μὴ πέσει πάνω τῆς τὸ κακὸ μάτι τοῦ
παπὰ. Ὅταν ἀθῶα, τὴν ρώτησα γιατί δίνει τόση
σημασία στὸ κακὸ, ἀφοῦ ὁ παπὰς εἶναι ἄνθρωπος
τοῦ Θεοῦ, μοῦ ἀπήντησε ἡ ἁγία Γραφή μὰς προει-
δοποιεῖ πῶς ὁ διάβολος θὰ ἔλθει ντυμένος παπὰς.
Ἦταν μιὰ συνήθεια ποῦ πέρασε ἀπὸ μάνα σὲ κόρη
γιὰ πολλὰς γενεές. Ἦταν μιὰ ἀναγνώριση πῶς τὸ
κακὸ караδοκεῖ κάθε στιγμή καὶ εἶναι πολλὰς φο-
ρὲς ἀνακατεμένο μὲ τὸ καλὸ καὶ τὸ ἅγιο.

Ἡ συνήθεια νὰ φοβίζον τὰ παιδιὰ μὲ τὸ ἀλύπη-
το ξύλο γι ἀνά μάθουν τὸ καλὸ ἦταν ἐπίσης ἀπὸ
τὴ μακρόχρονη παράδοσή μας. «Τὸ ξύλο βγήκε ἀπὸ
τὸ παράδεισο», ἦταν ἡ μέθοδος τους γιὰ νὰ ρι-
ζώσουν τὸν ἔλεγχο στὸ «Κέντρο».

Ἐδῶ εἶναι ἀνάγκη νὰ καταλήξωμε πῶς δὲν γεν-
νιόμαστε μὲ τὴ διάκριση τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὸ κακὸ.
Ἀπὸ τὴν ἀπαρχὴ τῆς ἀνθρώπινης συμβίωσης κάθε
κοινωνία προσπαθεῖ νὰ ἐλέγχει τὴν ἐλευθερία γιὰ
ν' ἀποφύγει τὸ «κακὸ στρατὶ». Δυστυχῶς ὁ ἔλεγχος
δὲν γίνεται πάντα μὲ τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀγάπης.

Μὲ συγχωρεῖς ποῦ προσπαθῶ νὰ ἀναλύσω τὸ ποίη-
μά σου σὲ χειροπιαστὲς ἐννοιες. Ἦταν καιρὸς ποῦ
ἡ σκέψη ἦταν κάτι πνευματικὸ ποῦ ἀπασχολοῦσε
μόνο τοὺς Θεολόγους, τοὺς ποιητὲς καὶ τοὺς φιλό-

σοφους. Ἡ σκέψη τῆς τεχνολογίας εἶναι πολὺ πρόσφατη πολλὰς φορές οἱ ποιητές αἰσθάνονται προσβολή, ὅταν ἀφαιρέσεις τὸ ὄνειρο, ὅταν συναρμολογήσεις τὸ ἀπίαστο καὶ τὸ κάνεις χρῆσιμο. Ἐνα παράδειγμα ἦταν ἡ συνάντησή μου μὲ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ Ἀγγελὸ Τερζάκη. Πρὶν ἀπὸ χρόνια ἔδωσε μιὰ διάλεξη στὸ Πανεπιστήμιο PRINCETON ὅπου ἔτυχε νὰ βρίσκομαι. Ἐπειδὴ τὸν διάβαζα στὰ φοιτητικὰ μου χρόνια, μὲ ἐνθουσίασε ὁ ἐρχομὸς του καὶ τοῦ πρόσφερα μιὰ τιμητικὴ πλάκα ἀπὸ τὴ πρώτη προσελήνωση στὸ φεγγάρι, μπροστὰ σὲ μιὰ μικρὴ παρέα ποὺ μαζευτήκαμε νὰ τὸν χαιρετήσωμε.

Κατατροπωμένος ὁ Ἀγγελὸς Τερζάκης ἀπὸ τὴν προσβολὴ μὲ ἔστειλε στὸ πῦρ τὸ ἀπώτερο: «ἔσεῖς οἱ τεχνοκράτες, οἱ τεχνολόγοι οἱ ἐπιστήμονες ποὺ ποδοπατῆσατε τὸ φεγγάρι καὶ ἀφαιρέσατε ἀπ' τοὺς ποιητὲς τὴ φαντασία».

Ἡ προσβολὴ μ' ἐπλήγωσε καὶ ἡ πληγὴ ἔμεινε ἀνοικτὴ γιὰ χρόνια. Ὡστόσο ὁ Ἀγγελὸς Τερζάκης εἶχε κάποιο δίκιο, παρ' ὅλο ποὺ σὰν Ἕλληνας πνίγηκε ἀπὸ τὸ θυμὸ του γιὰ τὴν εἰσβολὴ τῆς τεχνολογίας καὶ δὲν ἄρθωσε αὐτὸ ποὺ σήμερα νομίζω πὼς ἤθελε νὰ μοῦ πεί.

«Τώρα, θὰ ἔλεγε, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκστρατεία κυρίεψε τὴν φαντασία, πὼς ἔφερε τὴν ἀνθρώπινη ἐπιρροὴ στὸν κόσμο ποὺ οἱ ποιητὲς θεωροῦσαν ἀποκλειστικὰ δικὸ τους. Ἦταν τὸ κατ'ὀρθωμα ποὺ ἔκανε τὴν φαντασία πραγματικότητά καὶ ἐπέκτεινε τὴν ἀνθρώπινη γνῶση στὸ διάστημα, στὰ οὐράνια ἐκεῖ ποὺ κατοικοῦν μόνο οἱ Θεοί».

Εἶναι ἀλήθεια πὼς σ' αὐτὴ τὴν ἐπιτυχία ὑπάρχει κίνδυνος, γιατί οἱ ἀνάγκες τῆς συνείδησης, τῆς ἀγάπης, τῆς φαντασίας ὑποτάσσονται πιά στὴ λειτουργία τοῦ τεχνικοῦ συστήματος.

Βέβαια, χωρὶς νὰ ξέρωμε ἀπὸ τὴ ἀρχὴ εἶναι γιὰ καλὸ μας, ἡ κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου αὐξάνεται.

Τώρα ὅμως ἡ δύναμη τῆς τεχνολογικῆς ἐπιτυχίας ἐπισκιάζει τίς ἀνθρώπινες ἀξίες καὶ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τὴν ἐλευθερίαν στὴν τυραννίαν, χωρὶς τὸ δέσπομό τῆς παράδοσης.

Οἱ ἱστορικοὶ θὰ μᾶς ποῦν πὼς αὐτὸ γινόταν διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ὡστόσο ποτὲ δὲν πλησίασε ὁ ἀνθρώπος στὸ ὕψος τῆς ἐπιτυχίας, ἔτσι ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἐλέγξει τὰ ἐπιτεύγματα του.

Δὲν χρειάζεται πιά νὰ εἶσαι Θεολόγος γιὰ νὰ σκέπτεσαι ἔτσι.

Στὸ μέλλον θὰ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὸν Τεχνοκράτη ἢ τὸν Μάνατζερ, νὰ ἐπιδιώκει τὸ καλὸ, τὴν ἀγάπην καὶ τελικὰ τὴν παραδοσιακὴ ἀνθρωπιὰ γιὰ νὰ αὐξήσει τὴν παραγωγικότητα. Τὰ χρόνια τοῦ ἀφεντικοῦ πέρασαν: ἡ τεχνολογία χρειάζεται τὴν ἐλεύθερη σκέψιν καὶ ἡ ἀνάπτυξή της τὴν συνυπευθυνότητα.

Καὶ ἓνα τελικὸ συμπέρασμα.

Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ὁ ἀγώνας τῆς ἐπιδίωξης στὰ χρόνια τῆς σκληρίας ἐγίνε παράδοση. Τότε ἀπὸ ἀνάγκη ἢ μᾶνα τιμωροῦσε τὸ παιδί της γιὰ νὰ τὸ κρατήσει στὸν ἴσιο δρόμο. Οἱ ἀνάγκες τῆς σκληρίας πέρασαν ἀλλὰ ἔμεινε ἡ παράδοση. Σήμερα ἡ ἀνάγκη ἐπιδίωξης ζῆτιανεῦε γιὰ δημιουργικότητα. Ὅμως ἡ σκέψιν καὶ ὁ συλλογισμὸς δὲν μποροῦν νὰ συνυπάρχουν μὲ τὸ σβούρδουλα καὶ τὴν ὑποτίμηση, ἡ τὴν τυραννικὴ ἀγάπην καὶ τὴν ἀποχαύνωση. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιδίωξης σήμερα ἀπαιτεῖ τὴν ἰσοσκέληση μεταξὺ τῆς ἀγάπης τῶν γονιῶν καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκη τὴν τεχνολογικὴ ἀνάπτυξη. Τούτη ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τὴν ἰσοσκέληση μεταξὺ τοῦ πλοῦσιου θεσμοῦ τῆς παράδοσης καὶ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Μέσα στίς λέξεις παράδοση καὶ ἐλευθερία κρύβονται ἡ καθοδήγησις πρὸς τὸ καλὸ καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀγάπης.

Γιὰ μερικοὺς ἀπὸ μᾶς ποὺ ζήσαμε τὴν ἐλληνικὴν παράδοση τῆς γιαγιάς καὶ μετὰ στὸν κόσμον τῆς τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης σὲ ἄλλες χώρες, βρήκαμε τὴν αὐτοπεποίθησιν χωρὶς τὴν ὑποτίμηση καὶ τὴν ἀναγνώρισιν χωρὶς τὴν ζήλοφθονίαν. Τὸ κενὸ ποὺ ἄφησε ἡ ἔλλειψις τῆς Μᾶνας (κάθε τί παραδοσιακὸ) δὲν καλύφθηκε ποτέ, ἀλλὰ παραμένει μιὰ ἀνοικτὴ πληγὴ, μιὰ νοσταλγία ποὺ γαλουχίζει πάντα τὴν ἐλευθερία ποὺ φέρνει ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀγάπης.

Ἄν μπορούσαμε νὰ φέρναμε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ-τη τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας στὴ χώρα μας, θὰ ἦταν μιὰ μεγάλη καὶ παντοδύναμη ἐπιτυχία γιὰ κά-θε Ἕλληνα.

Ἔτσι τὸ ποίημά σου, Ἀγαπητὴ μου Νάνση, συμβολίζει ὅχι μόνο ἓνα μητρικὸ χᾶδι, καὶ ἓνα ἱστορικὸ δῖλημα, ἀλλὰ καὶ μιὰ εὐχὴ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τό-που μας.

Ἡ Μπαλλάντα

Ἡ ποίηση μᾶς έμαθε ν' ἀνακαλύπτωμε τὸ παρελθόν. Ὁ Ὅμηρος ξεσκέπασε ἀπὸ τὸ σκοτάδι ὅ,τι ὠραίο στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας εἶχε φανεῖ. Μᾶς έδωσε τὸν τρόπο τῆς ζωῆς μιᾶς ἐποχῆς, τὰ ὑψηλά φρονήματα τῆς, τὴν ἀτμόσφαιρά τῆς. Καί ἡ γοητεία, μὲ τὴν ὁποία τυλίγει ἡ ποίηση τὰ θέματα τῆς μᾶς ξυπνᾷ γι' αὐτὰ γλυκύτατο πάντα ἐνδιαφέρον.

Ἡ γνώση μας προσπαθεῖ νὰ τρυπήσει τὴν ὁμίχλη κάθε παλιάς ἐποχῆς. Τὰ ἱστορικά τραγούδια ποῦναι γνωστά καί σὰν Μπαλλάντες (ἡ ὀνομασία εἶναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ λέξη βαλλίζω, ποῦ σημαίνει κινῶ τὰ πόδια ἢ κι ἐπύλλια, μᾶς φέρνουν μὲ τὸ γοργὸ δραματικὸ ρυθμὸ τους κοντὰ αὐτῇ τὴν αἴσθηση τοῦ παλίου.

Ἡ Μπαλλάντα, γιὰ νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε μὲ δυὸ ἀπλά λόγια, κοιτοῦσε τὸ γρήγορο πέταγμα ἐνὸς πουλιοῦ, ποῦ χάνονταν στοὺς Οὐρανοὺς. Ἦταν σὰν στιχουργημένο σύντομο διήγημα. Ἐπῆνε ἓνα συμβάν, ποῦ ἄφηνε λίγη μελαγχολία στὴ ψυχὴ μας, ἐνὼ συγχρόνως ἀτένιζε σ' ἓνα ἠθικὸ παράδειγμα. Ἐστάθη ἀναμφισβήτητα ἓνα ὠραῖο εἶδος ποίησης, τραγουδιοῦ. Παπαροῦνα στὸ κάμπο τοῦ Μάι, Μά, ποῦ σὰν φλογάτο λουλουδί κάηκε γοργά. Ὁ καλοκαιριάτικος ἥλιος στέγνωσεν ἀνελέητα τὴ γῆ. Κι' ἡ στιχουργημένη ποίηση μαράθηκε ἀπὸ τὸν λῖδα, ποῦ φύσῃξε ἀνάμεσα μας, τὴν μοντέρνα ποίηση.

Παντοῦ ὅπου στραφεῖ κανεῖς βλέπει σαφῆ τὰ ὅρια ποῦ χωρίζουν τὴν θάλασσα ἀπὸ τὴν στεριά. Στὸ λόγο ὅμως ἀνοίχτηκαν τεράστια κανάλια ποῦ καταπάτησαν τὴν διάκριση. Σήμερα ἡ ποίηση ἔχει γίνῃ «βασιλικώτερη τοῦ βασιλιά» πιότερο στεγνὴ ἀπὸ τὸν πεζὸ λόγο. Ἐχει σῆσει, θέλω νὰ πῶ, αὐτὸ τὸ «λάλον ὕδωρ» τῆς μπαλλάντας. Ἀντὶ τοῦ Ὑμνου τῆς λοιπὸν, ἄς τῆς προσφέρουμε τὴν Ἑλεγεία.

Ἡ Μπαλλάντα, ὅπως κατατοπιστικὰ μᾶς τὴν έδωσε ὁ Βιζυηνὸς στὴ μελέτη τοῦ «Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα» (βαλίσματα) ἀρχισε νὰ ἐμφανίζεται χωνεμένη στὰ δημοτικὰ τραγούδια τῶν διάφορων κρατῶν. Σὰν ποίημα διαιρόνταν σὲ δυὸ μέρη. Τὸ πρῶτο, ποῦ τὸ τραγουδοῦσαν οἱ πολλοὶ καί τὸ δεῦτερο τῆς μονωδίας. Διακλαδῶθη ὅμως μὲ τὸν καιρὸ, ὅπως λ.χ. στὴ Προδηγγία μὲ τὰ ἐρωτικὰ τῶν ποιήματα, σὲ δυὸ διαφορετικὰ εἶδη. Κεῖνα, ποῦ τραγουδοῦσαν οἱ Τροβαδούροι χάριν τῶν Ἱπποτῶν, λόγια ποίηση μ' ὑψηλά καί σκοτεινὰ κάπως διανοήματα, καί τὰ λοιπὰ, ποῦ ἐκφράζονταν δίχως ἐπιτηδεύση. Οἱ Μασ-

σαλιώτικες μπαλλάντες πήραν τότε μιὰ σύντομη μορφή μὲ μιὰ ἀποστροφή στὸ τέλος κι οἱ Σκωτσέζικες, ποῦ τίς μιμήθηκαν κι ἀλληλοδανείστηκαν στοιχεῖα ἀπὸ τὰ δυὸ ἀνωτέρω εἶδη γράφονταν σὲ λυπηρότερο κάπως ὕφος. Παράλληλα οἱ μπαλλάντες τῆς Ὀλανδίας τῆς Δανίας καί τῆς Νορβηγίας προσπάθησαν νὰ ἐξιστοροῦν σημαντικὰ γεγονότα μὲ μικρὲς φράσεις, νᾶναι διηγηματικὲς κι ἐμμένουσες στὶς ἀναμνήσεις μ' ἀτολμούς φτερουγισμούς τῆς φαντασίας κι' ἀπὸ ἀποψη μορφῆς μὲ τονισμένο τὸ λυρικό στοιχεῖο τους ποῦ γιὰ περισσίο στολίδι κρατοῦσε τὴν μονὴ ἢ διπλὴ ἐπώδῳ, ὅ,τι μπορεῖ νὰ συντηρήσει στὸ ποίημα μιὰν ἐντύπωση κι' ὅ,τι τοῦ δίνει τὴν χροιά μιᾶς φωτοσκίασης.

Γενικώτερα ὅμως ἡ μπαλλάντα ἀκμασε, πρὶν ὠρμάσει τὸ σονέττο, ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὸ κλασσικὸ πνεῦμα, μὲ τὴν ὕφεσή τῆς, δὲ ποῦ μετὰ τὸν Βιλλων σημείωσε στὴν Γαλλία, ἐμφανίστηκε ἐκεῖ ἡ παρακραματικὴ ποίηση τῶν λογοδαΐδαλων ποιητῶν γιὸ μᾶτη ἀκρισία κι' ἐπιπολαιότητες.

Στὴν Γερμανία ἀναπτύχθηκε κάπως διαφορετικὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χώρες μὲ τάση στὸ φαιδρὸ καί καθορισμένη μορφή στὶς στροφές καί διατηρήθηκε μέχρι τὰ χρόνια τοῦ Σίλλερ, ποῦ τὴν ἀνεμόρφωσε, ὡς τότε ἡ μπαλλάντα μὲ τὰ διάφορα εἶδη κι' ὑποδαιρέσεις τῆς, ποῦ γνώρισε στὴν Ἰταλία, τῆς χορωδῆς (CANZONE A BALLO) τῆς Μπαρτζελλέτας, μὲ πρόσθετο τῆς ὠδῆς τετράστιχο, τῆς κοντραμπαλλάντας κ.ά. εἶχε βίο δέκα καί πλέον αἰῶνων. Ἀνῆκε στὰ ποιήματα μὲ ἀκριβὴ φόρμα, ποῦ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 3 — 12 στροφές μ' ὁμοιοκαταληκτικούς στίχους κάτω ἀπὸ τίς δώδεκα συλλαβές κι εἶχε τὸ ἐπιμῦθό τῆς. Ὁ Σίλλερ καί μαζί του οἱ Γκαίτε, Οὐλαντ κλπ. τὴν ὕψωσαν σ' ἐντεχνο ποίημα πληθαίνοντας τίς περιγραφές, προσδίδοντας τῆς ἀπεικονίσεις ταυτόχρονας τοῦ γεγονότος καί τῶν συγκινήσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου μας καί μετατοπίζοντάς τες ἀπὸ τοῦ νᾶναι στραμμένες στὸ παρελθόν εἰς τὸ παρόν. Ἡ ὑπέροχη μπαλλάντα «τὸ Γάντι» τοῦ Σίλλερ ἔχει γιὰ θέμα τὸ μάθημα λ.χ. ποῦ δίνεται σὲ μιὰν ὑπεροπτικὴ καλλονή, ποῦ παρακολουθώντας στὴν ἄρενα τὴν πάλῃ τῶν θηρίων καί πέφτοντας ἀνάμεσά τους τὸ γάντι τῆς εἶπε στὸν Ἱππότη, ποῦ τὴν ἀγαποῦσε νὰ τῆς τὸ φέρε. Ἐκεῖνος κατέβηκε στὴν ἄρενα καί πήρε τὸ γάντι, ἀλλὰ τὴν στιγμὴ ποῦ θὰ τῆς τὸ δόνη στὰ ἐκπληκτὰ δέγματα τῶν θαυμαστῶν του τῆς τὸ πέταξε κατὰ πρόσωπο, λέγοντας «Κυρία δὲν ἔχω ἀνάγκη τῆς εὐγνωμοσύνης σας». Καί τοῦ Γκαίτε ἡ

ἀσύγκριτη επίσης «ὁ Βασιλιάς τῶν ξωτικῶν» πού παρουσιάζει ἕναν πατέρα, στ' ἄλογό του τὴν νύχτα πού κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του τὸ παιδί του, πού προφανῶς ἄρρωστο ὁραματίζονταν τὸν βασιλιά Ἀλφ. ὁ Ἀλφὸς ὑπόσχονταν στὸ παιδάκι, πού τότελε, χίλια καλὰ καὶ ἔκαμε μαζί του μιὰν ἀνατριχιαστικὴ συνομιλία. Τὸ παιδάκι ἐπικαλεῖτο τὴν βοήθεια τοῦ πατέρα του, πού καὶ προσπάθησε νὰ τοῦ ἀποσπάσει τὴν κακὴ προσήλωση. Ὅμως στὸ κορύφωμα τῆς δραματικῆς αὐτῆς στιγμῆς, τὸ παιδί ἔγειρε νεκρὸ στὸ στήθος τοῦ πατέρα. Ὁ βασιλιάς Ἀλφὸς τοῦ εἶχε κάνει μεγάλο κακὸ. Ἡ Μπαλλάντα τοῦτη σημαίωσε πολλὰς μεταφράσεις στὴ γλώσσα μας, ἴδια στὴν καθαρεύουσα, ὅπως τῶν Ἀλ. Ραγκαβῆ, Θ. Ἀφεντούλη, Ι. Παπαδιαμαντόπουλου (Μορέας) Γ. Βιζυηνού Θ. Βορέα, Ν. Χατζηδάκη κ.ά. ἐμελοποιήθη δὲ ἀπὸ τὸν Σούμπερτ, πού καθὼς ὅμως ὁ Μαῦρχοφερ ἀναφέρει ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σύνθεσής του ἐβράδυνε νὰ κατανοηθῇ ἀπ' τὸ κοινό. (*)

Ἀπὸ τὶς λοιπὲς Γερμανικὲς στὴ μνήμη μας δεσπάζει ἡ «Λωρελαί» τοῦ Χάινε, πού μὲ τὸ μαγικὸ τραγούδι τῆς θὰ κάνει νὰ καταποντιστοῦν στὰ κύματα ὁ ναύτης μὲ τὴν βάρκα του. Ὁ Χάινε ἐξευγένισε σ' αὐτὴ τὸν μῦθο τῶν Σειρηνῶν. Ἡ Λωρελαί νομίζω ὡστόσο, πὼς εἶν' ἕνας καρπὸς ἀπ' τοὺς «ἐξόριστους θεοὺς» του, στοὺς ὁποίους στοχάστηκε νὰ πεί γιὰ τὶς περιπέτειες τῶν ἀρχαίων θεῶν μετὰ τὸ γκρέμισμά τους ἀπὸ τὸν χριστιανισμό, σύμφωνα μὲ τὶς γερμανικὲς παραδόσεις. Ἐτοί τὸ βῆμα του γιὰ τὴν Λωρελαί ἀπέμεινε ἀπλό καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ πούμε πὼς εἶχε Ἑλληνικὸ ξεκίνημα. Θαυμάσια στέκει ἐπίσης ἀνάμεσα στὶς μπαλλάντες κι ἡ «Λεονώρα» τοῦ Βύργερ (τὴν μετέφεραν οἱ Ἀγγελος Βλάχος καὶ Μαβίλης), πού τὸ θέμα τῆς εἶναι παραπλήσιο μὲ τῆς δικῆς μας τοῦ «Νεκροῦ ἀδελφοῦ».

Στὸ ψηλὸ ἐπίπεδο τῆς Γερμανικῆς μπαλλάντας βρίσκεται κι ἡ Ρωσικὴ, καλλιεργημένη ἀπ' τὸν Πούσκιν μὲ τὸ «Αἱματωμένο σάλι» ἀναφερόμενο στὸν φόνο τῆς «... γλυκειᾶς Ἑλληνίδας, πού σὰν τρελλὸς ἀγαποῦσε κι ἡ ματιὰ τῆς τὸν εἶχε μαγέψει».

Ἡ μπαλλάντα στὴ Ρωσσία στάθηκε ἐξέλιξη ἑνὸς κύκλου ἡρωϊκῶν τραγουδιῶν (ραψωδίας), πού ἐξυμνοῦσαν τὰ παλιά ἔθιμα καὶ τὸ βίο τῶν κατοίκων τῆς, γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα Μπιλίνες, λέξη πού σημαίνει παρελθόν.

Ἐνῶ ταυτόχρονα στὴν Ἀγγλία ἡ αἰσθηματικὴ τοῦ Τζῶν Κῆτσ «LA BELLE DAME DANS MERCI» μ' ἀφοργὴ στιχουργικὴ καὶ ζωηρὰ χρωματισμένη ἐκφραση (μετάφραση Γλαύκου Ἀλιθέρση), μὰ ξεχωρὰ τοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ «Ἡ Μπαλλάντα τῆς φυλα-

κῆς τοῦ Ρήντινγκ» (μεταφρ. Α. Μαρπάτζογλου, Κ. Καθραίου κ.ά.) πού ἀπέβησαν πολὺ δημοφιλεῖς τῆς ἔδωσαν μιὰ πνοὴ ἀνύψωσης τους.

Στὴν Ἑλλάδα ἡ μπαλλάντα πήρε σὰν πρότυπο τὶς Γαλλικὲς μάλλον πού ἀναπτυχθῆκαν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 11ου αἰῶνα, ὅταν στὴν Τουλούζη ἀνθούσε ἡ ἐπαρχιώτικα ποίηση μ' ἀπομιμήσεις τῆς Ἀραβικῆς ποίησης. Ἐτσι, ἡ Ἑλληνικὴ μπαλλάντα, εἶδος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱστορικοῦ τραγουδιοῦ, πήρε σὰν στερεοτυπὴ τῆς μορφῆς τὶς τρεῖς ὀχτάστιχες στροφές μὲ τὸ ἴδιο σ' ὅλες γύρισμα (ρεφραῖν, ἐπωδὸ, παλιλλογία) τοῦ τελευταίου στίχου, καὶ μὲ μιὰ ἐπὶ πλέον τετράστιχη στροφή, πού λέγεται στάσιμιο (ENVOI, ἀποστολή, ὅ,τι δηλαδὴ πέμπεται).

Γενικώτερα στὶς Ἑλληνικὲς ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων στὶς στροφές κυμαίνεται ἀπὸ τοὺς 8 ὡς τοὺς 12 καὶ στὸ στάσιμιο ἀπὸ τοὺς 4 — 6, οἱ ὁμοιοκαταληξίες, φθάνουν τὶς 3 — 5, ἐνῶ τὸ μέτρο μένει στὴν προτίμηση τοῦ ποιητῆ. Στὴν Ἐπωδὸ, ἀνακυκλώνεται σὰν σὲ ἀνέμη τὸ θέμα τους, ἐνῶ στὸ στάσιμιο συνοψίζεται ἡ αἰτία καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς ἱστορίας, πού διηγοῦνται. Ὅμως οἱ Ἑλληνικὲς μπαλλάντες, ἂν καὶ στὸν τύπο ἀκολούθησαν τὶς Γαλλικὲς, ἀπέμειναν πιὸ ἀνεξάρτητες στὰ θέματα τους ἀπὸ κείνες. Οἱ παλιὲς Γαλλικὲς ἐκρίναν γιὰ πιὸ κατάλληλα τὰ ἐρωτικὰ θέματα ἐπηρεασμένες ἀπὸ τὰ τότε ρωμάντζα τῆς στοργυλῆς τράπεζας, πού δείχνουν βαθύ αἶσθημα γιὰ τ' ἀγαπόμενα πρόσωπα, πηγές ἀρετῶν καὶ προβάλλαν γι' αὐτὰ οἱ ἱππότες πράξεις αὐταπάρνησης πού καὶ κλείναν ἕνα μικρὸ δράμα. Οἱ Ἑλληνικὲς ποικίλλουν τὸ περιεχόμενό τους, ἐτσι πού σχεδὸν καμμιά μ' ἐξαίρεση κείνης τοῦ Γ. Τσοκόπουλου «ὁ Τροβαδούρος κι' ἡ Πυργοδέσποινα» δὲν ἔχει ὑπόθεση ἐρωτικὴ. Ἀντίθετα μάλιστα κρίνοντας ἀπ' τὴν Θρακικὴ τῆς Μαρτιόρας «πού ὁ χορὸς τῆς καλὰ κρατεῖ κι' ἀδιαφορεῖ γιὰ ὅλα τ' ἄλλα» καὶ τὸν «Μωρόπιετο ἄνδρα» τοῦ Ἀλεξ. Σούτσου «πού θεωρεῖ καλὴς ψυχῆς τὴ γυναῖκα του, πού πάμπολλα τοῦ κατεργάζεται» ἀπέβλεψαν μὲ τὸν ὠραῖο ρυθμὸ τους νὰ σκώψουν καὶ στηλιτεύσουν ἔντονα καὶ μὲ σκοπὸ ἀπώτερο διδακτικὸ, τὶς ἐξεις κι' ἀφέλειες τῶν προσώπων. Στὶς ὠραῖες ρυθμικὲς Ἑλληνικὲς μπαλλάντες περνοῦν σήμερα διάφορα πράγματα θέματα ἀπ' τὶς ὁποῖες ξεχωρίζουμε τοὺς Καρυωτάκη γιὰ τὸς «ἀδόξους ποιητές» καὶ τοῦ Σεφέρη τὸ «Γυρισμὸ τοῦ Ξενητεμένου».

Ὡστόσο παλιότερα τῆς ἀνάπτυξης τῆς Νεοελληνικῆς μπαλλάντας ὑπῆρξε τὸ διηγηματικὸ δημοτικὸ τραγούδι τῶν Βυζαντινῶν (μικρὰ ἐπη) πού ἀπὸ κάποιαν Ἀθηναϊκὴ παράδοση τὸ λέμε «Παραλογὴ» στιχουργικὰ καὶ ὁμοιοκαταληκτικὰ ἐλεύθερο, μὲ κύκλο ὑποθέσεων ἀπὸ τὸν θρύλο μέχρι τὰ σοβαρὰ γεγονότα καὶ τὸ ὁποῖο μετέβαινε ἀβίαστα στὴν ἐποχὴ τῆς δουλείας ἀπὸ τ' Ἀκριτικὰ στὰ νεώτερα ἄλλα τραγούδια ὅπως «ἡ Ἀλλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλης» «τὸ Κάστρο τῆς ὠρᾶς» «ὁ Κολυμπητής» «τὸ Γιόφυρι τῆς Ἀρτας» κλπ. Θαυμάσιος νεοελληνας ἀνανεωτῆς τους πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ Γιάννης Γρυπάρης μὲ τὸν ἀπαράμιλλο «Πραματευτὴ» του.

(*) Σημειώνουμε, πὼς ἡ μεγάλη αἰοδὸς Βιλαλμίνη Σχρόντερ Ντεβρίαν τὴ τραγουδῆσε στὸν Γκαίτε, πού ἦταν τότε 80 χρονῶν καὶ πού δάκρυσε ἀπὸ συγκίνηση, ὁμολογώντας ὅτι ἡ ἀπόδοση στὴ μουσικὴ τῆς μπαλλάντας του ἦταν ἀριστοτεχνικὴ.

Στις Έλληνικές μπαλλάντες μπορούμε νά συμπεριλάβουμε τὸ «Ὀνειρο» τοῦ Βαλαδάνη «Τὸ τραγούδι τοῦ νικημένου» τοῦ Καρβούνη, «τὸν Γόη» τοῦ Φιλύρα κ.ά.

Τελειώνοντας τὴν μικρὴ στὸ θέμα τοῦτο ἐρευνάμας, ἀναφέρομε ἀπὸ τὸν Βιζυηνὸ μιὰ παλιὰν Ὁλανδέζικη μπαλλάντα ποὺ σὰν θέμα ἔχει πῶς ὁ Γυιὸς τοῦ Βασιλᾶ τῆς Ἑλλάδας ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέ-

ρια στρίγγλας, καὶ μιὰ Γερμανικὴ, ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες μεταξὺ τοῦ 1300 — 1500 τοῦ Χίλδωνβρανδ, ποὺ ἀναφέρει κι αὐτὴ τὴν Ἑλλάδα, δείχνοντας τοὺς δεσμοὺς τῆς Χώρας μας μὲ τὴν ξένη καθόλου ποίηση, ποὺ καὶ δικαιολογημένα τῆς δανείστη, ὅτι τῆς ἐμὴ μῆθη, τὴν Μπαλλάντα!...

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Τσιριγώτικο

Μικρὸ παιδί σε μιὰ γωνιά τοῦ κήπου
ζωγράφιζε τὸν ἥλιο τὸ φεγγάρι
κι ἀπὸ τὰ δυὸ τα μελίσσά τοῦ μάτια
αγγέλοι ἐξεπρόβαλλαν

Μικρὸ πουλί σε μιὰ γωνιά τοῦ κήπου
φτερούγιζε μεσ' τὶς δροσοσταλίδες
κι ἀπ' τὸ κελᾶδημα, τὸ πέταγμά τοῦ
Απρίλης ἐξεπρόβαλλε

Μικρὸ σκαρί ἀρμένιζε στὸ κύμα
γυρνώντας τὸ πρωὶ στὸ λιμανάκι
καὶ μεσ' ἀπ' τὸ τραγούδι τῶν ψαράδων
γοργόνες ἐξεπρόβαλλαν.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡ. ΦΑΤΣΕΑΣ

Π ρ ο σ ε υ χ ή

(Στό Διονύση Κουλεντιανό μέ τή βαθύτερή μου
έκτίμηση).

Γέμισε μ' αγάπη τήν καρδιά μου,
Πατέρα Θεέ μου, πού ζείς στόν Ούρανό!
Νά υπηρετώ τό λόγου Σου καί τό σκοπό Σου.
Γυμνός γεννήθηκα, δέν νοιάζομαι γιά πλούτη, φήμη...
Γιά τή ζωή πού μουδωσες, Σ' εύχαριστώ!

Πρόθυμα θά συντρέξω τόν άνήμπορο
καί τά δικά μου μέ τόν άτυχο θά μοιραστώ.
Άνθρώπινο τό λάθος, ή συγγνώμη θεϊκή.
Αυτά πιστεύω. Καί στήν άγιοσύνη τής ζωής,
πετράδι πολύτιμο καί θαυμαστό.

Μέσα στα χρόνια, νά τά Ίδανικά μου!
Κι είβε ή σοφία μέ τή δικαιοσύνη
νά πορεύονται συντροφιαστά,
«τό θέλημά Σου» σφραγίζοντας στή γή μας.
Γιατί Σ' Έσένα μόνο έλπίζω, τώρα πιά!

BENJAMIN R. YUZON
(Μετάφρ. ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ)

Ο BENJAMIN R. YUZON είναι γιός του μεγάλου Φιλιππινέζου ποιητή AMADO YUZON. Διαμένει στην Αμερική καί είναι ο Πρόεδρος τής «Διεθνούς τών Ποιητών» (UNITED POETS LAUREATE INTERNATIONAL).

Μιά ακόμη ένδειξη τών αισθημάτων του κ. BENJAMIN R. YUZON πρós τόν συμπατριώτη μας λογοτέχνη:

Στό μαρμάρινο μνημείο μέ χαραγμένα τά όνόματα διακεκριμένων ποιητών πού ή «Διεθνής τών Ποιητών» θά στήσει σέ κεντρικό σημείο τής Ταϊπέι (Πρωτεύουσας τής Έθνικιστικής Κίνας), από τόν έλλαδικό χώρο θά υπάρχει καί τό όνομα του ποιητή κ. Διονύση Κουλεντιανού, Έπιτ. Άντιπροέδρου U.P.L.I.

· Η · Αγγλοαμερικάννα

— 'Ανοίξτε βρεεε...

— 'Ανοίξτε κλέφτες, δώστε μας τὰ λεφτά μαςας...

— Τὰ λεφτά μας κλέφτεεεε...

Δεκάδες χέρια ἐτράνταζαν τὰ κάγκελα πόρτας καὶ παραθύρων, καὶ ὅσα δὲν ἐφταναν μέχρι αὐτὰ τραβοῦσαν ἀσυναίσθητα τὰ μαλλιά τῶν ἄλλων καὶ τὰ δικά τους.

Πανζουρλισμός, θρήνος κλαυθμός καὶ ὄδυρμός.

— Κλέφτεεεε τὰ λεφτά μαςας...

'Εκεῖνο τὸ πρωῒνὸ πάνω στὸ ξημέρωμα μιά βάρκα ξεμάκραινε ἀπὸ τὸ Τσιρίγο μὲ πλῶρη τῇ μεγάλη στεριά..

Στὸν Ποταμὸ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της μιά καινούργια Τράπεζα μὲ τὸν πομπῶδη τίτλο 'Αγγλοαμερικάννα. 'Ενέσκηψε σὰν θύελλα μὲ παροχὴν τόκου εἰς τὰς καταθέσεις διπλασίου τῶν ἄλλων Τραπεζῶν, τοῦτο καὶ μόνον καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ ἀφθονες φιλίες καὶ κουμπαριές ποὺ φρόντισαν οἱ ὑπάλληλοι τῆς νὰ κάνουν σὲ κάθε Τσιριγώτικο χωριό, ἤρκεσε ὥστε σὲ λίγο διάστημα, περίπου ἓνα χρόνον, νὰ ἐπιβληθῇ σὰν Τράπεζα, σ' ὅλο τὸ νησί καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τοὺς περισσότερους πελάτες.

Μερικοὶ σημαίνοντες Κυθῆριοι παρασυρθέντες ἀκουσίως ἢ ἐκούσιως συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν καὶ ἔτσι τὸ μεγαλύτερο Αὐστραλιανὸ ἐμβάσμα κλπ. ἐπέρασε στὰ χρηματοκιβώτια τῆς 'Αγγλοαμερικάννας.

Τὰ καταδιωκτικὰ γεράκια τῆς εἶδαν καλὸ κυνήγι στὸ νησί τῶν Κυθῆρων, τόπον μεταναστευτικὸν καὶ συνεπῶς ἐμβασματοφόρον, καὶ δὲν ἔχασαν τὴν εὐκαιρίαν.

Οἱ Τσιριγῶτες καταθέτες μαθαίνοντας γιὰ τὸν μεγάλο τόκον, βλέποντας ἄλλους νὰ καταθέτουν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν σημανόντων προσώπων ὅπως εἶπαμε, ἐκώφευον εἰς τὰς σῶφρονες ὑποδείξεις τῶν ψυχραίμως σκεπτομένων, χαρακτηρίζοντάς τους ὀπισθοδρομικοὺς καὶ διαφημιστὰς ἄλλων Τραπεζῶν τοῦ νησιοῦ.

Χρήματα μαζεμένα μὲ χίλιες δύο στερήσεις, μὲ κόπο καὶ μόχθο, προίκες, αἶμα μαζεμένο ἀπὸ τὰ ἀνήλια ὑπόγεια τῆς Αὐστραλίας, ὄνειρα, ἐλπίδες, νοικοκυριά κλπ. κλπ. ὅλα δρομαίως στὴν 'Αγγλοαμερικάννα...

Καὶ ἡ προπαγάνδα ὀργιάζε. 'Ολοὶ ἐδῶ, ὅλοὶ στὸ μεγάλο τόκο, στὸ μεγάλο κέρδος. Μιά μικρογραφία τοῦ Λαυρίου ξαναζοῦσε στὸ Τσιρίγο.

Οἱ ὑπάλληλοι τῆς δὲν προλάβαιναν νὰ πηγαίνουν ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ 'Οπου γιορτὴ καὶ πανηγύρι πρῶτοι καὶ καλύτεροι, ὅπου κουμπαριά μέσα, χουβαρδαλίκι πρωτοφανές γιὰ τὸν τόπο.

'Εδῶ ὁμως γεννᾶται ἓνα ἐρώτημα. Οἱ ὑπάλληλοι ἦταν γνώστες τῆς ἐπερχόμενης καταστροφῆς ἢ ἦταν κι' αὐτοὶ θύματα τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως; 'Ηταν ἐκούσιοι ἢ ἀκούσιοι καταστροφεῖς τοῦ νησιοῦ;

'Απὸ τὴν συλλογὴν τῶν πληροφοριῶν, κατὰ πλειοψηφίαν βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅχι. Δηλαδή δὲν ἐγνώριζον τὴν κομπίνα — ἀπάτη τῆς Διοικήσεως, ἦταν κι αὐτοὶ θύματα καὶ εἶναι νομίζω λογικὸν τὸ συμπέρασμα, διότι ἐάν τὸ ἐγνώριζον θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν κάτοχοι βραβεῖου ΟΣΚΑΡ ἡθοποιίας γιὰ νὰ ὑποκρίνονται ἔτσι, ἀλλὰ αὐτοὶ ἦταν ἀπλῶς γλεντζέδες καὶ ἀμέριμνοι. Δοθέντος δέ, ὅτι πᾶσα ἀμφιβολία εἶναι ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου, πρέπει μάλον νὰ κηρυχθῶν ἀθῶοι. Καὶ ἦλθε ἡ μαύρη μέρα. Τὴν παραμονὴν τῶν περιγραφομένων ἐπεισοδίων, οἱ πόρτες τῆς Τραπεζῆς παρέμειναν κλειστές. Αὐτό, ἐν συνδυασμῷ μὲ κάτι μισόλογα προηγούμενων ἡμερῶν, γιὰ κάποιον ποὺ ζήτησε λεφτά καὶ τοῦ εἶπαν νὰ περιμένῃ, κάτι ἄλλες κινήσεις ποὺ ἐφάνησαν ὑποπτες, ἐκίνησαν τὶς ὑποψίες ὅτι κάτι συμβαίνει. 'Απὸ τὸ μεσημέρι κα ὕστερα ἐγίνε τὸ θέμα τῆς ἡμέρας. 'Ο λόγος, εἶναι ἀλογο λένε καὶ τρέχει. Μέχρι τὸ βράδυ ὅλο τὸ νησί σχεδὸν ἦτο στὸ πόδι. Μαῦρα φίδια ἐζῶναν τὸν κόσμον. Τὴν ἐπομένῃν πρωῒ — πρωῒ ὁμάδες — ὁμάδες ἀγριεμένων ἀνθρώπων ἀπὸ ὅλα τὰ χωριά κατέκλυζαν τὸν Ποταμόν.

'Επέπεσαν ἐπὶ τῆς κλειστῆς Τραπεζῆς ἀλλόφρονες.

'Αγνωστον παραμένει τὸ συνολικὸν ποσὸν ποῦ τὰκλεψε ἢ δολίως χρεωκοπήσασα Τράπεζα καὶ ἐβύθισε στὴ δυστυχία ὁλόκληρο τὸ νησί.

'Εκεῖνο τὸ πρωῒνὸ, μιά βάρκα μὲ οὐριο καιρὸ ξεμάκραινε ἀπὸ τὸ νησί μεταφέροντας δύο θλιβεροὺς ὁραπῆτες, φεύγοντες τὴν μὴνιν τοῦ ἐξαγριωμένου ὄχλου, οἱ ὁποῖοι ἂν ἀνευρίσκοντο, θὰ ἐγένοντο τὰ ἐξίλαστήρια θύματα μιάς καλοστημένης μεγάλῃς Τραπεζικῆς ἀπάτης.

Μὲ οὐριον εὐτυχῶς καιρὸν, ἡ Θεία Πρόνοια διέσωζε ὅ,τι ἐπρόλαβε...

ΧΑΡ. ΦΑΤΣΕΑΣ

Σειρήνες

Ἐλεπε.

Ὅταν ἐπῆγε στό νησάκι ἐπείτα ἀπό πολλά χρόνια ὅλα εἶχαν ἀλλάξει. Ὁ παράξενος ἡλικιωμένος γιαντρός πού ἦταν ὁ πραγματικός κύριός του εἶχε φέρεי σ' εὐπρέπεια τὸν μικρό του συνοικισμό.

Μιά ὠραία βιλίτσα ἦταν ἡ κατοικία του πού ἐδέσποζε ἀκριβῶς στό μικρό λοφίσκο πού στὰ πόδια του ἀρχίζαν τὰ γραφικὰ σπιτάκια τῶν ψαράδων.

Ἐνα πέταλο θάλασσας ἐλαμπε γιὰ πρώτη θεά ἀπὸ ὅπου κι' ἂν κυτούσες κι' ἐπείτα σὰν περνοῦσες δυὸ μικρὲς ἀνηφοριές μ' ἐλαιῶνες καὶ μικρά κυπαρίσσια ἀγνάντευες τὸ πλατὺ Πέλαγος.

Μιά γρήγορη ἀτμάκατος ἐσχίζε τὰ νερά τοῦ Μυρτῶου κάθε φορὰ πού περνοῦσε τὸ βαπόρι καὶ σχεδὸν σταματώντας το, σ' ἐπαίρνε βιαστικά γιὰ νὰ σὲ φέρει στό νησάκι. Ἐτσι ὁμορφα εἶχε τακτοποιήσει ὁ γιαντρός κι' αὐτὸ τὸ ζήτημα τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ νησιοῦ του μὲ τὸν κόσμον τὸν ὁποῖο νοσταλγοῦσε, ἀλλὰ καὶ πού ὁ καθένας ζήλευε τὸ νησί μὲ τὴν ὠραία αὐτὴ ἀποδίβαση.

Πιὸ φανταστικὴ καὶ ἀφθαστη σ' ἄξια ἦταν ἡ γυναικα του ἡ Ἀλκιστη. Ἐμοιαζε σὰν ἐγχαράκτη εἰκόνα Θεᾶς σὴν ἀσπίδα τῶν σύννεφων... Τοῦ ἦταν ἀφοσιωμένη τόσο, ὅπως ἡ ἀρχαία συνώνυμός της πού προτίμησε νὰ πεθάνει πρὸς χάριν τοῦ ἀνδρα της, ἐνῶ οἱ γονεῖς του δὲν εἶχαν δεχθεῖ καὶ πού οἱ Θεοὶ, νοιώθοντας τὴ θυσία τῆς ἐχάρισαν τὴ ζωὴ, ἐνῶ πλάι της καὶ στὰ πατήματά της φάνταζε ἡ χαριτωμένη ἀνepsiά τοῦ γιαντροῦ Ἐλισάβετ.

Ὁ Ἀνδρέας πού ἐπισκέφθηκε τὸ νησί γιὰ νὰ πού λῆσει μέρος τῆς περιουσίας του στό γιαντρό δρέθηκε ἀπρόοπτα φιλοξενοῦμενος ἀνάμεσα στὶς δυὸ γυναῖκες.

Γιὰ λίγες μέρες ἔτσι, τὸν ἐτρικύμιαζαν οἱ παιδικὲς ἀναμνήσεις καὶ στό χώρο τῆς ψυχῆς ἀναβε ταυτόχρονα ἡ πυρκαγιά τῶν νεοτάτων του.

Μὲ τὴν Ἐλισάβετ, οἱ σχέσεις του ἦταν ἀπλές. Ἀρ γόσχολος ὅμως τριγύριζε τὰ κτήματα εἶχε ἀνακαλύψει πάνω σ' ἓνα κορμὸ μυγδαλιάς τὴ χαραγμένη ἐπιγραφή τοῦ πατέρα της πού ἔλεγε «Μὲ τὴ γέννηση τῆς Ἐλισάβετ μοῦ φύταψα τὴ μυγδαλιά κι' ὁ ἀνθὸς της πρωτοστόλισε τὸ φορεματάκι της». Ἐτσι σὲ μιὰ στιγμή, ὅταν τὸ λεπτὸ σωματάκι της ἐκρυσπε μὲ τὴ ράχη του τὰ δένδρον πισταγκαλιάζοντας τὸν κορμὸ καὶ τὸν ρώτησε τί νᾶταν γραμμένο, ὁ Ἀνδρέας εἶχε πάρα πολὺ γρήγορη τὴν ἀπάντησή του.

Μαζὶ περνοῦσαν τίς πιὸ πολλές ὥρες τῆς ἡμέρας καὶ τὸ βράδυ κυτούσαν τὰ κυματάκια πού ὄνειρε-

νια παίζαν κι' ἐσθηναν στὴν ἀκρογιαλιά. Ἡ ψυχικὴ ἐπαφή τους ἦταν διαρκῆς.

Ἀν οἱ μέρες ὅμως ἦσαν τόσο γελαστές γιὰ τὸν Ἀνδρέα μὲ τοὺς περιπάτους καὶ τὴ θελκτικὴ συντροφιά τῶν δυὸ σειρήνων, τῆς ὠραιότερης κυρίας καὶ τῆς ὠραιότερης δεσποινίδας καὶ ἡ ἀνέμη τῆς σκέψης γύριζε τὰ πιὸ χρυσὰ λόγια της, μιὰ νύχτα ἓνα ἀσχημον ὄνειρον τὸν ἐκάμε νὰ ταραχτεῖ ἄρκετά.

Ἐβλεπε πῶς μάλωνε μὲ κάποιον πού δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ ὁ γιαντρός. Ἡ ἀγωνία του ἦταν φοδερῇ κι' ὅταν ἐπὶ τέλους κατάρθωσε νὰ τὸν καταβάλλει ἀντὶ τοῦ γιαντροῦ στὰ πόδια του ἀνάμεσα ἦταν πεσμένη μιὰ ἀρκούδα μὲ καστανὸ τρίχωμα.

Μιὰ μικρὴ μελαγχολία τὸν ἐσκίασε καὶ κάποια μυστικὴ ἀντιπάθεια τοῦ ριζώθηκε στὴν ψυχὴ γιὰ τὸ γιαντρό. Ἀποροῦσε μὲ τὴν ὑποβολὴ πού εἶχε δεχθεῖ ἡ Ἀλκιστη κι' ἦταν κυριευμένη ἀπ' τὴν ἀγάπη του, μολοντὶ στὰ χρόνια διέφεραν καὶ γενικὰ ἀφοῦ ὁ γιαντρός ἦταν κλειστός, ἀμίλητος καὶ παράξενος τύπος.

Κανεῖς ἐξ ἄλλου δὲν εἶχε ὑποπτευθεῖ πῶς εἶχε ἐγκαταστήσει σ' ἓνα παλιὸ ἀπόμερο σπῆτι κάποιον λεπρὸν τὸ ἐργαστήριόν του χωρὶς λόγο, καὶ μόνο γιὰ νὰ χάνεται ἀπ' τὸ σπῆτι τοῦ πού ἦταν τόσο εὐχάριστο. Ὁ Ἀνδρέας τὸ ἀνεκάλυψε τυχαῖα βλέποντας τον νὰ γυρίζει ἐξάλλος κάπως ἀπ' ἓνα ἐρμηκὸ μονοπάτι.

Πόσο γοητευτικὴ ἄλλως τε φάνταζε ἡ Ἀλκιστη! Κοντὰ της σθηνόνταν ἡ Ἐλισάβετ καὶ κοντὰ της καυμοὶ ποικίλοι ἐψαῦαν τίς καρδιές κείνων πού τὴν πλησίαζαν.

Ἡ Ἀλκιστη μὲ τὴν τοποθέτηση της στό εἰδυλιακὸ πλαίσιο τοῦ νησιοῦ, μὲ τὴ λεπτότατη διαφάνεια τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς σκέψης της προξενούσε ἐκτακτὴ ἐντύπωση, ἀναβε ἐπιθυμίες... κι' ἴσως ὁ Ἀνδρέας τότε νᾶ εἶχε κυριευθεῖ ἀπ' τὴν ἀγάπη της. Ἡ τύχη ἀπρόοπτα ἐδόθησε νὰ συναντηθοῦν κά ποιο πρῶτὶ στό λιμανάκι τοῦ συνοικισμοῦ. Ὁ Ἀνδρέας πῆδηξε πρόθυμα σὲ μιὰ βάρκα τὴν πῆρε κοντὰ τοκ, ἡ πρῶνὴ βαρκάδα τοὺς ἐσμίξε ξανοίγοντάς τους στό πέλαγος...

Ἐκεῖ στό πανάκι καὶ γύρω ἀπ' τοὺς ἀφρούς τῶν κυμάτων πιαστήκαν ἀπ' τὰ χέρια καὶ ψιθύρισαν τὴν ἀγάπη τους...

Ὁ ἥλιος τοὺς ἐκαίγε κι' εἶχε σκληρύνει τὴν εὐαισθησία τους ἀφοῦ δὲν ἦταν τὸλμη κὰν αὐτὸ νὰ σθῆσουν σὰν μ' ἀκαριαία ἐκκένωση καὶ μ' ἀδίσταχτη εὐκολία μιὰ ζωὴ μὲ τὸσους δεσμούς, ἓνα παρὸν μὲ

την 'Ελισάβετ καί τὸ γιατρό καί μιὰ θεμελιωμένη
ἐσση στὴ μικρὴ κοινωνία τους.

Κι' ὁμως ὄχι, ὄχι δὲν εἶπαν τίποτε! 'Όταν πῆ-
δξαν ἐξω ἀπ' τὴ βάρκα ἐνοιώσαν τὴν ἐνοχλή. 'Επρε-
πε νὰ κρύψουν τὴν ἀδιαφορία πού ἡ ψυχὴ τους ὑπα-
γόρευε γιὰ τοὺς ἄλλους. 'Επρεπε νὰ ἐξακολουθή-
σουν ὅπως ἦταν τὴν ζωὴ, ἀκλόνητοι ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸ
σεισμό καί τοὺς καταποντισμοὺς πού εἶχαν δεχθεῖ
στὸ βαθύ ἐσωτερικὸ τους.

Ὁὰ περιμέναν μόνο μιὰ νύχτα!

Κι' ἡ νύχτα ἦρθε!...

Μιὰ ἀπόλυτη ἡσυχία βασιλεψε κάτω ἀπ' τὴ δε-
ράντα τοῦ σπιτιοῦ. Οὔτε φῶτα στὸ συνοικισμό ἐ-
κτός ἀπὸ τὶς μονόριγες γραμμές τοῦ πρᾶσινου καί
κόκκινου φάρου πού μέναν ἀναμμένοι στὶς ἄκρες
τοῦ πέταλου τῆς θάλασσας. Τριζονάκια λέγαν τὸ
τραγοῦδι τους... Κι' ὁ 'Ανδρέας κατοπεύοντας ἀρ-
χικὰ τὴ βραδυὴ θέση τοῦ διαδρόμου καί τῶν δω-
ματίων, ἀρχισε νὰ προχωρεῖ στὶς ἄκρες τῶν πο-
διῶν του.

Στὴ νύχτια σιγαλιά ὁμως μιὰ δοξαριά βιολίου
ἀκούστηκε. 'Ηταν ἡ 'Ελισάβετ πούπαίριζε! Μεθυσμέ-
νη ἴσως ἀπὸ τὶς ὄνειροπολήσεις της, ἀρχισε ἀξα-
φνα νὰ παίζει τὰ κομμάτια πού τῆς ἦταν ἀγαπητά.

Κι' ὁ 'Ανδρέας συλλογίστηκε.

'Αλκιστὴ — 'Ελισάβετ,... 'Ελισάβετ — 'Αλκι-
στη! Κ' οἱ δυὸ μὲ περιμένουνε!...

'Εκανε νὰ προχωρήσει καί σταμάτησε πάλι. 'Ό
σκοπός, ξακολουθεῖσε σὰν παράξενο τόξο τῆς ἀκο-
ῆς καί τῆς σαρκαστικῆς διάθεσης τῆς μοῖρας.

«Καϋμένη 'Ελισάβετ, τί σοῦ ἦλθε μεσ' τὴ νύχτα
νὰ παίζεις. Καϋμένη μικρούλα!...»

Μὰ χωρὶς νὰ καταλάβει, εἶχε πλησιάσει τὸ δω-
μάτιο τῆς 'Αλκιστῆς, τὸ χέρι του γύρισε τὸ πόμολο
κι' ἐμπήκε μέσα.

Σὰν ν' ἀνοίξε ἡ πόρτα τῆς μεγάλης εὐτυχίας!...

Τὴν ὅλη μέρα μύρια προβλήματα τοὺς ἀπασχο-
λοῦσαν. Σὰν πολλές βαρκούλες πού καθρεφτίζονται
ἐτοιμες νὰ ξεκινήσουν, στὸ ποιά θὰ παραβγεῖ μὲ τὰ
πεντακάθαρα πανάκια, χωρὶς νὰ ξεύρουν τίποτα ἐκ
τῶν προτέρων, ἐτσι κι' οἱ συλλογές γιορταστικὰ
στολισμένες ἐπείτα ἀπὸ μιὰν αἰσθηματικὴ ἐπίτευ-
ξη προβάλλαν πάλι στὴν ἀγωνία τους μὲ τὸ πῶς

καί ποιά λύση θὰ ἦταν ἐκείνη πού θὰ ὀδηγοῦσε στὸ
θριαμβικὸ τέλος.

Κάθε μικρὴ χωρὰ τῆς 'Ελισάβετ ἀρχισε νὰ πλη-
γώνει τὸν 'Ανδρέα καί καταβάλλονταν μεγάλη προ-
σπάθεια στὸ νὰ μὴ προδοθεῖ ἡ ταραχὴ ἢ τὸ ἀδιέ-
ξοδό του. Λίγες πρὶν μέρες ἄλλως τε, πλημμυρι-
σμένος ἀπ' τὴν ἀγάπη της πού εὐώδιαζε τὴν εἶχε
μὲ κῆφι ρωτῆσει σὰν περνοῦσε ἀπὸ μιὰ πορτίτσα,
ὰν θὰ χωροῦσε νὰ περάσει. Κι' αὐτὸ ἐδειχνε, ἐτοι-
μη τὴν ἀγκαλιά του νὰ τὴν κρατῇ... Μὰ, τότε
πῶς θὰ χώριζαν;...

— Σὰν νὰ ρωτᾶτε, ἓνα πουλί γιατί πετᾷ ἀπ' ἐ-
να κλαδί σ' ἄλλο; Κάποιος σπρώχνει τὰ ποτάμια
νὰ κυλάνε...

Κάτι τὸ ἀνάλογο καί δραματικὸ συνέβαινε ἀνα-
μφισβήτητα καί μὲ τὴν 'Αλκιστὴ ὡς πρὸς τὴ διά-
θεση καί συμπεριφορὰ της. 'Η ἀνθοδέσμη τους ἦταν
γεγονὸς ὅτι θὰ φυλλορροοῦσε γρήγορα.

Τὸ νῆο βράδυ βρῆκε τοὺς δυὸ μὲ πολλὴ περίσκε-
ψη. 'Ένα ἀγέρι καί μιὰ δροσοῦλα πού ξεσηκώθηκαν
δικαιολόγησε κάπως τὴν ἀκεφιά πού ἐπικράτησε
στὴν παρέα τους μὲ τοὺς ἄλλους καί σὰν νύχτωσε
δὲν ἀπέμεινε δισταγμός γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ πιὸ
τολμηροῦ καί θαρραλέου σχεδίου.

'Ό 'Ανδρέας ἀνοίξε πάλι μὲ προφύλαξη τὸ δωμά-
τιο τῆς 'Αλκιστῆς καί σιγὰ, ὅπως τὸ παράθυρο τῆς
δὲν βρισκόνταν σὲ ὕψος κρεμάστηκε πρῶτος πηδών-
τας κατόπιν ὑψώθηκε στὰ πόδια καί τὴν παρέλαβε
στὴν ἀγκαλιά του.

Κι' ὕστερα προχώρησαν.

Στὴν ἀρχὴ σιγὰ μέσα στὴ θαθειά καί σκοτεινὴ
νύχτα, ἐπείτα ἀπ' τοὺς δρομίσκους τοῦ συνοικισμοῦ
καί τελικὰ πῆδηξαν στὴν ἀτμάκατο.

'Ένας κρότος τῆς μηχανῆς τάρaxε τὴ νυχτερινὴ
ἡσυχία κι' ἀμέσως ἀρχισε ὁ παφλασμός τοῦ κύμα-
τος.

Εἶχαν, δὲν εἶχαν ξεχάσει κάτι. 'Ένα γράμμα. 'Ό
'Ανδρέας ξαναβγήκε πάλι ἐξω καί τὸ ἀφήσε γιὰ τὸ
γιατρό καί τὴν 'Ελισάβετ, Σ' αὐτὸ προσπαθοῦσαν
νὰ δικαιολογηθοῦνε ὅπως - ὅπως καί κανόνιζαν τὸ
ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἀτμάκατος.

Κι' ἐπείτα σφιγμένοι κοντὰ στὴ μηχανή, μὲ τὸ
πέλαγο χωρὶς τελειωμὸ μὲ τ' ὄνειρο πραγματικότη-
τα, τολίχτηκαν στὴν ἀπέραντη νύχτα...

'Εφευγαν...

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Παλαιά κείμενα

Από το Αρχείο του ΠΑΝΟΥ ΒΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Ευγενή Κύριε Διευθυντά της Εκτελεστικής
 Αστυνομίας Κηθύρων.
 Η 28^η Οκτωβρίου 1857.
 Καὶ ἀναφέρει ὅτι ὁ ὑποφαινόμενος προσατὸς τοῦ χωρίου
 Κεραμουτῶν, ὃς ὁ Ἀνδρέας Κασιμάτης, κατέχει ἐν
 τῷ ὅτι φέρει, ἀπὸ τὰ αὐτὸ χωρίον κατέχει ἐν
 ὅσον ὁ ἀντικατοπτρίζων ὅσον μὲν ὁ ὅσον καὶ
 γὰρ, ἀντὶ τούτου δὲ ἐν τῷ ὅσον ἀντικατοπτρίζων
 - αὐτὸς ὁ ὅσον δὲ ἔχει ὅσον ἀντικατοπτρίζων
 ἐν τῷ ὅσον τῷ ὅσον, ὃς ὁ ὅσον ἀντικατοπτρίζων
 μὲν ὅσον ὅσον δὲ ἀντικατοπτρίζων ὅσον καὶ
 μὲν ὅσον τῷ ἀντικατοπτρίζων μὲν ὅσον
 ὅσον.
 ὁ ὅσον Κεραμουτῶν -
 ὁ ὅσον Κασιμάτης δὲ Σουλίου.

Ευγενή Κύριε Διευθυντά της Εκτελεστικής

Αστυνομίας Κηθύρων.

Τη 28 Οκτωβρίου 1857

Σας αναφέρω ἐγὼ ὁ υποφαινόμενος προσατὸς τοῦ χωρίου
 Κεραμουτῶν ὅτι ὁ Ἀνδρέας Κασιμάτης τοῦ Γεωργίου ἀπὸ
 αὐτὸ το χωρίον κατέχει ἐν ὅπλῳ με τὸ ὅποιον κινητὰ, δὲν
 γνωρίζω δὲ ἂν ἔχη τὴν ἀδείαν σου — αὐτὸ τὸ ὅπλον το
 ἔχεν καὶ πρὶν ἀναχώρησιν ἐκ ταύτης τῆς Νήσου εἰς τὴν

ἐκίαν τοῦ καὶ ἐρχόμενος πάλιν τότε τὸ μεταχειρίζεται
 δια κινήσιν. Τούτων σας ἀναφέρω καὶ μένω με ὅλον τὸ
 εὖδας.

Ο Προσατὸς Κεραμουτῶν

Ἰωάννης Κασιμάτης τοῦ διμητρίου

Τὸ κείμενον παρατίθεται ὡς ἔχει εἰς τὸ πρωτότυπον.
 Αντικατοπτρίζει τὴν τήρησιν τῶν Νόμων καὶ Διαταγῶν
 τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Σήμερον τί γίνεται;

Τὸ καφενεῖο τοῦ Χωριοῦ

Μια ευρύχωρη τετράγωνη αίθουσα, στη μέση του χωριού, ανάμεσα στις δυό πλατείες, στρωμένη κάτω με κάτι ασπρόμαυρα πλακάκια — μεγάλη πολυτέλεια για κείνη την εποχή — με δυό μακρόστενα παρathyρία και μια δίφυλλη τσαμόπορτα προς το κεντρικό δρόμο, ήτανε το καφενεῖο του χωριού.

Εκεί μαζεύονταν οι χωριανοί τα βραδινά, σαν τέλειωναν από τις κοπιαστικές δουλειές της μέρας, να πιούν το καφεδάκι τους ή κάνα ρακί για ξεκούραση, να παίξουν την πρέφα τους ή το σκαμπίλι τους και να κουβεντιάσουν τα προβλήματά τους και τα προβλήματα του χωριού.

Ένας ψηλός και μακρύς πάγκος, με τα ποτήρια και τα φλυτζάνια αραδιασμένα πάνω του, πίσω του το τζάκι που φτιάχναν τους καφέδες και δεξιά σ' ένα ράφι μερικοί ναργιλέδες στη σειρά με τα μαρκούτσια τους κρεμασμένα στο πλάϊ, μια ντουζίνα σιδερένια τραπεζάκια με μάρμαρο, καμιά τριανταριά καρέκλες και μια ξυλόσομπα στη μέση, για ζεστασιά τις παγερές χειμωνιάτικες μέρες, ήταν ο εξοπλισμός του για την περιποίηση της πελατείας.

Στους τοίχους του κρεμασμένα τρία μεγάλα κάδρα, κορνιζαρισμένα σε χοντρές φανταχτερές κορνίζες, απεικόνιζαν νικηφόρες μάχες των Βαλκανικών πολέμων του 1912—1913, με τους τσολιάδες μας και τους φαντάρους μας να πολεμούν τους Τούρκους και τους Βουλγάρους σώμα με σώμα, να τους κατανικούν και να τους αναγκάζουν να πετιούνται έξω από τα χαρακώματα, και να το βάζουν στα πόδια.

Σε μια περίθλεπτη θέση, ανάμεσα στα κάδρα, καρσί στην είσοδο, φιγουράριζαν κορνιζαρισμένα σε μια μικρή καλοδουλεμένη κορνίζα δυό χάλκινα μετάλλια «Τρόπαια» των πολέμων εκείνων των Βαλκανικών, δοσμένα στον καφετζή τον Παναγιώτη τον Πελαγιένιο, Θεός σωρέστον, από τον ίδιο τον Αρχιστράτηγο Βασιλιά Κωνσταντίνο, όπως έλεγε με καμάρι και διηγόταν ατέλειωτες ιστορίες για σκληρές και πολύνεκρες μάχες, για ηρωϊσμούς και αυτοθυ-

σίες και διηγώντας τα όλα αβγατίζανε και πλήθαιναν και τα δικά του ηρωϊκά κατορθώματα, σε κείνες τις μάχες.

Τα κατοπινά χρόνια, δυό τρία χρόνια πριν από τον πόλεμο του '40, ο εξοπλισμός του καφενείου πλουτίστηκε με ένα Ραδιόφωνο. Σημαντικό και σπουδαίο το απόκτημα για κείνα τα χρόνια. Ήταν ένα μεγάλο σε όγκο Ραδιόφωνο από τα πρώτα μοντέλα και δεν είχε καμιά σχέση, ούτε στην εμφάνιση ούτε στην απόδοση, με τὰ σημερινά μικρά καί κομψά Ραδιόφωνα.

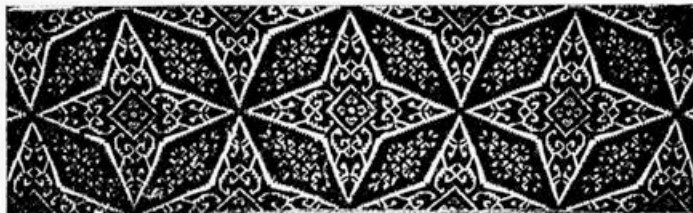
Αργότερα, τα δισεχτα χρόνια του πολέμου και της κατοχής, το Ραδιόφωνο αυτό μας φάνηκε πολύτιμο. Το μεταφέραμε και το εγκαταστήσαμε σε κάποιο απόκρυφο μέρος και μυστικό, με μεγάλη προφύλαξη, μαζευόμαστε τα βράδια γύρω - γύρω και περιμέναμε με αγωνία ν' ακούσουμε τις πολεμικές ειδήσεις από το Λονδίνο.

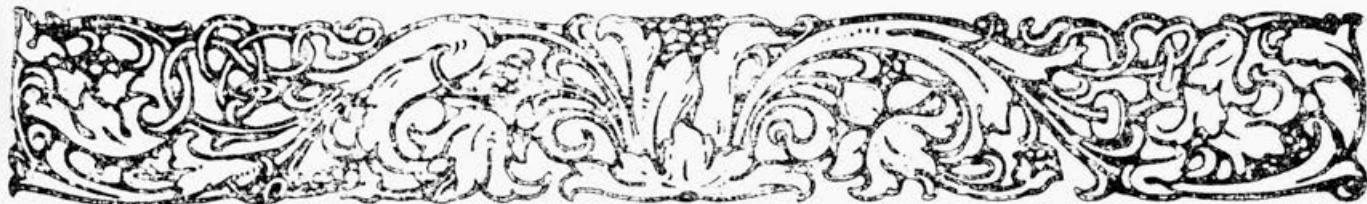
Σ' αυτές τις μυστικές βραδινές συγκεντρώσεις μας, έπαιρνε κάθε βράδυ μέρος και ο μακαρίτης ο Χαράλαμπος Τζάννης από τον Άγιο Ηλία, Θεός σωρέστον. Άνθρωπος ήσυχος και καλόδολος, αγωνιούσε σαν όλους μας για την έκβαση του πολέμου, γιατί ξέραμε, ότι από αυτή κρεμόταν η ελευθερία μας και η ζωή μας.

Παρά την λαχτάρα του όμως και την αγωνία του ν' ακούσει τα νέα του πολέμου, είχε ο μακαρίτης ένα χούϊ που του ήτανε αδύνατο να το ξεπεράσει. Δεν προλάβαινε να καθήσει και πριν καλά - καλά αρχίσει η μετάδοση των ειδήσεων τον έπαιρνε ο ύπνος. Ένας ύπνος βαθύς που λες και τον νανούριζε το Ραδιόφωνο. Κι όταν πια τέλειωνε η μετάδοση κι ετοιμαζόμαστε να διαλυθούμε, τότε ξυπνούσε και ο μακαρίτης ο κυρ - Χαράλαμπος και τον ρωτούσαμε:

— Έ, πώς σας φανήκανε τα νέα κυρ Χαράλαμπε;
Κι αγουροξυπνημένος όπως ήταν, μας απαντούσε:
— Μα.... σαν καλά τα είπε!

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΔΑΡΗΣ

Έγινε τὸ κακὸ

Πήρα ένα τηλεφώνημα...

— Ελάτε σας παρακαλῶ, γιατρέ μου στο σπίτι, ἦρθε ο ἀδερφός μου το πρωί, σε κακὰ χάλια. Δεν ἔφαγε, ξάπλωσε, αναστενάζει συνέχεια, τώρα τρεις ὥρες, τον ἔπιασε μια περίεργη κρίση, κλαίει, χτυπιέται, τρέμει ολόκληρος, με διώχνει, δεν θέλει κανένα και ζητάει μόνο εσάς. Ελάτε γρήγορα, δε θέλω να το πάρει εἴδηση η μαμά.

— Ο ἄσωτος γιός. Έτσι τον ἔλεγε η μητέρα του.

— Κι εἶναι καλὸ παιδί, γιατρέ μου... συμπληρώνει, δεν υπάρχει κανένα φάρμακο που να θεραπεύει αυτό το ἔρημο το ξεμυάλισμα; Τί αρρώστια, Θεέ μου, κοντεύει να γίνει και ρεντίκολο.

— Μακάρι... να προχωρήσει το κακὸ πολὺ, να το καταλάβει και ο... πάσχων ὅτι ἔγινε ρεντίκολο. Θα εἶναι θεραπεία... ομοιοπαθητική!

Ήταν ως εἴκοσι πέντε χρονῶν ο Λάκης, μπλεγμένος σ' ένα αταίριαστο ἔρωτα, εἶχε παρατήρει τις σπουδές του. Πλουσιόπαιδο, κακομαθημένο, χωρίς υποχρεώσεις, χωρίς αἴσθημα ευθύνης και αξιοπρέπειας, μπαϊνόβγαينه σαν γαμπρός σ' ένα πλουσιόσπιτο που ο πατέρας, μεγαλομπακάλης πεθαίνοντας, ἄφησε ἄξεστος και τσιγκούνης ὅπως ἦταν, ἀμύθητους θησαυρούς στις δυὸ ἀμόρφωτες κόρες του. Μ' ὅλη την κατοχή, καλοπέραση, επίδειξη, ομορφιά. Ξανθειὰ γαλανομάτα λυγερή η μιὰ. Η ἄλλη, μελαχροινὴ καλλονή, παντρεμένη ἀπὸ ἔρωτα μ' ένα φτωχὸ υπαλληλάκο... που τοῦ ἔφτανε η επιτυχία του γὰ μου του. Στο ἴδιο σπίτι που ἔμεναν οἱ δυὸ ἀδερφές εἶχε επιτάξει δωμάτιο, ξεχωριστό, ο γερμανικὸς στρατός, που το χρησιμοποιοῦσε κατὰ καιρούς, ἀνώτερος αὐστριακὸς αξιωματικὸς. Ἦμουν γιατρός και των δυὸ οικογενειῶν, και ἦταν φυσικὸ, να ξέρω τα οικογενειακά τους. — Ο ξανθὸς μου Ἄγγελος. Ἐλεγε περήφανα ο Λάκης.

Τον ἔβριχα, ξαπλωμένο ἀνάσκελα στο κρεβάτι του. Με καλωσόρισε ἀνόρεχτα, κουρασμένα. Το πρόσωπό του χλωμὸ, το βλέμμα του απλάνεσ...

— Ἀφῆσέ μας σε παρακαλῶ μόνους Γιούλη, λέει στην ἀδελφή του. Ὅταν σε χρειαστώ, θα σε φωνάξω. Κάθησα κοντὰ στο κρεβάτι του. Οἱ σφυγμοί του, κανονικοί.

— Μη μ' ἐξετάζεις, ἐπειδὴ ασχολεῖσαι με την ψυχολογικὴ ιατρική, ἀκουσέ με τώρα χωρίς να

με διακόψεις. Αισθάνομαι πιεστικὴ την ἀνάγκη να στα πω ὅλα, να ἐξομολογηθῶ, ν' ἀλαφρώσω. Μη με διακόψεις, ὕστερα τις κρίσεις σου και... ὅχι αν δε σου τελειώσω... επικρίσεις.

Συμφώνησα και ὁλοκλήρωσα σε μια πολυθρόνα.

Ανασηκώθηκε στα μαξιλάρια, πήρε βαθιὰ ἀνάσα και ἄρχισε:

— Φάγαμε μαζί, το μεσημέρι στο σπίτι της. Καθήσαμε το ἀπόγευμα στον κήπο για καφέ, μαζί και ο αξιωματικὸς. Κατὰ το δειλινὸ, εἶπα, ἀς πεταχτῶ ως πιο πάνω στην γκαρσονιέρα μου, ξέρεις ἐ; Με συνόδεψε ως την ἐξώπορτα, με κοίταξε με κείνα τα μάτια που μοῦ ἔδιναν πάντα τη σιγουριά της ἀγάπης της, μοῦ ἔσφιξε το χέρι, — μην ἀργήσεις, μου λέει — ὅλο χᾶδι και ὑπόσχεση... μου ἀνοίξε την πόρτα.

— Ὅχι, θα γυρίσω ἀμέσως!

Ἐφυγα. Σύρτωση ἀπὸ μέσα. Προχώρησα λίγα βήματα, στάθηκα. Γιατί; ἀναρωτήθηκα. Πρώτη φορά σύρτωση. Θὰ ἔταν... ἀφηρημένη εἶπα. Ἄλλοτε δεν σύρτωνε... Γυρίζω πίσω, πῶς ν' ἀνοίξω την πόρτα, πριν ν' ἀνοίξω, δεν ξέρω πῶς μοῦ ἔρθε, ἔσκυψα λιγάκι, κι ἀπὸ μια τρυπούλα... εἶδα! ὦ! τί εἶδα Θεέ μου! Τί να σου πω γιατρέ μου, πῶς να στο περιγράψω... μοῦ φάνηκε, πως... ἕνας κεραυνὸς ἔπεσε κατὰμεσῆς στο μυαλό μου... τὸ τράνταξε... το διάλυσε, το γέμισε καπνούς... θολοῦρα, που ἄπλωσε σα σύννεφο, μοῦ σκέπασε την εἰκόνα. Πήγα να πέσω, στηρίχτηκα με την πλάτη μου στον κορμὸ ἐνὸς δέντρου, γλῦστρησα ως κάτω, ἔνωσα πῶς κάθησα, στέριωσα στη γῆ... ἀνοιγόκλεισα τα μάτια μου, πήγα να διώξω τον ἐφιάλτη, αὐτὸ που εἶδα... Δε θὰ ἔταν ἀλήθεια... δε μπορεῖ... Εἶχε ἀγκαλιάσει τον Ἐριχ, και... τον φιλοῦσε, τον φιλοῦσε, κι αὐτὸς της χᾶιλευε τα μαλλιά. Ἐτσι ὅπως ἤμουν καθισμένος στο χῶμα, ἔνωσα κάτι να σπάζει στο στήθος μου σαν νὰ φύγε ἕνα στήριγμα ἀπὸ την καρδιά μου, και να κρεμάστηκε στο κενό, ἕνα τράδηγμα κι ἕνα σφίξιμο συνέχεια που ἀνέθηκε ως πάνω στο λαιμό, μοῦ μούδιασε το κεφάλι, κατέθηκε στις πλάτες, σαν ἕνα ρίγος δυνατό, πέρασε στους γοφούς, ἔφτασε στα γόνατα, τα παράλυσε... Δοκίμασα να σηκωθῶ, δε μπορούσα. Τί νάτανε γιατρέ;

— Ἄστα, μη ρωτᾶς καλύτερα. Προχώρησε του λέω.

— Στο πάνω πάτωμα στο παράθυρο, πήρε το μάτι μου την αδελφή της. Με κοίταζε πίσω από το τζάμι. Να της μιλήσω; σκέφτηκα... όχι καλύτερα. Τι; να ζητήσω βοήθεια; Δυό περαστικοί άγνωστοι ήρθαν κοντά μου. Θα γίνω και βέαμα! Με αφάνταστη προσπάθεια σηκώθηκα και τρικλίζοντας, έφτασα ως την εξώπορτα. Γονατιστός, κολλάω ξανά το μάτι μου στην τρύπα... μήπως έκανα λάθος; μήπως μου φάνηκε;

Δεύτερη σκηνή! Εκείνη καθότανε στα γόνατά του, με το δεξί της χέρι περασμένο στο λαιμό του, με το άλλο του χάιδευε τα μαλλιά! Μού ξανάρθαν οι δυνάμεις, και καθώς έκανα πίσω, έπαιρνα φόρα να πέσω με δύναμη στην πόρτα...

— Μη, ακούω μια φωνή πάνω από το παράθυρο... μη... για όνομα του Θεού. Θα σας σκοτώσει ο Γερμανός. Γυρίζω, βλέπω την αδερφή της.

— Μη, για τη ζωή σας, επαναλαμβάνει. Φύγετε καλύτερα. Και με τις κινήσεις των χεριών της μού 'λεγε το ίδιο για να μην ακούγεται. Γύρισα στο δέντρο, στηρίχτηκα σ' αυτό, προσπάθησα να σκεφτώ... Ξανάνοιξε το παράθυρο...

— Φύγετε, μου λέει, χαμηλόφωνα, με συμπόνια, φύγετε για το καλό σας, σας παρακαλώ, κι έκλεισε το παράθυρο.

— Τι να σου πω γιατρέ μου, μ' όλη τη ζάλη μου, βρήκα τη δύναμη να κατεβώ από το πεζοδρόμιο, να στρίψω στο στενό δρομάκι... μου φάνηκε σαν ένα τούνελ μια σπηλιά λέει που καθώς προχωρούσα, φυλαγόμενα μη χτυπήσει το κεφάλι μου στους σταλακτίτες και πηδούσα ανάμεσα στους σταλαγμίτες και στα νερά ξυπόλυτος, κι έτσι προχωρούσα σκύβοντας ως που έφτασα στη γκαρσονιέρα μου, την άνοιξα, και... πήρα μια βουτιά στο κρεβάτι. Εκεί, έφαχνα να βρω τον εαυτό μου. Και έφαχνα, όλη τη νύχτα!... με ορθάνοιχτα τα μάτια μου, μ' ένα βράχο πάνω στο στήθος μου, πέρασα την πρώτη φοβερή, λευκή νύχτα της ζωής μου!...

Φαίνεται ξημέρωσε. Ήμουνα γυρισμένος προς τα μέσα. Ακούω την πόρτα ν' ανοίγει. Δε γύρισα να δω. Δεν πολυκαταλάβαινα κι όλες...

— Ήρθα πρωί πρωί δεν κοιμήθηκα όλη νύχτα... Μα πώς είσαι έτσι; Τι έχεις; Έτσι ντυμένος με τα παπούτσια στο κρεβάτι! Ένιωσα να μου δγάζει τα παπούτσια, ν' ανεβάξει τα κρεμασμένα πόδια μου στο κρεβάτι, να μου δγάζει τη γραβάτα να με σκεπάζει να μου χαίδεύει τα μαλλιά, το πρόσωπο, να με ραντίζει με κολώνια, να με φιλά στο μέτωπο... εγώ είχα κλείσει τα μάτια μου, δε μιλούσα, δεν ήθελα να την δω, σκεπτόμουνα με τί τρόπο να τη σκοτώσω;... να την πνίξω;...

— Μετάνιωσε ο ξανθός άγγελός σου. Τον διέκοψα.

— Μη με ειρωνεύεσαι... τώρα θα ξαφνιαστείς! ετοιμάσου να ακούσεις, δε μπορείς να φανταστείς τη συνέχεια... Πετάχτηκα αγριεμένος να την αρπάξω από τα μαλλιά... να τη σκοτώσω.

Τάχασα. Δεν πίστευα στα μάτια μου. Δεν ήταν εκείνη!

Ξανάπεσα στο μαξιλάρι, και ξέσπασα σε λυγμούς. Ήταν η αδελφή της!

Έκατσε στο κρεβάτι μου. Μου χάιδευε τα μαλλιά.

— Ηρέμησε σε παρακαλώ, φοβάμαι μην πάθεις... είμαι κι εγώ πολύ ταρμαγμένη. Ήρθα να σε βοηθήσω. Δεν αξίζει η αδελφή μου, όχι δεν αξίζει, δεν αξίζει, μου επαναλάμβανε, ξέχασέ την, πες πως δεν δεν υπάρχει, δεν υπάρχει... έφυγε μόλις έφυγες με το Γερμανό και δεν γύρισε ως τώρα... Έσκυψε πάνω μου, με φιλούσε κλαίγοντας στα μάτια, στα μαγουλά... Την άρπαξα στην αγκαλιά μου, την έσυρα πάνω μου, κόλλησα τα χείλη μου στα δικά της, ρουφούσα παρηγοριά, ηδονή, εκδίκηση, ικανοποίηση, κι εγώ δεν ήξερα, δεν την άφηνα.

— Άφησέ με, μου λέει, δεν είμ' εκείνη.

— Όχι, όχι, δεν είσ' εκείνη... δεν τη θέλω, το ξέρω... Εσένα φιλώ. Και ξανάσμιξα τα χείλη μου με τα δικά της, δεν την άφηνα, έγινα ξαφνικά δυνατός, απαιτητικός, της έκανα τόπο, την ξάπλωσα πλάι μου, στην αγκαλιά μου, νίκησα την αντίστασή της, και την έσφιγγα με μια περίεργη στοργή μ' εξαλλοσύνη, με ευγνωμοσύνη, ανακατεμένη με ζήλεια, μ' εκδίκηση, με έρωτα, δεν ξεχωρίζα.

Εκείνη τὰ 'χε χαμένα. Ένιωθε πως της έδινα την ψυχή μου, τη ζωή μου, το Είναι μου, όλο φωτιά και λαύρα, όλο πόνο, έρωτα και δάκρυα. Δε μπορούσε δεν είχε τη δύναμη ν' αντισταθεί, παράλυσαν τα χέρια της.

— Όχι εκείνη, εσένα θέλω, σ' αγαπώ, σ' ευγνωμονώ.

— Κι εγώ, μου ψιθύρισε στ' αυτί... Ύστερα... δε μιλούσαμε. Οι ανάσες μας, κάτι κουβέντιαζαν. Βγαίνανε καυτές, αλλοιωμένες, μέσα στο καμίνι, του πιο παράξενου έρωτα.

Έκλαιγε. Της έκλεισα το στόμα με τα χείλη μου. Ανασηκώθηκε.

— Με παραξήγησες;

— Όχι.

— Μη το κάνεις ποτέ. Μα ποτέ. Και μου χαίδευε με στοργή το κεφάλι.

— Σ' ευγνωμονώ, της λέω.

— Όχι!

— Ναι, σ' ευγνωμονώ.

— Δεν τὸ 'κανα από οίκο... έτσι ήρθαν τα πράγματα, δεν το περίμενα... τρομάζω... πού φτάσαμε; μου ήσουν πάντα αξιολάτρευτος. Λυπούμαι για την οτυχία σου.

— Σ' ευχαριστώ. Μου ξεκαθάρισες το μυαλό. Σ' ευχαριστώ, με βοήθησες.

Με χαϊδεψε, με φίλησε με στοργή, σηκώθηκε, έβαλε το φόρεμά της...

— Μείνε μου λέει, μη βγεις, ξεκουράσου. Το μεσημέρι θα σου φέρω κάτι να φας. Είσαι θεονήσις. Με ξαναφίλησε και έφυγε.

Φαίνεται πως με πήρε ο ύπνος. Ένιωθα όταν έφυγε το άρωμά της, τη ζεστασιά της σάρκας της, τα χάδια της ολοκληρωμένα στην έξαρση του σαρκικού, αλλά και του ψυχικού πάθους, και πέρασα από την πραγματικότητα στο όνειρο, έτσι ανάλαφρα, χωρίς να το καταλάβω.

Με ξύπνησε, το ξεκλείδωμα της πόρτας.

— Έρθα νωρίτερα, μου λέει, σκέφτηκα πως έχεις να φας από χτες το μεσημέρι. Μύρισε, σου έφερα ζαμπόν με αυγά. Την έπιασα από το χέρι.

— Όχι, εσένα θέλω... έλα κοντά μου.

— Θα φας πρώτα, και... ύστερα.

Με τάϊζε, καθισμένη στο κρεβάτι.

— Το μεσημέρι, θα σου φέρω φαγητό και τότε θα καθήσω περισσότερο. Τώρα να κοιμηθείς. Έφυγε.

Στις δυόμισι ώρα, με ξύπνησε.

— Πώς κοιμήθηκες;

— Θαύμα. Βρισκόμουν συνέχεια στην αγκαλιά σου... Γέλασε.

— Με χόρτασες τότε! Σου φέρνω κάτι να φας. Ευτυχώς, μπορώ και κινούμαι, κάπως ελεύθερα. Και χτες, και σήμερα, ο άντρας μου με τις δουλειές του, είναι υποχρεωμένος να μείνει στον Πειραιά. Έδωσα άδεια στην υπηρέτρια, να λείπει δυο μέρες.

— Μπα... εύνοια τύχης, να το πούμε; Της έπιασα το χέρι, την κοιτάζα γεμάτος χαρά... Τόλμησα!

— Το βράδυ μαζί! Δε μου απάντησε.

— Τώρα ήσυχά, μου λέει, θα φας και θα κοιμηθείς.

— Το βράδυ όμως μαζί... έτσι; την ξαναρώτησα.

— Θα δούμε. Δεν είναι και εύκολο... ολόκληρη νύχτα.

— Ναι, ολόκληρη νύχτα! Τι ευτυχία, και την τράβηξα κοντά μου.

Όλη τη νύχτα, την περάσαμε μαζί.

Ξημέρωνε. Δεν πέρασε ούτε στιγμή από το μυαλό μου κάτι που να την μείωνε ηθικά. Καμιά κατάκριση, ψυχή και σώμα, δεν ξεχώρισαν, πήγαν αγκαλιασμένα ως το τέλος. Σηκώθηκε, νύηκε, καθήσαμε αγκαλιασμένοι στο κρεβάτι.

— Το ηφαίστειο, έσθησε, μου λέει, πέφτει σε νάρκη.

Ο καλός μου, που σου ορκίζομαι πόσο τον αγαπώ δεν θα υποψιαστεί ποτέ... μα ποτέ τίποτα. Θα

γίνει κι εκείνος ευτυχισμένος ο αναποφάσιτος. «Να φτιάξει λέει η κατάσταση πρώτα, να τελειώσει ο πόλεμος, κι ύστερα». Ένα χαριτωμένο αγοράκι... ίδιος εσύ, θάρθει στον κόσμο. Έσπασα το συντηρησμό του. Μένω για πάντα κοντά του. Ζήσε κι εσύ ευτυχισμένος με μια γυναίκα που να σου ταιριάζει. Προς Θεού, μη δείξεις αδυναμία. Φύγε για πάντα, από το περιβάλλον μας. Δεν σου ταιριάζει. Δώσε μου το λόγο σου. Το μεγάλο μας μυστικό, θα μείνει εσένα και μένα. Τ' ακούς Λάκη, μου δίνεις το λόγο σου;

— Τον έχεις. Της απάντησα αποφασιστικά και με την καρδιά μου.

— Σου άνοιξα την πόρτα της φυγής και του σωμού σου. Εμάς, ο χωρισμός μας, παντοτινός... Μ' αγκάλιασε, δώσαμε το τελευταίο μας φιλί, και χωρίσαμε! Αρχίζει να ξημερώνει. Σε μια ώρα, ήμουνα κι εγώ στο σπίτι μου.

Η ιστορία μου τελείωσε. Έπρεπε σε κάποιον να τα πω και διάλεξα εσένα. Αλάφρωσα σα... να γιατρεύτηκα, γιατρέ!

Έφερε τα χέρια του πίσω από το κεφάλι του, τ' άκανε μαξιλάρι, ανασηκώθηκε, και κοιτάζοντάς με στα μάτια:

— Τις κρίσεις σου τώρα.

Έμενα αμίλητος. Το βλέμμα μου, πέρα μακριά στο κενό. Στο χώρο του μυαλού μου, «η Αθώα αμαρτωλή - κέντρισμα αισθησιακό η ανάμνησή της...» παράλληλοι βίοι». Όλοι οι άντρες... ίδιοι, μικρές οι παραλλαγές. Οι γυναίκες... ίδιες, αλληλοσυμπληρωμα. Η ανατομία, η φυσιολογία σύμφωνες... «Άρσεν και θήλυ εποίησεν ο Θεός. Έλεξη ακατανίκητη, για το αποτέλεσμα: Να βγει καινούργια ζωή! Κρυμμένη η Διαιώνιση με την ακατανίκητη δύναμη, πίσω από πόσες... μάσκες! Ο έρωτας, η ζήλεια, ο πόθος, η σάρκα που απαιτεί, η καρδιά που θέλει, το πνεύμα που σκηνοθετεί...

— Έλα, γιατρέ. Τι σκέφτεσαι; Περιμένω!

Και μίλησα όπως ήμουν υποχρεωμένος να μιλήσω, και όχι όπως θα ήθελα.

— Σόδομα και Γόμορα, του λέω αδίκτακτα! Ένα καλό μπορεί να προκύψει. Να φύγεις οριστικά από την πόρτα που σου άνοιξε η κατά πολύ... εντιμότερη αδελφή της. Να φύγεις και να την κλείσεις αποφασιστικά και αντρίκια πίσω σου. Υπάρχει φόβος αναζωπύρωσης της αρρώστιας σου, αν ξανασυναντήσεις τον... ξανθό σου άγγελο... και σου ζητήσει συγχώρεση! Όχι... περισσότερο... ρεντίκολο! — όπως λέει ο κόσμος — όχι και πάλι αξιοδάκρυτος... ο Κος Λάκης!

Έδειξε κατάπληξη από τα λόγια μου. Περίμενε επιστημονική λέει συζήτηση, δυσαρεστήθηκε.

— Σώσου του επανέλαβα δια της φυγής. Δεν είσαι ακόμα θεραπευμένος. Το κενό που σου άφησε ο παράφορος έρωτάς σου, γέμισέ το το συντομότερο!

— Σηκώθηκα ξαφνικά (για να δείξω την αδιαλλαξία μου) βγήκα στο μπαλκόνι, κοιτάξα γύρω μου, η ματιά μου σταμάτησε στο διπλανό κήπο. Σήκω κι έλα δω, τον διατάσσω. Πετάχτηκε από το κρεβάτι, ήρθε κοντά μου.

— Να πού οδηγεί η φυγή. Ποιά είναι η θεραπεία σου. Η Νάντια, η μοναχοκόρη της διπλανής βίλλας επότιζε τα λουλούδια της.

Έφυγα απογοητευμένος. Δεν είναι εύκολη η थे-

ραπεία του.

Δεν πέρασε μήνας από τότε, κι ένα πρωί χτυπά το τηλέφωνο.

— Άχ, γιαιρέ μου, ακούω μια κλαμμένη γυναικεία φωνή, έγινε το κακό! Χτες βράδυ σ' ένα ξωκλήσι του Μπογιατιού την παντρεύτηκε ο προκομένος ο γιός μου!

Χ. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

Μέλος της Εταιρείας Ιατρών - Λογοτεχνών

Ήλιόλουστος Ύπνος

Τού Νοέμβρη ή μέρα
Τρυφερά άγκαλιάζει
Κάθε τι τριγύρω
Καί τις ήλιαχτίδες
Τίς χρυσές της στέλνει
Μέσ' στην καμαρά μας
Νά χρυσώσουν όλα
Τά παληά όνειρά μας.

Κι' όπως ξαπλωμένη
Πάνω στο ντιβάνι
Σέ χαϊδεύει ο ήλιος
Κι' ύπνος πού τον πίνεις
Μεσ' από ποτήρι
Τώρα κρυσταλλένιο
Βλέφαρα σφαλίζει,
Σέ παραμυθένιους
Κόσμους τριγυρίζει
Τό μυαλό ή καρδιά σου,
Κόσμους όλο νειότη
Σφρίγος κι' όμορφιά,
Κόσμους πού έχεις ζήσει
Καί πού ζωντανεύουν
Γελαστοί μπροστά σου
Καί πού σέ καλούνε
Νά τούς ξαναζήσεις
Μ' άπλωμένα πάλι
Τά λευκά φτερά σου.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΗΣ

Η «Μαρκόνισσα»

Ἡ ὀμορφὴ μαρκόνισσα μὲ τὰ ἐβένινα μακριὰ μαλλιά χόρευε χασάπικο στὸ νυχτερινὸ κέντρο τῆς LISBOA. Ἐφέρνηε δόλτες στὴ φωτεινὴ πίστα, ἐνῶ ὁ λογυρὰ τῆς οἱ πατριῶτες τῆς ναυτικοὶ σπάζανε πιὰ-τα μὲ τίς ντουζίνες στὴν ὑγειὰ τῆς.

Ἡ μουσικὴ καὶ τὸ πιετὸ ἀνάβαν τὸ μεθύσι τοῦ χοροῦ, ἐνῶ τὰ μάτια τοῦ θηλυκοῦ ναύτη πετάγανε φωτιές. Τὸ χαμόγελο τῆς ἱκανοποίησης, ἀλλὰ καὶ τῆς «θηλυκῆς ἐκδίκησης» ἦταν καθαρὰ ζωγραφισμένα στὰ χεῖλια τῆς.

Ὁ λογαριασμὸς ἀπὸ τὰ σπασμένα πιάτα ἀνέβαινε κατακόρυφα. Ὅμως οἱ συντρόφοι τῆς μῆτε ποῦ νοιαζόντουσαν καθόλου. Ἄλλοι τὴν ζήλευαν, ἄλλοι τὴν καμάρωναν. Οἱ μὴ Ἕλληνες θαμῶνες τοῦ κέντρου ἀναρωτιόντουσαν, ποιά νάταν τάχα τοῦτη ἡ νυχτερινὴ νεράϊδα ποῦ τόσο πολὺ ἀνάβε τὰ αἵματα τῶν συντρόφων τῆς.

Ἀλλὰ καὶ τὰ φαντάσματα τῶν Πορτογάλων θαλασσινῶν σίγουρα ἀπόψε θὰ πρέπει νὰ παρακολουθοῦσαν τούτον τὸ μεταμεσονύχτιο χορὸ τοῦ θηλυκοῦ ναύτη καὶ θ' ἀποζητούσαν νὰ ξαναγυρίσουν στὴ ζωὴ νὰ χόρευαν μαζί τῆς. Θ' ἀναρωτιόντουσαν ἀκόμα πῶς ἔτσι καὶ τὰ κατάφεραν οἱ γυναῖκες νὰ φτάσουν τοὺς ἄνδρες στὴ δύναμη νὰ παλεῦουν ἔτσι τῇ ζωῇ πάνω στὶς θάλασσες, ἢ μέσα στὰ καταγώγια τῶν λιμανιών.

Ἀποκαμωμένη τώρα ἡ Μαριῶ καμάρωνε τὴ στίβα τῶν σπασμένων πιάτων χαμογελώντας μᾶλλον σαρκαστικὰ μὲ τὸ ἀνδρικό κατάντι... Ξανακοίταξε τοὺς συντρόφους τῆς ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ μετὰ γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ γιὰ τὸ «σπάσιμο», διόταξε νὰ τοὺς κεράσουν ὅλους μαζί καὶ τίς «παρδαλές» φιλενάδες τους ἕνα πρῶτο, τὸ ἴδιο ὅπως θὰ ἔκανε ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἀρσενικός ναύτης.

Τὸ γκαρσόνι τῆς μπάρας ἔκανε τώρα τὸ λογαριασμὸ, ἐνῶ οἱ σπάσαντες τὰ πιάτα ναυτικοὶ, ψάχναν γιὰ τὰ ρέστα τους...

Κάπου στὴ μακρινὴ πατρίδα κάποιες γυναῖκες θὰ πρέπει νὰ ἐβλεπαν ἄσχημο ὄνειρο ἀπόψε...

Ἡ Ἑλληνίδα μαρκόνισσα προσπαθοῦσε νὰ βρεῖ τοῦτη τὴ βραδυὰ τὸ δρόμο τῆς, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἀντάρτικο χαρακτήρα τῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁδηγήσῃ τὴ γυναῖκα ὑπαρξὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ παραδοσιακά κόστρα τῆς ἀνδρικῆς πατριαρχικῆς ἐπικράτειας.

Ποιὸς ξέρει ἂν τὰ καταφέρει; Στούς πιὸ πολλοὺς ἄνδρες δὲν ἀρέσει τούτο τὸ καινούργιο γυναικεῖο ταξίδι. Ὅμως δὲ γίνεται ἀλλιῶς, ἡ μαρκόνισσα σηκώθηκε ξανά, ἄρχισε νὰ σέρνει τὸ χορὸ μπροστ', οἱ συντρόφοι τῆς τί νὰ κάνουν, σηκώθηκαν κι αὐτοί, τὴν ἀκολούθησαν, χόρευαν μαζί τῆς τσιφτιτέλι...

LISBOA, Ἰανουάριος, 1987

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Ἡ ταυτότητα

Βρισκόμουνά πέντε μέρες κιόλας ἐκεῖ πάνω, μὰ μού φαίνονταν αἰῶνας. Πιὸ σωστά, εἶχα χάσει τὴν αἴσθηση τοῦ χρόνου κολυμπώντας στὴν αἰωνιότητα.

— Ἄν φοβάσαι τὴν ἐρημιὰ, καλύτερα νὰ φύγεις! Μοῦχε προτείνει ὁ παπα — Κωνσταντῆς. Ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας μέρα. Τὴν ἐρημιὰ τὴν κουβαλῶ μέσα μου, θάθελα νὰ τοῦ πῶ. Ἀλλὰ ντράπηκα γιὰ τὴ φτώχεια μου καὶ δὲν ἀντιμίλησα.

Τόσο καὶ κοντὰ καὶ μακριὰ ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ νησιοῦ αὐτὸ τὸ μοναστήρι! Χτίστηκε στὸ πρῶτο του στάδιο ἀπὸ μιὰν Ἀγία ποὺ πολὺ νέα ἦρθε καὶ ἀσκήτεψε ἐδῶ. Παρακοῦντας τὶς ἀνήθικες ἐντολές ἑνὸς εἰδωλολάτρη πατέρα. Καὶ ἀπὸ τότε, κάθε καλοκαίρι στὴ μνήμη της, ἑκατοντάδες οἱ πιστοὶ ἀνηφορίζουνε μέχρι τὸ ἀπομονωτήριό της, ἐπισκέπτονται τ' ἄδεια κελιά, φωτογραφίζουνε τὸ γύρω τοπίο στεριά καὶ θάλασσα, κρεμοῦνε μπροστὰ στὴν εἰκόνα της τάματα εὐλαβικά.

Μοναδικὸς κάτοικος καὶ ἀφέντης τοῦ μοναστηριοῦ, ὁ παπα — Κωνσταντῆς. Ξενομερίτης, ἦλθε πρὶν ἀπὸ χρόνια καὶ βρῆκε τὸ δεσπότη μας. Μόλις πού εἶχε τελειώσει τὴ Φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας.

— Θέλω νὰ μονάσω! Τοῦπε χωρὶς περιστροφές. Στὸ νησί σας. Ἀγνωστος μέσα σὲ ἀγνώστους. Ἐγὼ μὲ τὸ Θεό!

Ὁ δεσπότης δὲν ἐναντιώθηκε. Ἡ Μητρόπολή του πάντα εἶχε ἔλλειψη ἀπὸ παπάδες. Καὶ μιὰ καὶ ἡ θέση στὸ μοναστήρι τῆς Ἀγίας χροنىζε κενή...

— Τὴ θέλεις;

Δέχτηκε. Δὲν κουβαλοῦσε πολλὰ μαζί του. Μιά βαλίτσα, ρουχικά, μιὰ βαλίτσα βιβλία, αὐτὰ. Βολεύτηκε μιὰ χαρά!

Σὲ χρόνια περασμένα ἀνθούσε τὸ ἔθιμο τοῦ Δεκαπεντισμοῦ. Ἀπὸ τὶς 1 — 15 Αὐγούστου τὰ κελιά γεμίζανε δεκαπεντιστάδες. Τώρα ἡ συνήθεια εἶχε χαθεῖ παρέα μὲ τόσα ἄλλα ὁμορφα τοῦ χθές...

— Εἶσαι, λοιπὸν, συγγραφέας; Μὲ ξαναρώτησε ὁ παπα — Κωνσταντῆς, κάπως εἰρωνικά, σὰν ἀρχίσαμε νὰ γνωριζόμαστε.

— Εἶναι κακό; Τοῦ κοντράρησα.

— Οὐδέτερο! Εἶπε. Καὶ γέλασε μὲ σημασία.

Μὲ τὶς συζητήσεις μας σ' αὐτὸ τὸ πενθήμερο ἐμαθα πράγματα σημαδιακά γιὰ τὴ ζωὴ του. Ὅτι σὰν πήρε τὸ πτυχίο, μιὰ φωνὴ ἐσωτερικὴ τοῦ ζή-

τησε νὰ ἐγκαταλείψει τὴν καριέρα του γιὰ ν' ἀφιέρωσέι ὁλοκληρωτικὰ στὸ Θεό!

Θάθελα νὰ τὸν πιστέψω. Ὅμως, κάτι δὲν μού ἄρεσε. Ἀπορούσα γιὰτὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ νὰ μὴν τοῦ τὸ ζητήσῃ νωρίτερα; Ἀκόμη, γιὰτὶ νὰ μὴν ἀρκεστεῖ νὰ ὑπηρετεῖ τὸ Θεὸ ἀπὸ τὴν ἐδρα; Μὲ τὸ νὰ γίνῃ θεολόγος...

Τὰ μεσημέρια καὶ τὰ βράδια τρώγαμε μαζί. Τὸ πρωὶ καθυστερούσα, πίνοντας τὸ καφεδάκι μετὰ. Στὸ τραπέζι τοῦ Ἡγουμενείου ὑπῆρχανε πάντα παξιμάδια καὶ φρούτα γιὰ ὅλους.

— Θὰ μού δείξεις τὰ βιβλία σου; Τὸν ρώτησα ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι. Σκόπευα νὰ τοῦ ζητήσω ἕνα γιὰ συντροφιά στὴ μεσημεριάτικη ἀνάπαυση. Μὲ πήρε καὶ ἀνοίξε τὴ μεγάλη βαλίτσα. Μέσα στοιβαγμένοι τόμοι σωρὸ. Δύσκολη ἡ ἐπιλογή.

— Διαβάξεις καὶ Καζαντζάκη, παπα — Κωνσταντῆ; Ρώτησα σὰν εἶδα τὸ Ζορμπά. Γέλασε. Γιὰ νὰ ἀντεπιτεθεῖ.

— Θὰ θελα νὰ διαβάσω κάτι δικό σου!

— Τὰ δικά μου, ξέρεις, μιλούν γιὰ τὴ γυναῖκα, γιὰ τὸν ἔρωτα... Ἐσεῖς ἐδῶ (προτίμησα πληθυντικό!) αὐτὰ τὰ ὀχθρευόσαστε!

— Λάθος! Ἀκόμη καὶ τὸ Θεό, ἐρωτικὰ πρέπει νὰ τὸν πλησιάζεις! Κάθε πράξη μας, γιὰ νὰ πετύχει, χρειάζεται ἀφοσίωση ἐρωτικὴ! Σταμάτησε ἁπτότομα. Ἴσως καὶ νὰ τὸ μετάνοιωσε γιὰ τὶς ἀλήθειες ποὺ ξεστόμισε.

Ἐαφνικά, ἀνάμεσα στὰ βιβλία, τὸ μάτι μου πήρε ἕνα «ἀλμπουμ». Σιγούρα, φωτογραφίες! Ἀπλῶς, ἁθῶς τάχα, τὸ χέρι νὰ τ' ἀγγίξω.

— Ἐ, φίλε! Μὲ ἀποπῆρε. Αὐτὸ (τόνισε σκληρὰ τὸ «αὐτό») δὲν εἶναι βιβλίο!

Τὴν ἕκτη μου μέρα ἐκεῖ ψηλά, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ σούρουπο, ἀκούστηκε θόρυβος αὐτοκινήτου. Βαδίσαμε πρὸς τὴν ἐξώπορτα. Δὲν γελαστήκαμε.

Ἀπὸ τὸ «Φιατάκι» πετάχτηκαν ἐξω δυὸ κορίτσια. Πλησιάζοντας, μὰς χαιρέτησαν εὐγενικά.

— Ἡ Ἀλέκα, κι ἐγὼ ἡ Ἐλενα! Μὰς ἔκανε ἡ μία τους τὶς συστάσεις. Σειρὰ μου τώρα.

— Λέγομαι Πέτρος. Εἶμαι συγγραφέας. Ἀπὸ δῶ, ὁ παπα — Κωνσταντῆς, ἡ ψυχὴ τοῦ Μοναστη-

ριού. Χωρίς αυτόν... 'Ο τρόπος μου δέν δέχονταν αντίρρηση.

Στή σάλα του 'Ηγουμενείου ο παπα — Κωνσταντής έφερε νερό καί λουκούμια. Μαζί μέ τό κέρασμα άρχισε καί ή «ανάκριση»!

— Είμαστε φοιτήτριες τής 'Αρχιτεκτονικής! Είπε ή 'Αλέκα. 'Ετοιμάζομε μιά μελέτη γιά τίς τοπικές κτιριακές ιδιομορφίες. Τό γυρίσαμε όλο τό νησί. Σέ δυό — τρείς μέρες φεύγομε γιά τήν 'Αθήνα. Σκεφτήκαμε κάπου νά ξεκουραστούμε σ' αυτό τό διαστήμα. 'Εκεί πού τό κουδεντιάζαμε μέ τό δεσπότη σας, ο Σεβασμιώτατος μάς πρότεινε νά καταφύγουμε εδώ.

'Ο παπα — Κωνσταντής άκούγε σκεπτικός. Κε-λιά ύπήρχανε άφθονα. Τόν άπασχολούσε μόνο ή .. γαλήνη του, πού ίσως τήν έχανε αυτές τίς μέρες. Καλύτερα νά φεύγανε αύθμερόν σάν όλους τούς επισκέπτες. Μά, πάλι, άφού τίς είχε στείλει ο δεσπότης...

— Καί μιά παράκληση έντελώς τυπική! Πήρε τό λόγο ο παπάς. Θά παρακαλούσα νά σημειώσω τά στοιχεία άπό τίς ταυτότητές σας! Δέν είμαστε θέβαια ξενοδοχείο, αλλά μού τό επιβάλλουν. 'Ας μήν παρεξηγηθώ! Ντρέπονταν πού τό ξεστόμισε. Βάλε-κε νά ψάχνει γιά χαρτί καί μολύβι.

'Η 'Αλέκα του έδειξε πρώτη τή δική της. Μετά ήρθε ή σειρά τής 'Ελενας. 'Ελενα, Π., έγραφε, του Χαλαμπους καί τής Μαρίνας, τό γένος...

'Ο παπα — Κωνσταντής ήτανε σάν νά δέχτηκε εκκένωση ήλεκτρικού ρεύματος. 'Υστερα, ή ματιά του έγινε νυστέρι, πού ξεσκίζει τήν καρδιά καί μετά σημαία τής άπελπισίας. 'Από τήν ταυτότητα, τό βλέμμα του πηδούσε στό πρόσωπο της καί ξανά στην ταυτότητα. Μετά στράφηκε πρós τό μέρος μου.

Είδε πού τόν ζυγίζα καί προσποιήθηκε τόν αδιάφορο. Τελικά τής έδωσε πίσω τήν ταυτότητα μ' ένα ξερό εύχαριστώ καί χύθηκε στό προαύλιο...

— Περίεργος παπάς! 'Αποφάνθηκε ή 'Αλέκα.

— Γιά νά μένει όλομόναχος! Συμπλήρωσε ή φίλη της. Καί έμοιαζε νά περιμένει τήν αντίδρασή μου. Τόν άπρωγήτευσα.

— Συμφωνώ μαζί σας! Είναι περίεργος. Κάθε άνθρωπος δέν κουβαλά μαζί καί τό μυστικό του; Γιατί όχι κι ένας παπάς;

'Αναπάντεχα τ' άλλο πρωί, τά κορίτσια μάς ζή-τούσαν νά μάς άποχαιρετήσουν. Είχανε, λείει, ξε-κουραστεί. 'Η μήπως, αντίθετα, τά είχε κουράσει ή σιωπή καί ή μοναξιά;

'Αποχαιρετώντας τες, ο παπα — Κωνσταντής δέν λησμόνησε τίς όρμήνειες του.

— Προσέχετε τήν κατηφορία! Νά οδηγήτε σιγά!

... Μετά τό δείπνο, τό ίδιο εκείνο δράδυ, μέ φώναξε στό κελί του άναστατωμένος. Μαζί μου αισθανότα-νε, άν όχι φιλία, τουλάχιστο έμπιστοσύνη.

— 'Ηβελες νομίζω νά δεις εκείνες τίς φωτογρα-φίες! 'Ετσι δέν είναι;

— Δέν τό ζήτημα. Μέ ποιό δικαίωμα; Προσπάθη-σε ν' άπολογηθώ.

— Τώρα, όμως, έγώ σέ παρακαλώ νά τίς δεις! 'Ανοιξε, μέ χέρια πού τρέμανε, τό «άλμπουμ» καί άρχισε νά γυρνά τίς σελίδες. Σέ όλες, μιά κορι-τσιίστικη φιγούρα κυρίαρχη! Καί συμπαραστάτης της ένας νέος άνδρας, πού δέν χρειάζοιταν κόπος νά τόν άναγνωρίσεις.

— Ήρεις ποιά είναι ή κοπελλιά; Μέ ρώτησε μέ πίκρα στά χείλη, σάν άπό τσιγάρο. Καθώς σώπαι-να, συμπλήρωσε.

— 'Η μητέρα τής 'Ελενας! 'Εσείς οι συγγραφείς περιγράφετε τή ζωή, έτσι όπως τή σκαρώνει ή φαν-τασία. Κάποιοι άλλοι όμως τή ζούνε...

Δέν μ' άφισε νά τίς δώ όλες. 'Επάνω στό τζάκι, μερικά λιανόκλαδα καί μπόλικά χαρτιά μοιάζανε νά περιμένουνε τό θύμα τους. 'Επήρε τά σπύρτα καί νά, οι φλόγες ξεπετάχτηκαν μικρά κοκκινόξανθα κε-φαλάκια.

'Αδύναμος νά τόν έμποδίσω, παρατηρούσα τίς φω-τογραφίες στό τελευταίο τους παιχνίδι. Λίγη στά-χτη, ένα τίποτα...

— Γιατί τόκανες, παπά; Του πέταξα στό τέλος, έτσι γιά νά πώ.

— 'Επρεπε! 'Εκείνη προτίμησε τόν πατέρα της 'Ελενας, ποδοπατώντας τά όνειρά μου. Γιατί νά συντηρώ τή μνήμη της; Ποιό τ' όφελος; Δέν ανήκω πιά ολοκληρωτικά στόν Κύριο;

Νομίζω, αύτή τήν ώρα, άπό κάποια άπλωσιά στόν Ουράνό, ο Παντεπόπτης Θεός θά χαμογελά...

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Πώς βλέπουν τα Κύθηρα οι ξένοι

Πριν λίγο καιρό, μέσα στο γράμμα που έλαβα από έναν αγαπητό μου φίλο που κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία, νησιώτης κι αυτός, βρήκα όχι χωρίς κάποια έκπληξη, μια σελίδα μιάς από τις μεγαλύτερες εφημερίδες του Λονδίνου των «SUNDAY TIMES» με ημερομηνία 8 Μαρτίου 1987. Στη σελίδα αυτή ο δημοσιογράφος MARK OTTAWAY και με τον τίτλο «ΙΛΙΑΔΑ ΣΤΟΝ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΘΗΣΑΥΡΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» συνεχίζει, όπως γράφει την εξερεύνησή του στα Ελληνικά νησιά και ανακαλύπτει ένα μέρος για διαμονή μακριά από τα πλήθη των τουριστών. Ένα τέτοιο μέρος λέει, είναι τα Κύθηρα που η σημερινή τους μορφή πολύ απέχει από το να είναι το λιπητερό και «μαύρο» νησί που περιγράφει ο BAUDELAIRE στο έργο του. Για να πάρουμε λοιπόν μια ιδέα για το πώς μας βλέπουν οι ξένοι, σας μεταφέρω εδώ ολόκληρο το άρθρο του για το όμορφο νησί μας.

Γράφει λοιπόν ο MARK OTTAWAY:

«Φανταστείτε ένα επιβλητικό φρούριο, μια κρυμμένη Ακρόπολη, κάτι που χωρίς να είναι μια αντίθεση όρων είναι ένα από τα πιο αξιολογικά μέρη της Ευρώπης, αν και με τους πιο λίγο γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους. Όλα αυτά είναι ένα Ελληνικό νησί που λίγοι έχουν ακούσει. Ένα νησί όπου το παλιό Αγγλικό κανόνι αφήθηκε στο όνειρο. Ένα νησί που ο λόρδος Άελγιν έχασε για λίγο τα μάμαρά του και που δεν είναι ούτε Ιόνιο μα ούτε και Αιγαίο, ούτε Κυκλάδες μα ούτε και Κρήτη. Ένα νησί στο οποίο δεν υπάρχει ούτε ένα ξενοδοχείο αν και έχει εξαιρετικές παραλίες. Ένα νησί που δύσκολα συναντάς ξένους τουρίστες παρόλο που είναι πολύ εύκολο να πας αφού υπάρχει ακόμα και αεροδρόμιο και γίνονται και οργανωμένες εκδρομές.

Το νησί αυτό είναι τα Κύθηρα, που κρέμεται από το νότιο μέρος της Πελοποννήσου στο δρόμο για την Κρήτη. Ο Γάλλος ποιητής BAUDELAIRE ονόμαζε τα Κύθηρα «λιπητερά και μαύρα» και πράγματι με την πρώτη ματιά θα μπορούσε να δικαιολογηθούν αυτοί οι χαρακτηρισμοί. Οι λόφοι είναι μαύροι και το παρελθόν του νησιού μακριά από το να είναι χαρούμενο.

Ιστορικά ήταν ένα από τα πιο σημαντικά θαλασσινά σταυροδρόμια της Μεσογείου. Η δύση των Ελγινείων μαρμάρων εδώ, δεν ήταν ένα μεμονωμένο γεγονός και η στρατηγική θέση του νησιού προσέληκε πολλούς ανεπιθύμητους επισκέπτες. Έτσι το 1537 ο Τούρκος Κουρσάρος Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσσα χολωμένος από την αποτυχία του να καταλάβει την Κέρκυρα σταμάτησε εδώ και αφάνισε τους κατοίκους. Η κρυμμένη Ακρόπολη της Παλαιολώρας η οποία υπέστη τόσο μεγάλο κακό, από τότε δεν έχει κατοικηθεί. Είναι ακόμα πολύ δύσκολο να φτάσεις οδοιπορώντας σ'

αυτό το μέρος όπου μόνο πουλιά και κατσίκια μπορούν να διαβούν. Από αυτούς τους γκρεμούς οι μητέρες πετούσαν τα παιδιά τους πριν πέσουν κι αυτές για να σκοτώσουν την ημέρα που πέθαναν τα Κύθηρα.

Οι σημερινοί Κυθήριοι είναι συγκρατημένοι σ' όλα τους, ακόμα και με τα αισθήματά τους. Πολύ λίγο μοιάζουν με τους υπόλοιπους ομιλητικούς Έλληνες, αλλά όταν αρχίσει κανείς να τους μιλά, τον καταλαβαίνουν αμέσως.

Το τελευταίο κύμα μετακίνησης πληθυσμού ήταν η μεγάλη μετανάστευση στην Αυστραλία (είναι γνωστό πως οι Κυθήριοι λένε την Αυστραλία τα «μεγάλα Κύθηρα»), και σε κάθε καφενείο που θα καθήσεις καταλαβαίνεις πως κάποιος έρχεται από εκεί.

Τα Κύθηρα είναι ένα νησί γι αυτούς που αγαπούν και έχουν ήδη επισκεφτεί την Ελλάδα ξανά, και δεν πρέπει να καθυστερήσουν την επίσκεψή τους εκεί γιατί ανήκει στα νησιά που τα μικρά τους αεροδρόμια γρήγορα μετατρέπονται σε μεγάλα.

Αν και ο πρώτος σταθμός του πλοίου από τον Πειραιά είναι η Αγία Πελαγία το καταλληλότερο μέρος για να μείνει κανείς είναι το Καψάλι, το λιμάνι της Χώρας, της Πρωτεύουσας. Είναι πολύ ελκυστικό με δύο κόλπους, περιτριγυρισμένο από όμορφες παραλίες και με πολλές ταβέρνες αλλά που σας προειδοποιούμε, ότι συνήθως είναι ανοικτές μόνο το καλοκαίρι.

Το Καψάλι περιτοιχίζεται από λόφους και χαράδρες. Πάνω απ' τον ψηλότερο λόφο το γαλάζιο του ουρανού σπάει από τις Βενετσιάνικες οχυρώσεις της Χώρας.

Τα Κύθηρα ανήκουν στα Ιόνια νησιά που ήταν Βρετανικό Προτεκτοράτο και έχουν ένα από τα λίγα κάστρα που ακόμα διατηρούν τα παλιά κανόνια. Ρίχνοντας μια ματιά γύρω θα δούμε το εξωκκλήσι του Αγίου Ιωάννου κατά την παράδοση εκεί γράφτηκε ένα μέρος του διδύμου της Αποκάλυψης.

Σε μικρή απόσταση από το λιμάνι βρίσκεται ο βράχος που ονομάζεται «ΑΥΓΟ» και σημαδεύει το μέρος όπου ο θρύλος λέει πως η Αφροδίτη αναδύθηκε από τα κύματα.

Φεύγοντας από το Καψάλι γίνεται καθαρό ακριβώς γιατί τα Κύθηρα είναι ένα νησί γι αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα πραγματικά. Το μεγαλύτερο μέρος του είναι γυμνό και βραχώδες και συχνά φυσούν δυνατοί άνεμοι, όμως επιφυλάσσει εκπλήξεις.

Μετά από ένα δύσκολο δρόμο φτάνεις ξαφνικά σε μια πεταλία που θυμίζει Καραϊβική, το Διακόφτι. Προσπερνών-

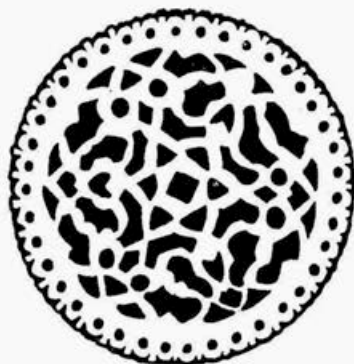
τας την κοιλάδα που ήταν το κέντρο της πρώτης εγκατάστασης ανθρώπων, που είχε χτιστεί με άσπρη πέτρα από τα χρόνια του Μίνωα, ξαφνικά βρίσκεις σε μια όαση. Εδώ στο Καστρί υπάρχει ένα εστιατόριο (το ΣΚΑΝΔΙΑ) περιτοιχισμένο από έναν όμορφο κήπο όπου μπορείς να φας κάτω από τα φουντωτά δέντρα. Μετά περπατώντας κάτω στην παραλία, είναι εύκολο να δεις τα ερείπια.

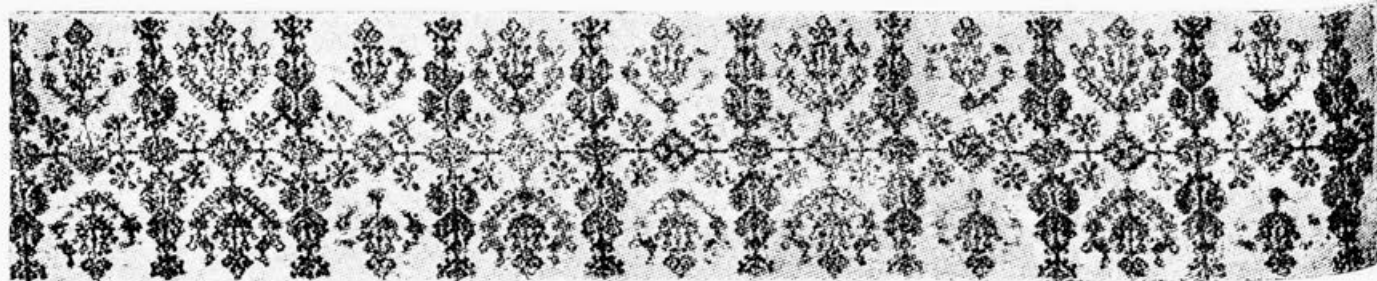
Μα πιο πολύ απ' όλα αξίζει να δεις το Μυλοπόταμο. Η κατάλευκη πλατεία του χωριού είναι πολύ ευχάριστη και μπορείς να καθήσεις είτε μέσα στο παλιό καφενδάκι με τη ξύλινη διακόσμηση στην οροφή και τα πλακάκια στο δάπεδο, είτε έξω κάτω από τα φουντωτά δένδρα παρακολουθώντας το ρυάκι που περνά κάτω από την πλατεία. Μετά λίγο πιο κάτω καταλαβαίνεις ξαφνικά ότι είσαι σ' έναν κόσμο όπως φανάζεται ο καθένας ότι είναι η Ελλάδα, σχεδόν απίστευτο. Ένα μέρος όπου ακούγονται ο θόρυβος του νερού, το θουητό των εντόμων και το κελάιδισμα των πουλιών ενώ το νερό κυλάει ορμητικό σε μικρούς καταράχτες για α καταλήξει στα χωράφια δημιουργώντας ένα πραγματικά παραδεισένιο τοπίο.

Εκεί κοντά υπάρχει μια ακόμα έκπληξη. Το μισοερείπωμένο χωριό της Κάτω Χώρας. Στο τέλος του δρόμου υπάρχει ένα πέτρινο σχολείο που χτίστηκε από τους Άγγλους αλλά που ώρα δεν χρησιμοποιείται. Είναι αφημένο στα στοιχεία της φύσεως και καταστρέφεται σιγά - σιγά παρ' όλο που έχει ξύλινα καθίσματα και ζωγραφιές στον τοίχο. Πίσω από το σχολείο υπάρχει το μισοερείπωμένο Βενετσιάνικο κάστρο, καθώς και μια αλυσίδα από εκκλησάκια, που στο τέλος της αναδύεται μια ακόμα οχυρωμένη θέση με ωραία θέα. Ορθώνεται σαν την πρύμνη μιάς βάρκας πάνω από το κενό και είναι ακόμα μια απόδειξη της εναλλαγής του τοπίου στα Κύθηρα, που σταματάει στην κορυφή μεγάλων λόφων για να ξαναθυσιστεί απότομα αυτή τη φορά προς τη θάλασσα.

Εδώ τελειώνει η ξενάγηση του Άγγλου δημοσιογράφου στα Κύθηρα και ακολουθούν τιμές για δεκαπενθήμερες διακοπές που αρχίζουν από 407 λίρες Αγγλίας για φτηνά δωμάτια και σε χαμηλή περίοδο μέχρι 547 λίρες για καλλίτερα δωμάτια σε τουριστική περίοδο.

ΣΠΥΡΟΣ Ι. ΜΑΣΣΕΛΟΣ

·Αρχαίοι Έλληνες θαλασσοπόροι

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὁσων, περὶ τῶν διαφόρων θαλασσοπόρων, ἀνεφέραμεν εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀλίγα περὶ Αὐστραλίας» ἄρθρον μας, τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 10, 11, 12 καὶ 13 — ἐν συνεχείᾳ — τεύχη τοῦ Περιδικοῦ μας αὐτοῦ, ἐτέθη ἐρώτημα, προεκλήθη θέμα ὡς πρὸς Ἑλλήνας Θαλασσοπόρους.

Ἐπὶ αἰῶνας, ὡς γνωστὸν, καὶ δὴ ἀπὸ 14ου μέχρι καὶ τοῦ 18ου αἰῶνος, πολλοί, οἱ ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, θαλασσοπόροι καὶ ἐξερευνηταί, — ἐν ἀρχῇ πρωτίστως Πορτογάλλοι καὶ Ὁλλανδοί, ἀκολουθῶντες δὲ Ἴσπανοί, Γάλλοι, Ἀγγλοί, οἱ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τραπέντες εἰς ἀναζήτησιν, ἐξερεύνησιν, ἀνακάλυψιν τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Ὑδρογείου,

Χάρις εἰς αὐτοὺς — (τούς σημειωτέον, διὰ μέσου ἀφαντάστων δυσκολιῶν ἀμα καὶ κινδύνων κατὰ τῶν στοιχείων τῆς Φύσεως ὡς λ.χ. εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, εἰς τὸ GREAT BARRIER REEF, κ.ά. ἀγωνισθέντας ἀλλὰ προσέτι καὶ διὰ μέσου μηχανορραφῶν, ραδιοσυγῶν, διαβολῶν, κλπ.) — διευρύνθησαν τὰ ὅρια τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των, γνωστῆς Οἰκουμένης.

Καὶ μόλις τῷ 1770 ἐπετεύχθη ἡ ὁλοκλήρωσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ θαλασσοπόρου JAMES COOK, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν τῆς ἀπὸ αἰῶνων πολλῶν ἀναζητουμένης, τῆς ἕως τότε — παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου Πτολεμαίου ἐπισήμανσιν τῆς — ἀγνώστου TERRA AUSTRALIS, τῆς σημερινῆς δηλαδὴ Αὐστραλίας.

Ὅμως, καθ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς αἰῶνας, Ἕλληνες θαλασσοπόροι δὲν ἀπαντῶνται.

Οἱ λόγοι τούτου εἶναι ἱστορικοί, εἰδικοί, πολλοί.

Ἄς μὴ λησμονοῦμεν ὅτι κατὰ τοὺς αἰῶνας αὐτοὺς — ἀλλ' ὅχι μόνον κατ' αὐτοὺς — Ἑλλάς ὡς Κράτος, ἀνεξάρτητον, ἐλεύθερον δὲν ὑπῆρχε.

— Α' —

Ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἔτους 146 π.Χ. ὅλος ὁ Ἑλλαδικὸς χώρος εἶχε πλέον περιέλθει ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν Κυριαρχίαν καὶ τῆς ὁποίας Ἐπαρχίαν ἐπὶ αἰῶνας ἀπετέλεσε.

Ἀλλὰ καί, ἀπὸ τοῦ, ἐν συνεχείᾳ, σχηματισμοῦ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, πάλιν τμήμα αὐ-

τῆς ἀπετέλεσε, ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς, κατ' οὐσίαν, μεταλλαγῆς τῆς εἰς Ἑλληνικὴν.

Βαλλομένη ὅμως πανταχόθεν ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, τὸσον ἀπ Βορρᾶ, ὅσον καὶ ἐξ Ἀνατολῶν, ὑπέστη μὲ τὸν καιρὸν — καὶ παρὰ τοὺς συνεχεῖς σκληροὺς πολεμικοὺς τῆς ἀγῶνας — μετ' αἰῶνας, συρρίκνωνσιν, καὶ δὴ τὴν, ὥστε πολλῶν περιοχῶν τῆς ν' ἀποστερηθῇ.

Πολλὰ τμήματά τῆς, εἶχον ἀποκοπῇ πλέον ἀπὸ τὴν Αὐτοκρατορίαν.

Πολλοί, ποικιλῶνυμοι, οἱ κατὰ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπίδουλοι, ἐπιδρομεῖς καὶ ἐχθροί, μὴ, οὐσία, ἐν πολλοῖς, κατὰ περιστάσεις, ἐξαιρουμένων, ὡς γνωστὸν, καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν Σταυροφόρων.

Ἐνῶ, ἐν τῷ μεταξύ, ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σκηνῆς ἐνεργητάτην εἶχεν ἀποκτήσει καὶ καταλάβει θέσιν, ἢ, εἰς ἰσχυρὸν, ἰδίᾳ δὲ ναυτικόν, Κράτος, ἀναπτύχθεισα καὶ, κραταιωθείσα Βενετία, ἡ ὁποία, καὶ αὐτῇ, προσέλαβε τὴν μερίδα τῆς ἀπὸ τὴν, βαλλομένην καὶ ἀντιπαλαίουσαν, ἀλλὰ συρρικνουμένην, Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Φράγκοι δὲν ὑστέρησαν, μετ' ἀποτέλεσμα μεγάλα τμήματα τοῦ τε Νησιωτικοῦ καὶ Ἡπειρωτικοῦ Ἑλλαδικοῦ Χώρου νὰ περιέλθουν καὶ ὑπ' αὐτοὺς.

Ἐνῶ καὶ οἱ Τούρκοι εἶχον ἐπιπέσει κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ἕνα πρὸς ἕνα κατακτώντες καὶ ἀποσπώντες μεγάλα τμήματα τῆς Χώρας.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἀποφράδος ἐκείνης 29ης Μαΐου 1453, ὅλος πλέον ὁ Ἑλλαδικὸς Χώρος εἶχε καταλήφθῃ.

Καὶ ἐν τέλει, ὡς Φυλὴ μὲν, καθ' ὑπόστασιν, Δόξα τῷ Θεῷ διετηρήθημεν, ἐπεζησαμεν.

Ἄλλ' ὡς Κράτος δὲν ὑπῆρχαμεν.

Δὲν εἶναι δὲ ἐκτὸς τῆς ἱστορικῆς Ἀληθείας νὰ λεχθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ 146 π.Χ. μέχρι τῆς, μετὰ τὸν κατὰ τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας νικηφόρον Ἱερὸν τῆς Παλιγγενεσίας Ἀγῶνας, συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, δηλαδὴ ἐπὶ 2.000 — (δύο χιλιάδες) περίπου χρόνια, Ἑλλάς, ὡς ἀνεξάρτητον, συγκεκροτημένον, ἐλεύθερον Κράτος, δὲν ὑπῆρχε...

Ἄλλ' οὔτε καὶ μετὰ τὰ παρὲνθετα Δεσποτάτα ἦτο

ποτέ δυνατόν νά γνωρίσῃ πραγμάτων ἡ περίπτωσις τοῦ ἐν προκειμένῳ Θέματός μας, διὰ πολλοὺς δὲ λόγους, ἔγγενεῖς καὶ μὴ, εἰδικούς τε καὶ γενικούς.

Οὐτε δέ, θεθαίως, καὶ μὲ τὸ τῆς Ἡπείρου, τῶν Ἀγγέλων Κομνηνῶν, παρὰ τὸν ἐπὶ 135 περίπου ἔτη βίον τοῦ (1204 — 1358).

Καὶ εἶναι Θαῦμα — μέγα καὶ ἱστορικόν — πῶς ἀνεστήθῃ, πῶς ἐγίνε ἡ Ἑλλάς...

Ἴσως ν' ἀποτελοῦμεν, ὡς Φυλὴ, ὡς Γένος, τὴν μόνην, τὴν μοναδικήν, ἐν τῇ τοῦ Πεπολιτισμένου Κόσμου Ἱστορίᾳ — φρονούμεν — περίπτωσιν τῆς μετὰ 20 (εἰκοσι) περίπου αἰῶνας Ἀναστάσεως τοῦ Γένους καὶ τῆς Συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Καὶ ἴσως, ἀκόμη, εἴμεθα ἡ μόνη, ἡ μοναδική ἐν τῷ Κόσμῳ ὅλῳ Φυλὴ, ποῦ, παρ' ὅλους τοὺς πολλοὺς καὶ διαφόρους ζυγοὺς, κατῶρθωσε νά διατηρηθῇ καὶ νά ἐπιβιώσῃ.

(Σημειώσεις: τὸ θέμα αὐτὸ — τὸ πῶς ἐπετεύχθη — εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρον, ἀλλ' δὲν ἔχει ἐδῶ θέσιν).

Πῶς, λοιπόν, ὑπὸ Ξένους Ζυγοὺς, ν' ἀναφανοῦν Ἕλληνες θαλασσοπόροι καὶ ἐξερευνηταί, λαμβανομένου δὲ μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ διάφοροι, κατ' Ἐποχάς, γενόμεναι θαλασσοπορίαι καὶ ἐξερευνήσεις δὲν ἦσαν ἀτομικὰ ἐγχειρήματα, ἀλλ' ὥργανωμένοι ἐπίσημοι ἐπιχειροῦμεναι ὑπὸ τῶν καθ' ἑκαστον Κρατῶν;

Ὑπ' αὐτῶν δηλαδὴ τοῦτων διοργανοῦμεναι διενεργούμεναι, ἐφοδιαζόμεναι καὶ χρηματοδοτοῦμεναι;

Τολμηροί, ρηζικέλευθοι πολλοί, εἶχον μὲν, μετὰ προμελέτην, ζωηράν τὴν ἐφεσιν, πολλάκις δὲ καὶ τὴν σχετικὴν πρωτοβουλίαν τῆς θαλασσοπορίας καὶ τῆς ἐξερευνήσεως, ἀλλὰ χωρὶς τὴν διοργάνωσιν, τὸν ἐφοδιασμόν, τὴν χρηματοδότησιν, τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἀντιστοίχου Κράτους τῶν, δὲν θὰ ἦσαν ποτέ εἰς θέσιν νά προδοῦν εἰς πραγματοποιήσιν αὐτῶν.

Χωρὶς λ.χ. τοὺς Βασιλεῖς τῆς Πορτογαλλίας τὸν Δὸν Ἰωάννην, τὸν Ἰωάννην Β' χωρὶς τοὺς Ἰσαβέλλαν καὶ Φερδινάνδον τῆς Ισπανίας, πῶς θὰ ἐπραγματοποιούντο αἱ μεγάλαι καὶ ἱστορικαὶ ἐκεῖναι θαλασσοπορίαι τῶν Γκονζάλο Καβράλ, Ἀλφόνσου Ἀβείρος, Ἀλβαρέθ δὲ Καβράλ, Διάζ, Μαγγελλάν καὶ Χριστοφόρου Κολόμβου;

(Σημ. ἀναφέρονται αὐταὶ παραδειγματικῶς, διότι, ὡς γνωστὸν, ὑπάρχουν καὶ πάμπολλοι ἄλλαι, σπουδαῖαι μάλιστα).

Χωρὶς τὴν DUTCH EAST INDIES πῶς θὰ ἐπραγματοποιούντο αἱ θαλασσοπορίαι καὶ αἱ ἐξερευνήσεις — μεγάλαι δὲ αὐταὶ καὶ ἱστορικαὶ — τῶν HARTOG DE VLAMINGH καὶ δὴ τοῦ ABEL TASMAN,

Καὶ χωρὶς τὸ Ἀγγλικὸν Ναυαρχεῖον πῶς θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ, τῷ ὄντι, σπουδαία καὶ ἱστορικὴ θαλασσοπορία καὶ ἐξερευνήσεις — ἡ καὶ σπουδαίαν μοναδικὴν πραγματικὴν ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν

ἀποτελοῦσα — τοῦ JAMES COOK;

Τὸ ἀνωτέρω — IN BRIEF — ἐκτιθέμενον σχετικὸν Ἱστορικὸν παρατίθεται, διευκρινίζομεν, διὰ νά παρασχεθῇ ἡ ἐξηγήσις τῆς, ὡς πρὸς τὰς θαλασσοπορίας, Ἑλληνικῆς «... ἀπουσίας...» ἐκ τῆς Διεθνούς Σκηνῆς.

Πῶς, λοιπόν, νά σημειώσουν «... παρουσίαν...» οἱ Ἕλληνες, ἂφ' οὗ τὸ Γένος, ὑπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους εἶχε περιαχθῇ καὶ διετέλεσεν, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, Ζυγοὺς, ἐν ἀρχῇ μὲν κατὰ τόπους, ἀκολουθῶς δὲ ἐν ὅλῳ τῶν τοῦ Χώρου;

Ἀλλὰ διὰ τὴν πληρότητα τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ Θέματος δὲν θὰ πρέπει νά παραλειφθῇ ἡ μνεῖα περὶ τῆς, καὶ εἰς μίαν ἄλλην Ἐποχὴν, τὴν τῶν Ἑλληνιστικῶν Χρόνων, τὴν τῶν Ἐπιγόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διὰ λόγους εἰδικούς τε καὶ γενικούς, παρατηρουμένης «ἀπουσίας» πλὴν τῆς διὰ τὸν Νεάρχον ἐξαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν Ἐπιγόνων αὐτοῦ.

Σημείωσις: περὶ τοῦ Νεάρχου θὰ ἀναφέρωμεν κατωτέρω.

— Β' —

Ὅμως εἰς ἄλλην Ἐποχὴν, καὶ δὴ κατὰ πολλοὺς πρότερον αἰῶνας, καὶ μάλιστα τοὺς Προ — Χριστιανικούς, ἀνεφάνησαν Ἕλληνες θαλασσοπόροι.

Εἰς Ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν πολλοὶ τῆς Εὐρώπης Χῶραι καὶ οἱ Λαοὶ τῶν εὐρίσκοντο ἀκόμη — χωρὶς ὑπερβολὴν — εἰς πραγματικὴν πρωτόγονον κατὰστασιν.

Διετέλουν ἀκόμη ἐν τῷ πολιτιστικῶς τῶν «γίγνεσθαι».

Κατ' οὐσίαν, ναί, εἰς τὰ «σπάργανα»... ἀκόμη.

Εἰς Ἐποχὴν, καθ' ἣν πολλοὶ «ἄλλοι» εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὸ «... σκότος...».

Ἐν ᾧ, ἤδη, τὸ «... φῶς» τῶν Ἑλλήνων ἐφώτιζε καὶ ἐλάμπρυνε τὸν τότε γνωστὸν Κόσμον.

— Γ' —

Πρωτοποροῦντες, λοιπόν, Ἕλληνες θαλασσοπόροι ἀπαντώνται κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα καὶ δὴ κατὰ 2.000 (δύο χιλιάδες) περίπου χρόνια, παλαιότερον τῶν τοῦ Μεσαίωonos...

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν θαλασσοπόρων τῆς Ἀρχαιότητος, ὁ, κατὰ γενικὴν ἀναγνώρισιν, κυριώτερος εἶναι ὁ Πυθέας.

Ὁ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης.

Ἦτο τέκνον τῆς ἐν Μασσαλία Ἑλληνικῆς Ἀποικίας, τῆς περὶ τὸ 600 π.Χ. ἰδρυθείσης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Φωκαίας.

Ἡ Φώκαια — παράλιος πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου — μία ἐκ τῶν αὐτόθι Ἑλληνικῶν πόλεων, τῶν ἱστορικῶς λεγομένων «Ἑλληνίδες

Πόλεις», είναι η Μητρική Έστία της Μασσαλίας.

Μιά εδώ παρένθεσις: — του ιστορικού αυτού γεγονότος της υπό των Έλλήνων Φωκαέων ιδρύσεως της εν Μασσαλία Έλληνικής αποικίας, έχει γίνη επίσημος αναγνώρισις. Τήν δέ 15 Οκτωβρίου 1899, εν ειδικώ επισήμω έορτασμώ ένετοιχίσθησαν επί των 4 όψεων του αυτόθι Φρουρίου του Άγίου Ιωάννου τέσσαρες (4) μαρμάρινοι πλάκες ένεπίγραφοι εις τήν Έλληνικήν, Λατινικήν, Γαλλικήν και Προβηγκιανήν γλώσσαν, αναμνηστικάί της 25ης εκατονταετηρίδος από κτίσεως της πόλεως.

Κατά τά έτη 340 — 330 π.Χ. ο Πυθέας έξεκίνησε από τήν Μασσαλίαν και άπετόλμησε τήν πρός Βορράν θαλασσοπορίαν του.

Διήλθε τās λεγομένης Ήρακλείους Στήλας (δηλαδή τό Στενόν του Γιβραλτάρ), ανέπλευσε τόν μέγαν Βισκαϊκόν Κόλπον και έν συνεχεία διέπλευσε τήν μεταξύ της Μεγάλης Βρεττανίας και Ίρλανδίας ταραχώδη θάλασσαν και έφθασε μέχρι της, τό πάλοι, λεγομένης Θούλης.

Ή Θούλη, κατά τινας μέν είναι η σημερινή Ίσλανδία, κατ' άλλους δέ — ίσως και τό πιθανότερον — η ήδη Σκανδιναυία (η και άλλοτε λεγομένη «Σχετλανδία»).

Ή «Θούλη» αυτή, πάντως, ήτο τό θόρειον άκρον του τότε γνωστού κόσμου, κειμένη εις τήν πολικήν περιοχήν, ULTIMA THULE.

Ή θαλασσοπορία του αυτή δέν ήτο η μόνη. Διενεργήθη κατόπιν και άλλη, καθ' ην εισέπλευσεν εις τήν Βαλτικήν θάλασσαν, περιπλεύσας αυτήν όλόκληρον, άν και κατά τινας τούτο φέρεται ότι θα έπεσυνέβη ίσως κατά τήν έκ της «Θούλης» επιστροφήν του.

Τά της θαλασσοπορίας του ο Πυθέας έγραψεν εις βιβλία τιτλοφορούμενα «Γής περίοδος η τά περί του Ώκεανού».

Τινές των αρχαίων συγγραφέων «Στράβων, Πολύβιος) ήμφεσθήτησαν — έν μέρει — τās άφηγήσεις του Πυθέα.

Αντιθέτως όμως άλλοι, πολλοί, ως ο Έρατοσθένης, ο Ίππαρχος, ο Πλίνιος, ο Πλούταρχος, έδέχθησαν αυτάς ως αληθείς. Τόν δέ Πυθέα άνεγνώρισαν ως τολμηρόν θαλασσοπόρον, πρός δέ ως σπουδαίον άστρονόμον, μαθηματικόν — και γεωγράφον.

Πάντως ο Στράβων — χαρακτηριστικόν είναι — ειδικότερον δηλοί και όμολογεί ότι πρώτος έκ των Έλλήνων ο Πυθέας έγνώρισε «... τούς τε έσπερίους και τούς προσδόρους των παρά τόν Ώκεανόν τόπων», και «... έμπειρος ών της τε περί τά ούράνια και της μαθηματικής επιστήμης»...

Όμολογείται δέ παρά πάντων ότι ήτο άστρονόμος και μαθηματικός και γεωγράφος.

Ό Πυθέας καθώρισε τό γεωγραφικόν πλάτος της

Μασσαλίας, ύπολογίσας τούτο έκ της σκιάς του γνώμονος.

Σημειώτεον δέ, ότι ο καθορισμός του αυτός, έλάχιστα διαφέρει των πορισμάτων της νεωτέρας επιστήμης.

Έκ της σκιάς δέ του γνώμονος ειχεν ύπολογίσει ότι ο παράλληλος του Βυζαντίου είναι ο αυτός πρός τόν της Μασσαλίας. (σημ. επ' αυτού διεφώνησεν ο Πτολεμαίος).

Πρώτος ο Πυθέας καθώρισε περί του γεωγραφικού πλάτους.

Και πρώτος έσημείωσε τήν σχέσηιν της παλιρροίας της θαλάσσης πρός τās περιόδους η τās φάσεις της σελήνης.

Κατά τόν Πολύβιον, ο Πυθέας ειχεν επισκεφθή τήν Βρεττανικήν (δηλ. τήν Μεγάλην Βρεττανίαν) και ειχεν ύπολογίσει τήν περίμετρον της νήσου, ως άνερχομένην ύπέρ τās 40 μυριάδες στάδια και ότι ειχε περί της Θούλης καθορίσει ότι άπείχε της Βρεττανικής 6 (έξ) ήμερών πλούν πρός βορράν και ότι έκείτο έγγύς της παγωμένης («πεπηγυίας») θάλασσης.

Κατά τόν Άδαμάντιον Κοραήν, ο Πυθέας έστάλη πιθανώς πρός έξερευήσεις ενεργείας και δαπάναις του Κοινού των Μασσαλιωτών Έλλήνων, οι όποιοι πλούσιοι όντες και μεγάλοι έμποροι, ισχυροί δέ και κατά θάλασσαν — αντίζηλοι δέ, σημειώτεον, των Καρχηδονίων — έπεθύμουν και επεζητούν... «... μακρυνών χωρών είδησεις και επικοινωνίας»...

Τά περί του Έλληνος αυτού θαλασσοπόρου, του Πυθέα, πολλά είναι τά ενδιαφέροντα, αλλά τώρα παρέρκουιν. Άρκούν αυτά εδώ. (ίσως, κάποτε, επανέλθωμεν).

Περί του Πυθέα έχουν ασχοληθή και γράψει πολλοί, ίδια ξένοι Συγγραφείς, κυρίως Άγγλοι και Γερμανοί.

✱

Ίδιούτου ενδιαφέροντος Έλλην θαλασσοπόρος της Αρχαιότητος είναι ο Ίππαλος.

Ήτο Έλλην της Άλεξανδρείας.

Ή θαλασσοπορική του δράσις — κατά τούς χρόνους της Αυτοκρατορίας του Κλαυδίου του Α' (41 — 54 μ.Χ.) — έσημειώθη εις τά Άνατολικά παράλια της Άφρικής και εις τά παράλια της Άραβίας και των Ίνδιών.

Χώρος του δηλαδή δράσεως ήτο η μεταξύ των Χωρών αυτών θάλασσα του Ίνδικού Ώκεανού.

Τό αξιοσημείωτον — τό και «... ιδιότυπον...» — εις αυτόν είναι ότι έσκέφθη νά χρησιμοποιήση τούς έν τώ Ίνδικώ Ώκεανώ πνέοντας περιοδικούς άνέμους (τούς λεγομένους «έτησίους») διά νά επιτύχη τήν πρός τās Ίνδίας... εϋθείαν οδόν... και νά αποφύγη τόν έγγύς των άκτών αυτών περίπλουν.

Ἡ «εὐθεία ὁδός» αὐτῇ, θὰ ἦτο κατὰ πολὺ, προφανῶς, συντομωτέρα.

Καὶ πράγματι ἔθεσε εἰς ἐνέργειαν τὴν σκέψιν τοῦ αὐτῆς καὶ τὴν ἐπραγματοποίησε.

Ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ «... ἑτησίου...» ἐφθασεν εἰς τὰς Ἰνδίας, ὁποῦθεν ἐπανέπλευσεν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀντιστοίχου «ἑτησίου».

Λεπτομέρειαι, ἀτυχῶς, δὲν ἔχουν διασωθῇ.

Τὸ ἐγχείρημα αὐτὸ τοῦ Ἰππάλου, ἦτο διὰ τὴν Ἐποχὴν τοῦ σπουδαίου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι πλείστοι ναυτικοὶ — ἐκ λόγων ἀσφαλείας — δὲν ἀπεμακρύνοντο πολὺ τῶν ἀκτῶν.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ, θὰ πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἡ θαλασσοπορία τοῦ Πυθέα λογίζεται παρ' ἀπάντων ὡς ἐξόχως τολμηρὰ, σπουδαία καὶ θαυμαστὴ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ «... κατὰστασις» αὐτῇ τῆς ἐγγύς τῶν ἀκτῶν ναυσιπλοΐας ἐκράτησεν ἐπὶ αἰῶνας ἀκόμη καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν, τῶ ὄντι, τολμηρῶν καὶ ριψοκινδύνων Πορτογάλων θαλασσοπόρων τοῦ 15ου αἰῶνος, εἰς τὰς κατὰ τὰ Δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς Νότον, ἐξερευνησε καὶ θαλασσοπορίας τῶν, τὰς μέχρι τοῦ τρικυμιώδους CAPO TORMENTOZO.

Ὑπῆρξαν βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις ἄλλων, ὡς λ.χ. τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ὡς ἐπίσης καὶ τοῦ Μαγγελάνου.

✱

Ἀξιομνημόνευτος εἶναι καὶ ὁ Νέαρχος (ἐκ Κρήτης ἔλκων τὴν καταγωγὴν).

Καὶ ναὶ μὲν ἦτο Στόλαρχος τῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰς ἐναντίον τῶν Περσῶν πολεμικὰς τοῦ ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταυτῷ — τῇ ἐντολῇ Ἐκείνου — εἶχεν ἐκτελέσει καὶ τὸν περίπλου τῆς Ἰνδικῆς καὶ Περσικῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξερευνησε καὶ μελέτης τῶν περὶ αὐτὰς Χωρῶν.

Ὁ Νέαρχος — σὺν τῇ πολεμικῇ του δράσει — ἐπραγματεύθη διάφορα γεγονότα τῆς Ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ συνέγραψε λεπτομερέστερον ἄλλων συγγραφέων.

Εἰδικώτερον δὲ τό, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἀμφὶ τῷ παράπλῳ» ἦτοι τὰ κατὰ τὸν περίπλου τῆς Ἰνδικῆς καὶ Περσικῆς θαλάσσης, ἔργον του, ἀπεδείχθη ἐκ νεωτέρων ἐρευνῶν, πολὺτιμη πηγὴ διὰ τοὺς ἐρευνητὰς καὶ μελετητὰς τῶν, ὑπὸ τῶν θαλασσῶν αὐτῶν, διαβρεχομένων Χωρῶν.

Ἐκ τοῦ ἔργου του δὲ αὐτοῦ ἔχουν ἀρυσθῇ πολλὰ ὁ Ἱστορικός Ἀρριανὸς καὶ ὁ Γεωγράφος Στράβων.

Ὁ Ἀρριανὸς μάλιστα εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ Ἰνδικὰ» ἔργον του προβαίνει εἰς ρητὴν περὶ τοῦ Νεάρχου μνείαν καὶ λεπτομερὴ περιγραφὴν.

Σημειωτέον ὅτι, τὸσον οἱ Πορτογάλλοι, ὅσον καὶ

οἱ Ἀγγλοὶ θαλασσοπόροι — καὶ ἐν γένει ναυτικοὶ — εὗρον πολυτίμους τὰς γεωγραφικὰς, φυσικὰς καὶ ναυτικὰς, ὡς καὶ τὰς, ἐπὶ τῶν ἡθῶν τῶν τὰ παράλια τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ Κόλπου κατοικοῦντων, πληροφορίας του.

Θαλασσοπόρος — ἐν μέρει — ἀνεδείχθη καὶ ὁ Πολύβιος, γνωστὸς κυρίως ὡς Ἱστορικός.

Ἐγεννήθη τῷ 204 π.Χ. καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 120 π.Χ.

Ἡ περὶ τῆς ἱστορικῆς του συγγραφῆς κρίσις εἶναι τὰ μάλλα εὐμενῆς, ἀτε ταύτης διακρινομένης ὅχι ἀπλῶς διὰ τὴν περὶ γεγονότων ἀφήγησιν καὶ περιγραφὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐπ' αὐτῶν καὶ περὶ αὐτῶν κρίσεις του.

Χαρακτηριστικὴ μάλιστα, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἡ συναφὴς παρατήρησις του: — «... δεῖ τῶν πραχθέντων καὶ ρηθέντων κατ' ἀλήθειαν αὐτῶν μνημονεύειν πάνπαν...».

Κατὰ τοῦτο, μάλιστα ἀντιπαραβάλλεται, παρὰ πολλῶν, μὲ τὸ ἔργον τοῦ Θουκυδίδου καὶ κατ' αὐτὸ διαφέρει.

Ἄλλ' ἕτερον — ἐκάτερον, μολονὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ (ἀνωτέρω) περὶ Πολυβίου παρατίθενται ἀπλῶς διὰ νὰ ὑπογραμμισθοῦν καὶ ὑπομνησθοῦν ἡ σοβαρότης τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ κύρος του.

Ὁ Πολύβιος, ζήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Ρώμῃ, εἶχε συνδεθῇ μὲ πολλοὺς ἐπαίοντας τῆς Ἐποχῆς του, ἰδιαιτέρως δὲ μὲ τὸν Σκιπίωνα, τὸν νεώτερον, τὸν ὁποῖον καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὴν κατὰ τῆς Καρχηδό- νος ἐκστρατείας του καὶ ἔλαβε μέρος εἰς αὐτὴν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας, ὁ Πολύβιος διετάχθη νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ τὰς Δυτικὰς ἀκτὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἐνῷ, προηγουμένως, διαρκούσης εἰσέτι τῆς πολιορκίας τῆς Καρχηδόνας, λαβὼν τὸν στόλον τῶν Ρωμαίων διερεύνησε — μετὰ πολλῶν κινδύνων — τὰ παράλια τῆς Ἰβηρικῆς καὶ τῆς Γαλατίας, καὶ τὴν ἐξῶθεν τῶν Χωρῶν αὐτῶν θαλασσαν.

Ὁ Πολύβιος θεωρῶν, βασικῶς, τὴν γεωγραφίαν ἐπικουρον τῆς Ἱστορίας, εὐχαρίστως προέβη εἰς τὰς ἐξερευνήσεις αὐτάς.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν κατὰ τὰς Δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς Νότον, ἠκολούθησε τὴν, κατὰ τινὰς πρό αὐτοῦ αἰῶνας, ὁδὸν τοῦ Καρχηδονίου Ἀνω- νος.

Πάν ὅ,τι εἶναι γνωστὸν διὰ τὸν Πολύβιον ὀφείλεται εἰς τὸν Πλίνιον τὸν Πρεσβύτερον.

Σημείωσις: — Διὰ τὸν Πλίνιον, ἅς ἐπιτραπῇ (ἐστὼ ὡς ἐκ περισσοῦ) ν' ἀναφερθῇ ὅτι διὰ τὸν ἀδόκητον καὶ τραγικὸν θάνατον του κατὰ τὴν τῷ 79 μ. Χ. φοδερὴν ἐκρηξίν τοῦ Βεζουβίου (τὸτε καταστράφη ἡ Πομπηία) ἐθρήνησεν τότε ὁ Κόσμος ὅλος.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (JIMMYS) ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Ἁγία Ἐλέσα τῶν Κυθίων

Γράφει ἡ κ. ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΩΓΕΩΡΓΗ — ΧΑΣΙΑΚΟΥ

Ὅπως ἀναφέρει ἡ θρησκευτικὴ παράδοση, γιὰ νὰ κατοικηθοῦν τὰ Κύθηρα ἀπὸ χριστιανούς ἀφορμὴ ἦταν ἡ Ἁγία τῶν Κυθίων Ἐλέσα, ποὺ πήγε στὸ νησί νὰ μονάσει καὶ νὰ προσευχηθεῖ. Φτάνοντας ὡς τὸ νησί ἀργότερα εὐλαβεῖς χριστιανοί, γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὴ χάρη της, ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐμειναν μόνιμα στὰ Κύθηρα ἀπὸ τὸ 375 μ.Χ. καὶ ὕστερα.

Τὴ συγκινητικὴ ἱστορία τῆς Ἐλέσας, Ἁγίας τῶν Κυθίων, θὰ ἐξιστορήσουμε σὲ τοῦτη τὴν ἐργασία καὶ θὰ ἰδοῦμε πῶς ἀναπτύχθηκε τὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα τῶν Κυθίων, γι' αὐτὸ καὶ ἱδρυσαν, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ἑκατοντάδες ἐκκλησίες, ἐνορίες, παρεκκλήσια καὶ προσκυνητάρια, διάσπαρτα σ' ὅλοκληρο τὸ νησί, στὴν παραλία καὶ στὸ ἐσωτερικὸ του, ποὺ φέρνουν τὰ ὀνόματα πολλῶν Ἀγίων.

Γιὰ τὴν Ὁσιομάρτυρα Ἐλέσα διαβάζουμε στὸ Συναξαριστὴ τὸν ἀκόλουθο ἐκκλησιαστικὸ ὕμνο (κοντάκιο), ἀπὸ τὸν ὁποῖο φαίνεται, ὅτι εἶναι προστάτιδα τῶν Κυθίων: «Τὴν τῶν Παρθένων καλλομένην Μεγαλομάρτυρα, καὶ τῶν Κυθίων κραταίαν σκέπη καὶ πρόμαχον, ἀνυμνήσωμεν συμφῶνως θεῖαν Ἐλέσαν· παρρησίαν πρὸς τὸν Κύριον γὰρ κέκτηται, ἡμᾶς πάντας ἐκ κινδύνων, περισκέπτουσα, τοὺς κραυγάζοντας· Χαίροις Μάρτυς πανένδοξε».

Ἡ Ἐλέσα καταγόταν ἀπ' τὴν Πελοπόννησον καὶ ἦταν κόρη ἑνὸς ξακουστοῦ καὶ πλοῦσιου Ἑλλήνα ἀρχοντα, ποὺ λεγόταν Ἑλλάδιος. Ἡ μητέρα της, ποὺ προερχόταν ἀπὸ χριστιανούς προγόνους, ἦταν εὐσεβὴς χριστιανὴ κα λεγόταν Εὐγενία. Ἐπειδὴ ἦταν στεῖρα καὶ εἶχε καμὸ ν' ἀποχτήσῃ παιδί, παρακάλεσε μὲ θερμὴ προσευχὴ, τὸ Θεὸ νὰ κάμῃ ἔλεος σ' αὐτὴ καὶ νὰ τῆς ἀξιῶσῃ νὰ γεννήσῃ παιδί, ποὺ θὰ τὸ ἀφιέρωνε στὴ χάρη Του καὶ θὰ τὸ ὀδηγοῦσε στὴν ἀγία πίστη.

Μιά μέρα, λοιπὸν, καθὼς προσευχόταν στὸ σπιτί της, ἀκουσε φωνὴ ἀπ' τὸν οὐρανὸ, ποὺ τῆς ἔλεγε: «ἤλθες σὲ ὁ Θεὸς εἰς ὅ,τι τοῦ ἐζήτησας, καὶ ἔδωκε σοι καρπὸν κοιλίας». Ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν εἶπε τίποτα στὸν ἀντρα της γι' αὐτὰ ποὺ ἐγίναν. Ὅταν ὁμως ἐνίωσε πῶς εἶναι ἐγκυος, τὰ εἶπε ὅλα στὸν ἀντρα της καὶ στοὺς συγγενεῖς της καὶ χάρηκαν ὅλοι μαζί της. Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, γέννησε κορίτσι καὶ χάρηκαν πολὺ συγγενεῖς καὶ φίλοι, ἡ ἴδια δὲ

εὐχαρίστησε τὸ Θεό, μὲ δάκρυα στὰ μάτια, γιὰ τὴ χάρη καὶ τὸ ἔλεος, ποὺ ἀξιῶθηκε νὰ λάβῃ καὶ εἶπε στὸν ἀντρα της νὰ τὸ ὀνομάσουν Ἐλέσα. Αὐτὸς τῆς ἀποκρίθηκε: «Ἄς γίνῃ τὸ θέλημά σου». Ἐστειλε τὸ κορίτσι στὸ Σωφρόνιο, χριστιανὸ ποὺ κοινοῦσε κρυφὰ ἐκεῖ, καὶ τὸ βάφτισε, δίνοντάς το ὄνομα «Ἐλέσα», σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ ποὺ ἀκουσε: «ἤλθες σὲ ὁ Θεός...». Ὁ πατέρας τοῦ κοριτσιοῦ ταράχθηκε πολὺ ὡς ἀσεβὴς πρὸς τὸ βάπτισμα, γιατί ἦταν εἰδωλολάτρης, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγαποῦσε τὴν κόρη του τὸ δέχτηκε.

Ἡ κόρη μεγάλωνε καὶ ἀποχτοῦσε φρόνηση καὶ ἐξυπνάδα. Βλέποντας δὲ τὴν καλὴ μητέρα της τί ἔκανε, ἀκολούθησε καὶ αὐτὴ τὸ παράδειγμά της καὶ ὑπάκουε σὲ κάθε νοθεσία της. Ἀκολουθοῦσε τὴν πίστη τῶν χριστιανῶν καὶ εἶχε μεγάλη εὐλάβεια καὶ πίστη στὸ Χριστὸ καὶ στὴ Θεοτόκο. Ἐμαθε διάφορες προσευχές ἀπ' τὴν μητέρα της καὶ τίς ἔλεγε μέρα καὶ νύχτα, νήστευε δὲ καὶ ἔκανε ἐλεημοσύνες. Πήγαινε κρυφὰ στοὺς ἱερεῖς καὶ τελοῦσε λειτουργίες γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς της. Τὴν ἀβεία καὶ τὴν ἀσέβεια τοῦ πατέρα της ἀπεχθανόταν, καθὼς καὶ τὸν ἴδιο σὰν ἀπίστο καὶ εἰδωλολάτρη.

Ὅταν ἡ κόρη ἔφτασε σὲ ἡλικία δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἡ μητέρα της Εὐγενία τὴ φώναξε καὶ τῆς εἶπε, ὅτι θὰ πεθάνει: «ἡγαπημένη καὶ περιπόθητος θυγάτηρ μου Ἐλέσα, θεωρῶ ὅτι ἐγγίζει τὸ τέλος μου καὶ δὲν λυπούμαι δι' αὐτὸ, πάρε διὰ τὸν χωρισμόν σου· διότι ὁ πατήρ σου εἶναι ἀσεβὴς καὶ θέλει ἔχεις πείραξιν ἐξ αὐτοῦ εἰς κάθε καιρὸν. Σὺ ὁμως, θύγατερ, φύλαξον τὴν πίστην σου τὴν ἀγίαν καθαρὰν καὶ ἀμώμητον ἕως εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου, καθὼς ἐδιδάχθης ἀπὸ ἐμὲ τὴν ταπεινὴν, διότι θέλει σὲ ἀξιῶσῃ ὁ Κύριος νὰ γίνῃς ἰδική του, νὰ λάβῃς τὸν ἀμείραντον στέφανον εἰς τὴν οὐράνιον αὐτοῦ Βασιλείαν, νὰ σὲ δοξάσῃ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν». Μετὰ ἀσπάστηκε τὴν κόρη της μὲ δάκρυα καὶ ἀφοῦ τῆς ἔδωσε τὴν εὐχὴ καὶ εὐλογία της, ξεψύχησε. Ἡ Ἐλέσα λυπήθηκε πολὺ καὶ ἔκαψε πικρά γιὰ τὴ στερηση τῆς μητρικῆς ἀγάπης καὶ τῆς νοθεσίας. Ὅμως, δοξάζοντας τὸ Θεό, τὴν ἐνταφίασε κατὰ τὴν χριστιανικὴ συνήθεια. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀντρας της τὴν ἀγαποῦσε πολὺ γιὰ τίς ἀρετὲς της, κανεὶς δὲν τόλμησε νὰ σχολιάσῃ τὸν τρόπο τοῦ ἐνταφιασμοῦ της, γιατί ἦταν ὁ πρῶτος ἀρχοντας τοῦ τόπου καὶ πο-

λύ πλοῦσιος. Ἡ Ἑλέσα ἐμεινε μόνη κυρία στό σπίτι καί τά ρύθμιζε ὅλα ὅπως ἤθελε αὐτή, καθοδηγώντας τοὺς δούλους καί τίς δούλες τοῦ πατέρα της. Κάθε μέρα ἔκανε προσευχές, νηστείες, ἐλεημοσύνες καί ἄλλες θεάρεστες πράξεις. Κάθε ὥρα παρακαλοῦσε τὸ Χριστό, καί τὴ Θεοτόκο νὰ τὴν ἀξιῶσει στήν ἀληθινὴ πίστη ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς της καί νὰ τὴ λυτρώσει ἀπὸ τὴν ἀσέβεια τοῦ πατέρα της.

Ἐνα χρόνο μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας της, ὁ πατέρας της σκέφτηκε νὰ τὴν παντρεύει, ἐπειδὴ τὴν ἀγαποῦσε πολὺ γιὰ τὴν ὡραιότητά της, τὴ φρόνηση καί ἄλλες ἀρετὲς ποὺ εἶχε καί ἦταν ξακουστὴ στὴ χώρα καί ἡ πιὸ ἐκλεκτὴ ἀπ' ὅλες τίς συνομηλικές της. Γι' αὐτὸ μιὰ μέρα τῆς εἶπε: «τέκνον μου Ἑλέσα, θεωρῶ, ὅτι οἱ θεοὶ μας σέ ἡύξησαν εἰς ἡλικίαν καί χάριν καί βλέπων σέ καί ἐγὼ ἔχω μεγάλην χαρὰν ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Θέλω λοιπὸν νὰ σέ ἀναπαύω ἀπὸ τὰ θάσανα διὰ νὰ χαρῆς τὴν ζωὴν σου καί πρέπει νὰ ἀκούσης τοὺς λόγους μου» καί ἂν μὴ ἀκούσης, ἐγὼ θέλω σέ τιμῆν καί θὰ σέ ἀξιῶσω μὲ πολλὰ πλοῦτη καί τιμὴν, τῶν ὁποίων ἄλλος δὲν ἠξιώθη. Ἐγὼ θέλω νὰ σέ ὑπανδρεύσω διὰ νὰ λάβω καί ἐγὼ χαρὰν καί εὐφροσύνην καί νὰ ἐλευθερωθῆς καί σὺ ἀπὸ τὰς θλίψεις τῆς ὀρφανίας, καί ὅποιον θέλεις ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τῆς χώρας νὰ σοῦ δώσω διὰ σύζυγον καί νὰ σοῦ δώσω καί ὅλα μου τὰ πλοῦτη. Ἡξεύρεις ὅτι σὺ εἶσαι τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου». Ἡ φρόνιμη ὁμως Ἑλέσα τοῦ ἀποκρίθηκε: «Δὲν εἶμαι ἐτοιμὴ γιὰ γάμο, πατέρα. Ἀφῆσέ με καί ὁ Θεὸς θὰ μὲ ὁδηγήσει τί νὰ κάμω». Ὁ πατέρας της συχνὰ τῆς ἔλεγε τὸ ἴδιο πράγμα καί αὐτὴ σιωποῦσε καί κρυφὰ προσευχόταν: «Εἰς Σὲ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ μου, παραδίδω τὴν ψυχὴν μου καί Σὺ, Χριστέ μου, οἰκονόμησόν με ὡς θέλεις, καί φύλαξόν με, διὰ νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ μου, καί νὰ φυλάξω τὴν παρθενίαν μου ἀφθορῶν, καί δός μοι ὑπομονὴν νὰ ὑπομένω τοὺς λόγους τοῦ ἀσεβοῦς πατρὸς μου».

Μετὰ ἀπὸ πολλὰς μέρες ὁ πατέρας της ταξίδεψε σὲ τόπο μακρινό. Ἡ δὲ Ἑλέσα εἶπε μέσα της: «Ἰδοὺ καιρὸς ἐπιτήδειος, ἰδοὺ καιρὸς σωτηρίας. Σὺ Κύριε πολυέλεε καί πολυεύσπλαχνε, διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου Σου Μητρός, καί πάντων τῶν Ἀγίων, καί διὰ τῶν εὐχῶν τῆς καλῆς Σου Μητρός, ὅστις οἰκονομεῖς τὴν βοήθειαν καί τὴν σωτηρίαν ἐκείνων οἱ ὅποιοι Σὲ παρακαλοῦσι μὲ πίστιν, ὁδηγήσον κι' ἐμέ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, λυτρώσόν με ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀσεβεστάτου πατρὸς μου, καί φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπην Σου». Καί ἀμέσως μετὰ μοίρασε ἐλεημοσύνες σὲ φτωχοὺς καί ὀρφανὰ καί σὲ ἱεροὺς τόπους καί κάλεσε μὲ μιὰ θαρραλέα δούλη της ἑναν ναύτη καί τοῦ λέγει: «κρυφίως νὰ μὲ περάσεις μὲ τὸ πλοῖόν σου εἰς τὴν νῆσον τῶν Κυθῆρων καί ἐγὼ θέλω πληρώσει καλῶς τὸν κόπον σου».

Ἀφοῦ νύχτωσε καὶ ἦταν νὰ ξεκινήσουν, τὴν παρακάλεσαν οἱ δούλες της νὰ τίς πάρει μαζί της. Βλέποντας τὴν προθυμία τους τίς πήρε καί αὐτές.

Βγαίνοντας ἀπ' τὸ ἀρχοντικὸ της γιὰ νὰ πάει στὸ πλοῖο, σήκωσε τὰ μάτια της καί τὰ χέρια της στὸν οὐρανὸ κι ἐνῶ προσευχόταν μὲ δάκρυα, εἶπε: «Σὺ Κύριε, ὁ μόνος Παντοδύναμος, ὅστις εἶπες τῷ Ἀβραάμ «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καί ἐκ τῆς συγγενείας σου, καί δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν σοὶ δείξω», ἰδοὺ καί ἐγὼ ἀφήνω πατρίδα καί συγγενεῖς, πλοῦτον καί δόξαν πρόσκαιρον διὰ τὴν ἀγάπην Σου. Παρακαλῶ Σε ὁδηγήσόν με νὰ φυλάξω τὴν πίστιν μου ἀμειπτον καί νὰ Σοὶ εὐχαριστήσω ἕως τέλους τῆς ζωῆς μου.

Αφοῦ εἶπε αὐτὰ, μπήκε στὸ πλοῖο μὲ τίς δούλες της καί πλέοντας, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ φύσηξε ἄνεμος εὐνοϊκὸς κι ἔφτασαν στὸ νησί τῶν Κυθῆρων, ποὺ ἦταν τόπος ἔρημος, κατάλληλος ὁμως γιὰ νὰ μονάσει, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἀνθρώπους, παρὰ μόνο θηρία καί φίδια.

Ἡ Ἁγία Ἑλέσα, μὲ τὴ δύναμη καί τὴ Χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κάνει τὸ πρῶτο θαῦμα της, μὸλις πάτησε τὸ πόδι της στὰ Κύθηρα. Μὲ τὴν Ἑλέσα μαζί καί τίς δούλες της ἀποβιβάστηκαν ἀπὸ τὸ πλοῖο καί μερικοὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, γιὰ περιήγηση στὸ νησί. Περιπατώντας ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἕνα δηλητηριώδες φίδι δάγκωσε ἕναν ἀπ' αὐτοὺς, ποὺ σὲ λίγη ὥρα πρῆστηκε ὅλο τὸ σῶμα του καί μέσα σὲ φοβεροὺς πόνους ξεψύχησε. Οἱ ἄλλοι λυπήθηκαν πολὺ, γιατί ἔχασαν τὸ σύντροφό τους. Ἀκουσε δὲ ἡ Ἁγία τὸ γεγονός καί τοὺς παρηγόρησε λέγοντας: «Μὴ πλαῖτε, γιατί ἐγὼ ἐλπίζω στὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ἀληθινὸ Θεό, ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ καί ἡ ἀνάσταση, ὅτι θὰ τὸν ἀναστήσει μὲ τὴν παντοδύναμη Χάρη Του». Ἀφοῦ γιὰ πολλὴ ὥρα προσευχήθηκε θερμὰ πρὸς τὸ Θεό, ἔκαμε τὸ σχῆμα τοῦ Τιμίου Σταυροῦ πάνω στὸ νεκρὸ καί φώναξε δυνατὰ: «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις εἶναι ἡ ζωὴ καί ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ὡς Παντοδύναμος νὰ σέ ἀναστήσει, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομά Του τὸ Πανάγιον». Καί ἀμέσως ἀναστήθηκε ὁ νεκρὸς καί κάθησε. οἱ δὲ ἄλλοι θαύμασαν γιὰ ὅ,τι ἐγίνε καί δόξασαν τὸ Θεό, εὐχαριστώντας θερμὰ καί τὴν Ἁγία. Ὁμως, ἐπειδὴ φοβήθηκαν νὰ μὴν πάθουν καί αὐτοὶ τὰ ἴδια, τὸν πήραν στὸ πλοῖο καί ἀπέπλευσαν, ἐπιστρέφοντας στὸν τόπο τους, ὅπου διηγήθηκαν ὅσα ἐγίναν καί τὸ θαῦμα ποὺ ἔκαμε ἡ Ἁγία.

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς μέρες γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι του ὁ Ἑλλάδιος καί ἀφοῦ δὲν δρῆκε τὴν κόρη του Ἑλέσα, ρώτησε μιὰ δούλη του: «Ποῦ εἶναι ἡ ἀγαπημένη μου θυγατέρα Ἑλέσα;» Ἐκείνη τοῦ εἶπε τὰ καθέκαστα, ὅτι ἔκαμε πολλὰς ἐλεημοσύνες καί ἀφοῦ μίλησε κρυφὰ μ' ἕναν ναύτη, ἐφυγε νύχτα καί εἶπε: «Κάθισε στὸ σπίτι τοῦ κυρίου σου καί φύλαξέ το καλὰ ὥσπου νάρθει ὁ πατέρας μου» καί ἀπὸ τότε δὲν ξαναγύρισε. Ὁ Ἑλλάδιος λυπήθηκε πολὺ γιὰ τὴ φυγὴ της κι ἐρευνώντας ἔμαθε, ὅτι πῆγε στὰ Κύθηρα, ὅπου δίδασκε φανερά τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κι ἔκανε θαύματα. Διότι ἐγίνε χριστιανὴ ἡ

κόρη του, θύμωσε αφάνταστα και ορκίστηκε, χωρίς να καθυστερήσει, να πάει να τη βρει και να τη θανατώσει. Βρήκε το ναύτη που την ταξίδευε κι εξετάζοντάς τον έμαθε όσα έγιναν με το φίδι στο νησί και είχε σκοπό να θανατώσει το ναύτη. Δεν τον πείραξε όμως, γιατί δικαιολόγησε την πράξη του, ότι δηλαδή αυτός μεταφέρει με το πλοίο του όσους του το ζητήσουν, για να πληρωθεί τον κόπο του. Και ο Έλλάδιος του ζήτησε να τον μεταφέρει άμεσως στον ίδιο τόπο, που πήγε και την κόρη του. Πήρε μαζί του και ανθρώπους που πλήρωσε, για να βρουν την Ελέσα. Τους πήγε στο ίδιο μέρος και ύστερα από έρευνα βρήκαν την Ελέσα σ' ένα ψηλό βουνό (ύψος 433 μ.) στα νότια μέρη των Κυθήρων, που ήταν με μιά δούλη της και άσκητευαν. Η άλλη δούλη της έμενε μόνη της λίγο πιο μακριά και προσευχόταν. Ο Έλλάδιος, με δάκρυα θερμά, λέγει στην κόρη του: «Ελέσα, κόρη μου αγαπημένη, τι είναι αυτό που μου έκαμες κι έφυγες απ' το σπίτι μας και μάς λύπησες όλους πολύ και τους συγγενείς; Δεν σου άρεσε ο τόπος και τα πλούτη, οι τιμές και οι ανέσεις που είχες και ήρθες σε τούτο τον έρημο και άγριο τόπο να κατοικείς με τα θηρία μαζί; Πώς υπόφερες όλες τις μέρες εδώ και δεν πέθανες από την πείνα και την τλαιπωρία, σύ που ήσουν τόσο ωραία κι έγινες αγνώριστη; Όμως, παιδί μου, ως είναι συγχωρεμένες οι ανοησίες που διέπραξες και άκουσέ με. Τώρα να γυρίσουμε στην πατρίδα μας και να είσαι η κυρία στο σπίτι μας, όπως και πριν και να κυβερνάς όπως θέλεις, γιατί άλλη έλπίδα από σένα δεν έχω, σύ είσαι το φως των ματιών μου. Σήκω, λοιπόν, να φύγουμε». Και η κόρη του απάντησε: «Πατέρα μου, καλά έκαμες και ήρθες, για να πάρω συγχώρεση από σένα που με γέννησες. Το να έρθω μαζί σου δεν γίνεται ποτέ». Και ο πατέρας της λέει με αυστηρότητα: «Αυτά τα λόγια μην τα λές. Αν δεν σ' εύρισκα, θά έμενες εδώ για να σε φάνε τα θηρία. Όμως οι θεοί σε λυπήθηκαν και να, σε βρήκα. Λοιπόν, έλα γρήγορα να φύγουμε, αλλιώς θά σε πάρω με τη βία. Αλλά σε ρωτώ, για ποιά αίτια έφυγες με πολλή εύχαριστηση και τώρα έναντιώνεσαι στη γνώμη μου;» Και η κόρη του αποκρίθηκε: «Εγώ σου είπα, πατέρα μου, την αλήθεια και ως μη σου κακοφανεί, έπειδή σύ είσαι άλλης θρησκείας κι εγώ είμαι χριστιανή, αφού βαπτίστηκα από μικρή ηλικία και δεν αρμόζει να συγκατοικώ με σένα, ούτε με άλλους ειδωλολάτρες. Γι αυτό ήρθα σε τούτο τον τόπο και προτιμώ να κατοικώ με θηρία παρά με ανθρώπους άσεβεις και ειδωλολάτρες, που είναι περισσότερο άγνωστοι και από τα θηρία και λατρεύουν άψυχα, κούφια και άναίσθητα είδωλα, που κατασκευάζουν με τα χέρια τους και τα σέβονται σαν θεούς. Αλλ' εγώ προσκυνώ και πιστεύω στον αληθινό Θεό, που έποίησε τον ούρανό και τη γή και στον Μονογενή Του Υιό και στο Άγιο Πνεύμα, ένα Θεό Τρισυπόστατο, που στο όνομά Του βαπτίσθη-

κα και σ' Εκείνον έχω την αγάπη μου. Να, λοιπόν, σου είπα όλη την αλήθεια και άφησέ με. Συγχώρεσέ με και φύγε». Και ο πατέρας της λέγει: «Άφησε τα μωρολογήματα κι έλα να φύγουμε. Μη με άγανακτήεις και θυμώσω, για να μη σε χτυπήσω και σε βασανίσω ή και σε θανατώσω». Η θυγατέρα του είπε: «Καλύτερα να πάθω απ' αυτά, παρά να έρθω μαζί σου στο σκοτάδι των ειδώλων». Ο πατέρας της θύμωσε και αρπάζοντάς την από τις κοτσίδες την έσυρε κάτω, τη χτυπούσε και την καταπλήγωνε. Αυτή, όμως, έψαλε το «Έλεησόν με ο Θεός». Βλέποντάς την ο Έλλάδιος, που δεν άλλαζε γνώμη, της έδωσε τα χέρια πίσω, την κρέμασε απ' τις κοτσίδες σ' ένα δέντρο και τη βασάνιζε απάνθρωπα, ώπου ξεψύχισε και παρέδωσε την ψυχή της στο Θεό. Αύριο την έλυσε και την έριξε καταγής. Όμως, με τη Χάρη του Θεού αναστήθηκε και κάθισε κι εύχαριστώντας το Θεό έλεγε: «Εύχαριστώ Σοι, Κύριε, Ποιητά ούρανού και γής, ότι με ήξιωσας και υπέμεινα διάφορα βάσανα διά την αγάπην Σου. Ούτω παρακαλώ να με βοηθήσης έως τέλους να υπομείνω, και να με λυτρώσης από τας χείρας του άσεβεστάτου και τυράννου πατρός μου και να με αξιώσης της Ουρανίου Σου Βασιλείας και αν τις χριστιανός σε επικαλεσθή εις το όνομά μου, σε παρακαλώ, να του δώσης το ζητούμενον». Ακούγοντας αυτά ο πατέρας της θύμωσε πάρα πολύ και πήρε πέτρα στα χέρια του να τη χτυπήσει κι ενώ η Άγία έφευγε, αυτός την πλησίασε με πολύ θυμό. Τότε σχίστηκε μιά μεγάλη πέτρα του βουνού και πέρασε η Άγία στο άλλο μέρος (μέχρι σήμερα φαίνεται η πέτρα εκείνη) και γονατίζοντας προσευχόταν. Ο θηριώδης πατέρας της τρέχοντας από κοντά της τη χτύπησε με μιά πέτρα στο μέτωπο και της έσπασε τα δόντια. Μετά θγαζοντας το μαχαίρι του της απέκοψε «την αγίαν της κεφαλήν» την 1η Αυγούστου του έτους 375 μ.Χ. κι έβαλε έτσι το στεφάνι του μαρτυρίου. Η μιά δούλη στεκόταν αντίκρυ κι έβλεπε τα γεγονότα. Την άλλη δέ δούλη την πήρε ο Έλλάδιος στο πλοίο, χωρίς τη θέλησή της, και γύρισαν στην Πελοπόννησο, στην πατρίδα του. Η δούλη του ήταν κρυμμένη κι έβλεπε όσα γίνονταν, όταν έφυγε το πλοίο, πήγε στο λείψανο της Άγίας, που το μακάριζε και το καταφιλούσε με δάκρυα και το κήδεψε μ' ευλάβεια σε τόπο ψηλό πάνω στο όρος. Γι αυτό και ονομάζεται ως σήμερα «τό όρος της Άγίας Ελέσας».

Η δούλη της Άγίας έμεινε σ' αυτόν τον τόπο σαραντα μέρες και άκουγε ψαλμωδίες Άγγέλων πάνω στον τάφο κάθε νύχτα, έβλεπε δέ και φώς ούρανιο να λάμπει πάνω σ' αυτόν και αυτή δόξαζε το Θεό. Μετά από 40 μέρες ήρθε ένα πλοίο των χριστιανών στο νησί, κατέβηκε από το βουνό η δούλη, μπήκε σ' αυτό κι έφυγε απ' το νησί. Σε όποια πόλη και χώρα περνούσε διηγόταν όλα όσα είχαν συμβεί σχετικά με την Άγία. Πολλοί απ' τους χριστιανούς, που άκουγαν όλ' αυτά, έρχονταν στο νησί για

νά προσκυνήσουν μ' ευλάβεια τήν Ἁγία κι ἔχτισαν
μικρό ναό στό ὄνομά της, ἐκεῖ πού εἶχε ταφεῖ τὸ
ἅγιο λείψανό της. Ὁ ναός αὐτός ἐγινε πηγή θαυ-
μάτων σ' αὐτούς πού ἔρχονταν μέ πίστη νά προσκυ-
νήσουν, γιατί ἀπόχτησε φήμη τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας
κι ἔρχονταν πολλοί ἀπ' τοὺς κοντινοὺς τόπους, γιὰ
νά γιορτάσουν τὴ μνήμη της τὴν 1η Αυγούστου. Ἐ-
τσι, σιγά - σιγά κατοικήθηκε τὸ νησί ἀπὸ χριστι-
ανούς κι ὅλοι στὴ μνήμη της μαζεύονταν, μέ λα-
μπάδες καὶ θυμιάματα, δοξάζοντας καὶ ὑμνολογών-
τας σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι. Εἶναι καλὸ τυχοῖ κι ευλο-
γήμενοι χριστιανοί, ὅσοι μέ πίστη πηγαίνουν νά

προσκυνήσουν τήν Ἁγία Ἐλέσα καὶ ὅση ἐλεημοσύνη
δίνουν στὸν Ἅγιο Ναό Της, τοὺς χαρίζει τὴν ἀν-
ταπόδοση, καθὼς στὸ νησί τὴν ἔχουν προστάτιδα
καὶ φύλακα.

ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ — ΧΑΣΙΑΚΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Ὁ Μέγας Συναξαριστής, Τόμος Η', Μην Αύ-
γουστος.

2. Νέα Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια, Χ. Πάτση,
Τόμος 12ος, σ. 33, Ἀθῆνα 1977.

Κύθηρα

Ρόδισε ἡ Αὐγὴ
ἐτίναξε τὰ ὠραία της μαλλιά
ἢ πούλια
κάτω στὴ γῇ τῆς ἔπεσε
ἢ διαμαντένια χτένα
Ἐπεσε κι ἐστάθηκε
λαμπρὴ καμαρωτὴ
στοῦ γαλανοῦ πελάγου
μιὰ ἡσυχὴ ἀκτὴ...
Τὰ κύματα χαϊδέψανε
τὸ λαμπερὸ διαμάντι
τὸ καλωσῶρισαν
κι ἐγιναν ἀδελφοί...
Νεράϊδες ἐμαζεύτηκαν
ἐκεῖ ὀλογυρὰ του
καὶ μιὰ καμπάνα ὀλόχρυσι
ἐστήσανε ψηλὰ
ἀπ' τὰ σγουρὰ μαλλιά τους
Δελφίνια στήσαν τὸ χορὸ
χαρούμενο τραγούδι
κι ἀπὸ μιὰ λέξη ψάλλοντας
τὸ βάφτισαν
δίνοντάς τ' ὄνομά του
Μὲ μιὰ βουτιά χαρούμενα
ἐπέταξαν μακρυὰ
ἀφίνοντας στ' ὠραίο νησί
τὴ πιὸ ὠραία εὐχή.

ΕΛΕΝΗ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΑΚΗ
RANDWICK 1981

·Απ' τὸ παραθύρι μου

Καγκελωτὸ τὸ παραθύρι κι' ἀπαράξενο
ἔχει μιὰ χάρι, σάν τρελλὰ τῶρα τὸ σμίγει
τοῦ περβολιοῦ μας τ' ἀσυγύριστο τὸ φτιάσιμο
μέ λιγὴ εὐωδιά π' ἀφήνει ρίγη
μέ μονοπάτια ἀγκελωτὰ καὶ μέ χαντάκια
μέ πλήθρινες μαντρούλες νιοσκαμέν' αὐλάκια.

Κι' ἄλλος ἀνασασμός ἀπλώνει, σμίγοντας
κάθε μαγία ἐκστατικά πού σέρνει
σέ πλούσια, πῖς' ἀπ' τῇ μάντρα χρώματα
κι' ἄλλη ὁμορφιά περισσότερη δὲν φέρνει
στάλες χρυσῆς ρουμπίνισες στ' Ἀπρίλη
τ' ἄργὸ κι' ἀσώτευτο μενεξεδένιο δεῖλι.

Κι' ὁλόγυρα περβόλια ἓνα κι' ἓνα
καλύβες ἀχυρένιες καὶ μποστάνια
ρίζες νιοφυτεμμένες δώ κοτσάνια
μαγκάνια κεί, δέντρα κουτσουριασμένα.

Κι' ἀπὸ τὰ λούκια λίγο παραπέρα
κοκκινοζίπουνες γρη῏ς, γιωργοῖ σκαυτιάδες
γίδες π' ἀρμέγουν, θάσκουν ὅλη μέρα
κι' ὅλοι τῆς φτώχειας ψωμοδουλευτάδες.

Καὶ στὸ δρομάκι π' ἀναμεταξὺ τὰ σχίζει
πιστρέφοντας περνάει τὸ κοπάδι
ὕμνος τὰ κουδουνίσματα π' ἀφήνει
μόνο ἀπίκραντο τῆς φύσης χάδι
ἢ λήμνη ἡσυχῇ παρέκει, σουρουπώνει
τάχα κι' ἄλλοῦ παρόμοια ἔτσι νυχτώνει;

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

